

CHOV OVIEC a KÔZ

Vydáva Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku - družstvo pre priaznivcov chovu

číslo 3 / 2010

www.zchok.sk

BONITÁCIE 2010

Agrofarma Šándor - Pleš

Agrospol Hradová s.r.o. - Tisovec

Aronex - Seňa

I. Drustevná a.s. - Dačov Lom

Ing. Igor Nemčok

Keľo a synovia s.r.o.

Obsah

- 4** Majstrovstvá sveta v strihaní oviec Wales 2010
- 6** Aktuálne problémy súvisiace s genetickým hodnotením plemenných oviec
- 9** Šľachtiteľský chov romney march (kent)
- 10** Prínos výroby syrárskych špecialít
- 13** V Pohronskej Polhore šľachtiteľský chov
- 14** HRIČOVSKÉ PASTORÁLE – 14. 8. 2010 – Dolný Hričov
- 16** Bačovské dni po desiatykrát
- 18** Uznávacie pokračovanie Agrospolu Hradová
- 19** AGROKOMPLEX 2010
- 23** Vyhodnotenie nákupného trhu mladých plemenných baranov
- 24** Medzinárodné majstrovstvá SR v strihaní oviec
- 26** Ovenálie v Českej republike
- 28** Preprava zvierat (I.časť)
- 30** Ovca ako zdroj ekologického a plnohodnotného mäsa
- 32** Medzinárodný seminár o dojení a produkcii
- 34** Zhodnotenie exteriéru a sekundárnych pohlavných znakov baranov plemena zošľachtená valaška a cigája
- 36** Jedzte zdravo, ako jedli naši predkovia

Vážení priaznivci chovu oviec a kôz,

uplynulé letné obdobie bolo bohaté na podujatia, ktorými sa zväz snažil osloviť čo najširšiu verejnosť. Či už to boli Ovenálie vo Východnej, Medzinárodné majstrovstvá Slovenskej republiky v strihaní oviec alebo tohtoročný Agrokomplex, úspech všetkých bol závislý od dôležitého prvku- Vašej účasti na týchto akciách. Sme veľmi radi, že záujem o návštevu týchto udalostí bol dostatočne vysoký ako zo strany Vás chovateľov, tak zo strany verejnosti. V tomto čísle je zhodnotený tohtoročný Agrokomplex, najmä expozícia oviec a kôz, ktorú zastrešuje zväz. Tiež v tomto čísle nájdete príspevok, ktorý popisuje úspešné vystúpenie našich strihačov na Majstrovstvách sveta v strihaní oviec, ktoré sa konali vo Walese. Priestor venujeme aj činnostiam vykonávaným priamo pracovníkmi zväzu- uznávacím konaniam, nákupným trhom. Na základe Vašej požiadavky uverejňujeme prvú časť problematiky týkajúcej sa prepravy zvierat. Zaujímavé príspevky si nájdú aj tí z Vás, ktorí sa zaujímajú o ovčie mlieko a mäso. Aj v závere roka nás ešte čakajú tri konferencie, na ktorých sa dozviete od tých najpovolanejších odpovede na aktuálne otázky v oblasti podpory pre chovateľov oviec a kôz. Budú zamerané nie len na problematiku podpory chovu ale aj zverozdravotnú problematiku. Na záver by som Vás všetkých chcel pozvať na blížiacu sa slávnostné ukončenie sezóny, ktoré sa koná v L.Hrádku. Pozvánku ste si už určite našli v pošte. Takže dovidenia v Liptovskom Hrádku na podujatí DEMETER 2010!

Ing. Slavomír Reľovský

Doc. Margetín preberá ocenenie z rúk ministra Zsolta Simona

Ocenenie pre ovčiara

Na tohtoročnom **Agrokomplexe** boli odovzdané ocenenia pracovníkom rezortu pôdohospodárstva. Jedným z ocenených bol aj

Doc. RNDr. Milan Margetín, PhD.

Srdečne blahoželáme!

Doc. Margetín s manželkou

Z ČINNOSTI ZVÄZU

Majstrovstvá sveta v strihaní oviec 2010

Tohtoročné majstrovstvá sveta sa uskutočnili vo Walese, ktorý Walesania nazývajú tak ako aj seba a aj svoj jazyk - Cymru (čítaj Kymru). Wales sa nachádza na západe Veľkej Británie a hlavne jej stredná časť je tvorená kopcami, ktoré sú úhladne rozdelené buď kamennými múrikmi, alebo živými plotmi. Medzi nimi sa takmer všade pasú ovce. Aj to je dôvod, prečo sa tu majstrovstvá sveta konali už po druhýkrát a to v tom istom mestečku - Builth Wells, ako súčasť poľnohospodárskej výstavy, ktorá je podľa organizátorov najväčšia v Európe. V priebehu štyroch dní sa tu vystrieda okolo 250 000 návštevníkov.

Majstrovstiev sa zúčastnilo 27 krajín: Austrália, Rakúsko, Kanada, Chorvátsko, Česká republika, Dánsko, Anglicko, Estónsko, Falklandy, Fínsko, Francúzsko, Nemecko, Taliansko, Japonsko, Lesotho, Nový Zéland, Severné Írsko, Nórsko, Írsko, Škótsko, Slovensko, Slovinsko, Južná Afrika, Španielsko, Švédsko, USA, Wales. Prihlásené Srbsko nepišlo. Milým prekvapením bol Japonec Oishi, ktorý zožal veľké ovácie – úspešne súťažil v strihaní aj v triedení vlny. Druhým, ktorý zožal veľké ovácie, bol Dave z Austrálie, ktorý síce nesúťažil, ale jeho exhibícia priťahla pozornosť každého prítomného.

Naša výprava bola ubytovaná v chatovej osade v Llanwrtyd Wells – v najmenšom meste Veľkej Británie, ktoré sa vďaka iba asi 600 obyvateľom dostalo aj do Guinnessovej knihy rekordov. Slovom Llan začína mnoho názvov mestečiek

a dedín a v „Cymru“ znamená kostolík – v strede vznikali okolo postavených kostolíkov usadlosti a podľa nich dostávali aj názvy. A tak sa dedinky v preklade nazývajú „Kostolík pod skalou, Kostolík pri rieke a pod.“

V prvý deň po príchode sme sa zúčastnili nácviku strihania, pričom sme miesto nácviku takmer nenašli. Vedeli sme, že to je na farme Corrin a vedeli sme aj v ktorej dedinke sa táto farma nachádza. Ale keďže všetky cesty sú olemované hustým živým plotom, zrak nám nebol nič platný a nikde sme ani nevideli žiadneho človeka. Keď sme zastavili nejaké auto, dočkali sme sa vždy rovnakej odpovede – neviem, nie som tunajší. Už sme takmer rezignovali, keď sme zastavili auto v ktorom sa viezli zástupcovia Južnej Afriky a práve z farmy Corrin. Strihači mali k dispozícii asi po 20 jahniat, takže

mali dosť príležitostí odskúšať si kvalitu ich vlny a ich temperament – boli to jahničky, ktoré prišli do priameho kontaktu s človekom vlastne po prvýkrát. Predstrihané mali chvosty a okolie vemienok. A dôkladne sme si pozreli prácu ostatných strihačov a celej organizácie práce.

Samotné majstrovstvá sa skladali z dvoch vyraďovacích kôl, semifinále a finále. Ako prvý z našich nastúpil Hankovský v 8. skupine. Strihalo sa po 6 oviec, ktoré si vzájomne podávali súťažiaci z jednotlivých krajín – ovce museli stáť na všetkých nohách a pomocník ich držal pri dvierkach, nesmel ich však nadvihnúť. Hankovský podal veľmi dobrý výkon, podľa očakávania však proti súťažiacim z Rakúska, Nemecka a USA nemal šancu, ale dosiahol lepší výsledok ako Švarc z ČR a Novak zo Slovinska. Kubek nastúpil v 10. skupine – a nastali trochu problémy, pretože technici nemali pripravený kolíkový náhon. Vedúci technického zabezpečenia nezávalhal a okamžite Kubekovi ponúkol svoje nástavce. Rašťa to pochopiteľne trochu rozladilo a tým ovplyvnilo jeho výkon. Na jeho umiestnenie to však nemalo vplyv, pretože súťažil proti Kanadanovi, Nemcovi a Švédovi, ktorí boli o poznanie lepší. Porazil však Fiksa z Estónska a aj

Dave – ani strata ruky mi nebráni úspešne žiť a pracovať

Zoznamovanie sa s ovcami

Aj v hľadisku sme mali svojich zástupcov

on teda naplnil papierové predpoklady.

V druhom kole nastúpil Kubek v 2. skupine a napriek enormnej snahe podal približne rovnaký výkon ako v prvom kole – o 1,3 trestného bodu viac. Znovu však porazil jedného súťažačeho – Tkalca z Chorvátska. Hankovský nastúpil vo 4. skupine. Do svojho výkonu vložil celú svoju dušu a v pomerne ťažkej skupine sa mu podarilo poraziť Japonca Oishiho.

Naša účasť sa skončila vo vyradovacích kolách a do semifinále sme podľa očakávania nepostúpili. Veľmi dôležitým pozitívom je však skutočnosť, že si obaja strihači uvedomili, že cesta k lepším výkonom vedie len cez pevný náhon. Tak ako sme v Nórsku (okrem jedného Nemca) boli jediní s lavičkami, teraz sme boli jediní s flexibilným náhonom (v druhom kole sa pridali Slovinci). Všetci ostatní už dávno používajú pevný náhon, ktorým sa dá dosiahnuť omnoho vyššia rýchlosť a kvalita strihania.

Do 12-členného semifinále postúpili reprezentanti Nového Zélandu, Škótska, Anglicka, Severného Írska, Írska, Falklandských ostrovov a domáceho Walesu. Na prekvapenie sa do semifinále nepodarilo prebojovať Austráľčanom.

V búrlivej atmosfére sa z nich do –členného finále prebojovali Ferguson a Fagan z Nového Zélandu, Daniel a Evans z Walesu, Gavin Mutch zo Škótska a Mc Colough zo Severného Írska.

Finále malo od začiatku dvoch favoritov – Fagana, ktorý je výnimočnou ikonou svetového strihačského športu a Mutchu, ktorý podobne ako v Nórsku pred dvomi rokmi, aj tu bol stále na špičke. A tak to bolo aj počas finále – z hľa-

diska nás divákov mali títo dvaja majstri pred ostatnými zreteľný náskok. Svojich 20 oviec dokázali ostrihať v úplne rovnakom čase – 11 minút a 45 sekúnd. Po ukončení strihania mal Mutch 23 trestných bodov a Fagan 26, takže sa zdalo že to Mutchovi tentoraz vyšlo. Avšak Mutch bol penalizovaný 5 bodmi a víťazom sa prekvapivo stal **Ferguson** z Nového Zélandu, ktorý navyše získal ešte aj trofej za najmenší počet trestných bodov v ohrade (t.j. za kvalitu ostrihania). Druhý skončil Fagan, tretí domáci Daniel, štvrtý Evans, piaty Mutch a šiesty Mc-Collough.

Českí strihači podobne ako v Nórsku, aj tu skončili tesne pred nami. Podľa očakávania však postúpili do kvalitatívne vyššej skupiny, i keď sa umiestnili až na jej konci. Prejavili sa ich zručnosťou zo strihania pevným náhonom, ktoré si overili aj počas 3-mesačného pobytu na Novom Zélande.

Medzi ručnými strihačmi už tradične dominovali strihači z Lesotha a Južnej Afriky. Finále družstiev vyhrala Južná Afrika, ale v prestížnej súťaži jednotlivcov zvíťazil Ntsombo z Lesotha pred svojim krajanom Dobom. Vo finále ostrihal 7 oviec za 16 minút a 25 sekúnd. Doba dosiahol síce lepší čas – 16 minút a 17 sekúnd, ale mal viac trestných bodov za kvalitu ostrihania v ohrade.

V triedení vlny sa do 3-členného finále prebojovala obhajkyňa titulu Alabaster z Nového Zélandu a Tango a Evans z domáceho Walesu. Víťazkou sa stala Tango, ktorá mala najdlhší čas, ale najmenej trestných bodov a na najrých-

Slovensko bolo zastúpené tromi účastníkmi: Rastislav Kubek (vpravo) – strihač z Liptovských Revúc, Ján Hankovský (vľavo) – strihač z Rokytova a Michal Žugec – manažér z Polomky

lejšiu Alabaster ostalo druhé miesto.

Fotogaléria zo šampionátu je na stránke: <http://www.all-sport-photos.com/#/page/home/>, detailné výsledky sú na stránke: <http://www.rwas.co.uk/en/shearing/results-world-shearing>.

Ďalšie majstrovstvá sveta v strihaní oviec sa uskutočnia o dva roky na Novom Zélande, teda v krajine skutočných majstrov. To je pre našich strihačov nesmierna výzva a možno aj životná šanca.

Na záver ďakujeme ZCHOK, ktorý zabezpečil našu účasť po finančnej stránke.

Spracoval: Ing. Michal Žugec, manažér slovenskej výpravy

Aktuálne problémy súvisiace s genetickým hodnotením plemenných oviec

Dosiahnuť pokrok v ekonomicky dôležitých produkčných a reprodukčných ukazovateľoch oviec možno v podstate len dvomi spôsobmi. Prvým je permanentné zlepšovanie chovateľského prostredia (manažovanie chovu, úroveň výživy, atď.) a druhým je neustále zlepšovanie genetického potenciálu chovaných zvierat. Genetické hodnotenie oviec sa realizuje na Slovensku už niekoľko rokov. Využívajú sa pritom pokrokové metódy a postupy (metodológia BLUP-AM), ktoré sú považované v ovčiarskej výskumnej komunite za najefektívnejšie a najúčinnejšie. S ich využitím možno dosiahnuť najpresnejší odhad genetickej potencie jednotlivých oviec pre konkrétnu produkčnú a reprodukčnú vlastnosť. Ak efektívne využijeme v plemenitbe jedince s najlepšimi plemennými hodnotami pre produkciu mlieka, veľkosť vrhu a p., potom môžeme reálne očakávať neustále zlepšovanie genetickej potencie chovaných zvierat, čo by sa malo prejavovať vo zvyšujúcej sa úžitkovosti. Podmieňujúci spôsob použitý v predchádzajúcej vete znamená to, že úžitkovosť sa nemusí zvyšovať v každom prípade. Môže nastať aj stav, že genetická potencia chovaných zvierat sa zlepšuje (dá sa vyjadriť pomocou tzv. genetického zisku), ale úžitkovosť stagnuje, dokonca môže klesať. To platí v prípade, ak úroveň chovateľských podmienok sa adekvátne nezlepšuje, dokonca zhoršuje.

^{1,2}doc. RNDr. Milan Margetín, PhD.,

²Ing. Marta Oravcová, PhD.

¹SPU Nitra - Katedra špeciálnej zootechniky;

²Centrum výskumu živočíšnej výroby Nitra

V súvislosti s plemennými hodnotami, ktoré sa stanovujú na Slovensku pri dojných plemenách na základe produkcie mlieka, veľkosti vrhu a intenzity rastu jahniat a pri nedojných plemenách na základe veľkosti vrhu a intenzity rastu, sa v poslednom období objavili pri niektorých chovateľoch určité pochybnosti o správnosti tohto systému hodnotenia oviec, ktoré mohli vyplývať aj z nedostatku konkrétnych informácií o tomto systéme hodnotenia. V ďalšej časti príspevku sa preto pokúsime bližšie vysvetliť resp. ozrejmiť niektoré zásady hodnotenia plemenných oviec a poukázať na niektoré nedostatky v celom systéme kontroly úžitkovosti a hodnotenia oviec, ktoré objektívne spôsobujú problémy pri presnom stanovení ich plemennej hodnoty.

V prvom rade si treba uvedomiť, že **základom pre výber zvierat do plemenitby nie je v súčasnosti už nameraná úžitkovosť (produkcia mlieka, veľkosť vrhu, hmotnosť jahniat), ktorá je predovšetkým odrazom chovateľských podmienok, ale plemenná hodnota predstavujúca odhad genetického založenia zvierata, ktoré dedí po rodičoch a ktoré môže preniesť na potomstvo.** Vyjadruje sa ako kladné alebo záporné číslo, ktoré vyjadruje odchýlku vlastnosti od priemeru plemenných hodnôt populácie (plemena) zvierat narodených v určitom roku. V prípade produkcie mlieka resp. pre veľkosť vrhu bol za priemer populácie, resp. genetickú základňu navrhnutý rok 2000 (predtým to bol r. 1993, v prípade veľkosti vrhu rok 1991). Pri ukazovateli „hmotnosť jahniat pri odstave“ (HJPO), ktorý vyjadruje intenzitu rastu jahniat tvorí genetickú bázu pri všetkých plemenách a krížencoch dojných oviec, pri ktorých sa zisťuje hmotnosť pri odstave vo veku 40 – 70 dní rok 2000 a pri nedojných ovciach, t.j.

špecializovaných mäsových plemenách a nedojných plemenách s kombinovanou úžitkovosťou, rok 2003 (od tohto roku sa začala zisťovať u jahniat hmotnosť vo veku 80 – 120 dní). Pri odhade plemenných hodnôt sa vychádza zo záznamov o produkcii mlieka, veľkosti vrhu bahníc a hmotnosti jahniat zo všetkých šľachtiteľských, šľachtiteľsko-experimentálnych a rozmnožovacích chovov Slovenska, vychádzajúc z výsledkov kontroly úžitkovosti (KÚ), ktorú vykonávajú pracovníci Plemenárskych služieb SR, š.p. Bratislava a čiastočne aj pracovníci Slovenského zväzu chovateľov Bratislava..

Vlastné stanovenie plemenných hodnôt (stále však ide o odhad) je založené na výpočte zložitej sústavy rovníc s viacerými premennými, a to pomocou programov (softvéru), ktorý naprogramovali kapacity v oblasti matematickej štatistiky. Pracovníci, ktorí pripravujú vstupné údaje pre výpočet PH, to znamená tzv. dátový a rodokmeňový súbor a niektoré ďalšie podklady, musia primárne podklady pripraviť tak, aby bol minimalizovaný vstup dubioznych údajov do systému a až potom je pomocou zložitých výpočtov, s využitím vhodného softvéru odhadná plemenná hodnota jednotlivých oviec a baranov. Stále však ide len o odhad genetickej potencie konkrétneho jedinca, napríklad pre produkciu mlieka alebo veľkosť vrhu. Odhad je niekedy presnejší, niekedy menej presný. Presnosť sa dá vyjadriť pomocou tzv. koeficientu spoľahlivosti, ktorý sa pohybuje v intervale 0 až 1. Čím je hodnota vyššia, tým máme väčšiu istotu, že napríklad baran s vynikajúcou PH za mlieko bude mať dcéry s výrazne vyššou produkciou mlieka. Ak bude koeficient spoľahlivosti nízky, nemusí uvedené platiť. Vlastný výpočet PH sa nedá ovplyvniť a predpokladáme, že nikto so zaoberaných nemá záujem ovplyvňovať ani základné vstupné údaje. Problém je len v tom, že ak majú mať plemenné hodnoty adekvátnu vypovedaciu hodnotu (s vysokým koeficientom spoľahlivosti), potom musia byť splnené viaceré podmienky.

Napríklad dostatočná veľkosť populácie, genetická previazanosť medzi stádami, čo napríklad znamená, že jeden baran bude mať potomkov vo viacerých stádach, atď.

V súvislosti s genetickým hodnotením oviec a presnosťou odhadu PH je potrebné pripomenúť aj niekoľko ďalších zásadných vecí, ktoré rozhodujú o spoľahlivosti odhadnutých PH a v konečnom dôsledku aj o ich akceptovateľnosti zo strany chovateľov.

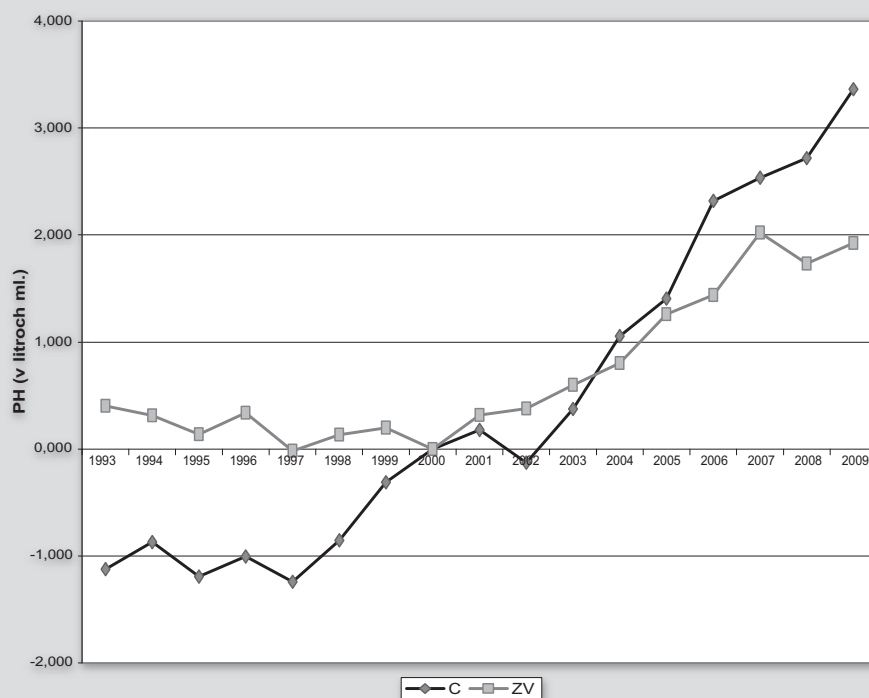
1) Systém genetického hodnotenia oviec a baranov, ktorý sa doteraz používa na Slovensku, zohľadňuje pri stanovení PH jedincov viaceré negenetické faktory. V prípade produkcie mlieka ide napríklad o vplyv stáda, kontrolného roku, veku oviec resp. poradia laktácie, počtu jahniat vo vrhu, ďalej o dĺžku dojenej periódy, o dĺžku intervalu od obahnenia po prvé kontrolné meranie mlieka. V prípade plodnosti (veľkosť vrhu) je zohľadňovaný vplyv stáda a kontrolného roku ako aj veku matiek a v prípade hmotnosti jahniat pri odstave (vyjadruje intenzitu rastu) je zohľadňovaný spoločný vplyv stáda, kontrolného roku a obdobia obahnenia matky, ďalej vplyv veku matiek, vplyv veľkosti vrhu, z ktorého jahňa pochádza a nakoniec pohlavie hodnotených jahniat (všetky uvedené údaje musia byť pri každom jedincovi úplné). Uvedené faktory sú zohľadňované v príslušných modelových rovniciach preto, aby sme minimalizovali ich vplyv na výslednú plemennú hodnotu. V podstate to znamená, že nemôžu byť napríklad všetky bahnice z určitého chovu s vynikajúcou plemennými hodnotami a naopak z iného chovu len s podpriemernými PH (podobne by to bolo pri porovnaní kontrolných rokov, bahníc rôzneho veku, bahníc s rôznou veľkosťou vrhu a podobne.). Veľmi podstatným pri genetickom hodnotení je fakt, že sa berú v úvahu aj údaje o úžitkovosti viac, či menej vzdialených príbuzných z celého rodokmeňa. Výstupy z takéhoto genetického hodnotenia, t.j. kvalita odhadnutých plemenných hodnôt, závisia však od mnohých faktorov. Ako bolo už uvedené, veľmi dôležitá je početnosť kontrolovanej populácie oviec. Hodnotenie plemenných oviec sa robí na Slovensku v rámci plemena, pritom početnosť viacerých plemien zapojených do kontroly úžitkovosti je veľmi malá, s malým počtom chovateľov (napríklad VF ovce, plemeno romanovské, plemeno BE, CH, OD, SF). Navyše, ako bolo spomenuté vyššie, medzi stádami je minimálna genetická previazanosť. To znamená, že v prevažujúcej väčšine prípadov má jeden baran (otec) potomstvo len v jednom chove. Ťažko porovnávať barana, ktorý má potomstvo v jednom stáde, s baranom ktorý má potomstvo v druhom stáde, pritom otcovia, ani matky z dvoch stád nie sú vôbec príbuzní. Stáva sa pritom, že v chove aj niekoľ-

ko rokov pôsobí len jeden baran. S akou presnosťou mu môžeme stanoviť PH, keď je v chove sám a nemáme ho s kým porovnať? Akékoľvek hodnotenie plemenných zvierat by malo byť založené na porovnaní aspoň 3 jedincov, ktorí sa chovajú v tom istom prostredí. Koefficienty spoľahlivosti odhadnutých plemenných hodnôt baranov, ale aj oviec sú preto často veľmi nízke.

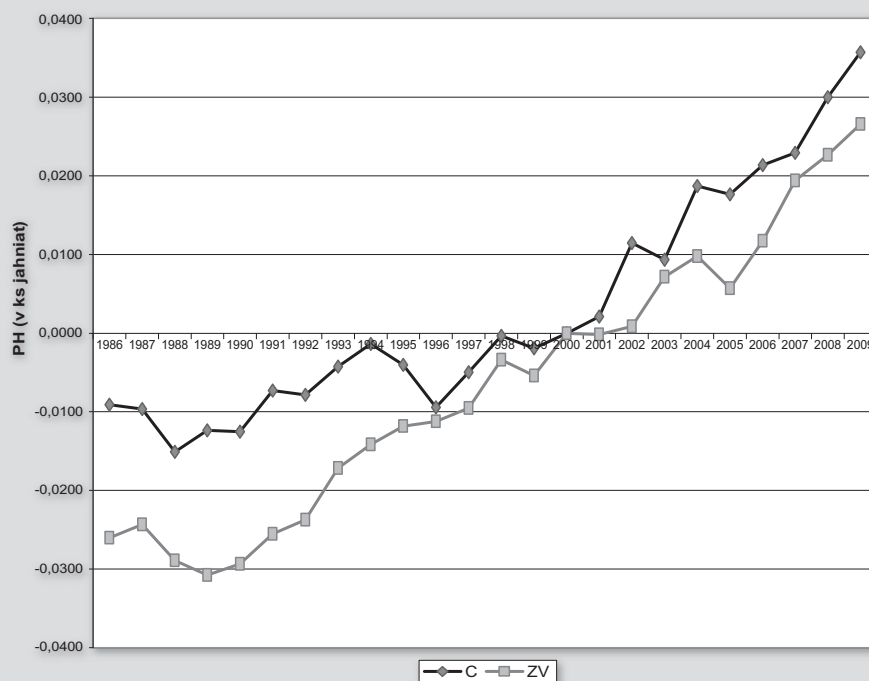
2) Systémy kontroly užitočnosti a hodnotenia plemenných oviec, ktoré sa využívajú v rôznych krajinách EÚ nie sú kompatibilné, to znamená nemôžeme automaticky zapracovať údaje o importovaných zvieratách do nášho systému hodnotenia (platí to aj naopak). Napríklad aj údaje o produkcii mlieka, ktoré sú uvádzané v jednotlivých krajinách sú niekedy zavádzajúce (ide o produkciu mlieka za laktáciu resp. za dojnú periódu, dĺžka dojnej periódy je 150 dní alebo 240 dní, atď.). Na Slovensku máme schválený spôsob ako vystaviť importovaným zvieratám POP-čko (na základe dostupných údajov), ale nemali sme až do nedávna stanovený spôsob ako určiť importovanému zvieratú plemennú hodnotu, tak aby najmä potomstvo po takýchto importovaných plemenných zvieratách nebolo hendikepované (zle hodnotené, keďže plemenná hodnota jahničiek a baránkov sa počíta ako priemer plemennej hodnoty otca a matky). Importované zvieratá vychádzali prakticky z nulovej plemennej hodnoty, a to sa prejavilo aj u potomstva. V súčasnosti sa importovaným baranom pridružuje automaticky plemenná hodnota výrazne presahujúca priemer plemenných hodnôt oviec chovaných na Slovensku, čo sa pozitívne prejaví aj u potomstva. Treba však povedať, že automaticky pridelená plemenná hodnota bude platiť len dovtedy, pokiaľ nebude mať importovaný baran vlastné potomstvo.

3) Koefficienty dedivosti (h^2) pre produkciu mlieka sú pri našich plemenách relatívne nízke (0,10 až 0,30). Pre veľkosť vrhu nedosahuje h^2 ani pri jednom plemene hodnotu 0,1 a pri hmotnosti jahniat pri odstave táto hodnota sa nedosahuje pri väčšine plemien. Znamená to, že výsledná užitočnosť, napríklad produkcia mlieka je len 10 – 30 % podmienená genetickou predispozíciou jedinca a až 70 – 90 % chovateľským prostredím (najmä výživa, manažovanie stáda, atď.). Treba si preto uvedomiť, že geneticky najcennejšie zvieratá nemusia byť vždy v chovoch s najlepšou úrovňou výživy, chovateľskou starostlivosťou, atď. V zlých podmienkach sa nemôže vynikajúci genofond plne realizovať, vo výborných áno. Chovateľské podmienky nie sú u nás ani zďaleka štandardizované. Medzi jednotlivými stádami v rámci plemena sú často obrovské rozdiely, čo sa samozrejme prejaví aj v užitočnosti. Na odhad plemennej hodnoty má preto najväčší vplyv faktor „stádo“, resp. združená premenná „stádo*rok“ (v rámci tohto faktora je vlastne porovnávaná užitočnosť vrstovníčok). Treba si uvedomiť, že baran s najvyššou plemennou hodnotou môže teoreticky pochádzať aj zo

Graf č.1: Genetický trend pre produkciu mlieka pri plemene cigája a zošľachtená valaška.

Graf č.2: Genetický trend pre veľkosť vrhu pri plemene cigája a zošľachtená valaška.

stáda s najnižšou užitočnosťou (potomstvo po tomto baranovi má v danom stáde výrazne vyššiu užitočnosť ako potomstvo po ostatných baranoch v danom stáde). Problémom je, že ak v stáde pôsobí potomstvo len po jednom baranovi, ťažko mu objektívne stanovíme plemennú hodnotu (nemáme ho s kým porovnať).

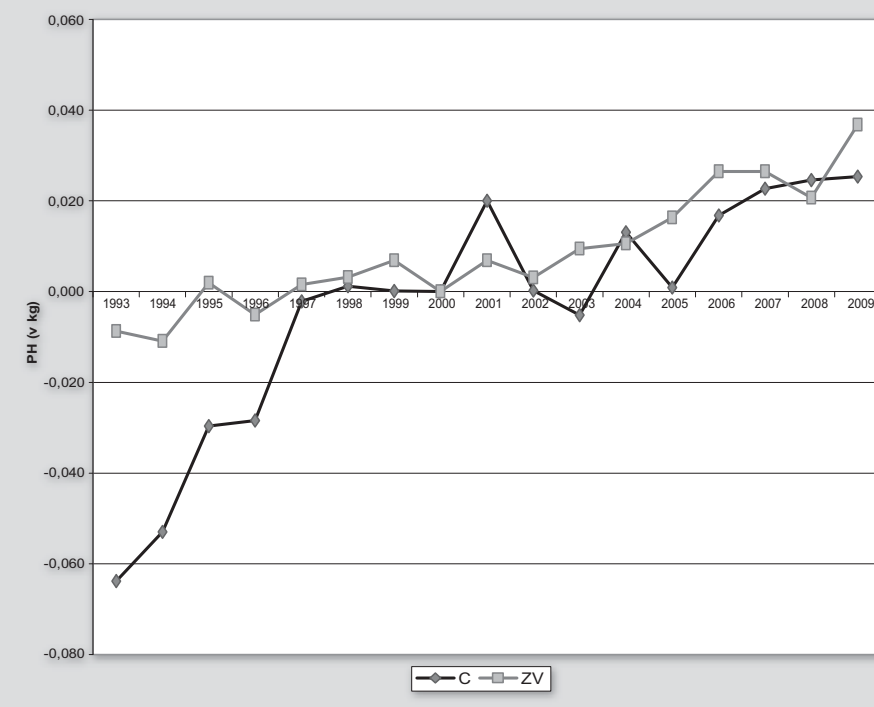
4) Presnosť odhadu plemenných hodnôt závisí do značnej miery aj od vierohodnosti primárnych údajov z kontroly užitočnosti, ktoré sú použité pri samotných výpočtoch.

V tomto smere treba stále apelovať na chovateľov a pracovníkov plemenárskych služieb, aby všetky údaje z kontroly užitočnosti boli úplné, čo najpresnejšie a dôveryhodné. Nemá tiež žiadny význam, ak sú niektoré údaje napísané „príliš zastrúhanou ceruzkou“. Nie je napríklad zvláštnosťou, že údaje o produkcii mlieka určitej bahnice sú síce k dispozícii, ale chýbajú údaje o dátume obahnenia tejto ovce, o počte jahniat vo vrhu, a podobne. Takýto údaj sa potom nemôže využiť v genetickom hodnotení

a kontrola mliekovej úžitkovosti bola u danej ovce, v danom kontrolnom roku vykonávaná zbytočne. Z hľadiska presnosti odhadovaných PH je veľmi dôležité, aby údaje o pripúšťaní a bahnení každej ovce boli veľmi presné. Je všeobecne známe, že pri nepresnej evidencii vznikne veľa tzv. falošných potomkov. Ak pracujeme s údajmi jedinca, ktorý nie je biologickým potomkom evidenčne vedených rodičov, potom má nesprávne stanovenú hodnotu nielen hodnotený jedinec, ale aj jeho „rodičia“. Z našich poznatkov a publikovaných prác PSSR, š.p. Bratislava vyplýva, že falošných potomkov je v našich chovoch stále veľa, čo má zaiste vplyv aj na nízke koeficienty dedivosti základných produkčných ukazovateľov zisťovaných na Slovensku.

Ako vyplýva z vyššie uvedeného, genetické hodnotenie oviec má viaceré úskalía. Vierohodnosť resp. presnosť stanovených plemených hodnôt si vyžaduje, aby boli zabezpečené v chovoch v čo najväčšom rozsahu určité požiadavky uvedené vyššie. Pri málopočetných plemenách to nie je a nebude ľahké. Týka sa to najmä minimálneho počtu dcér na jedného barana, minimálnej genetickej previazanosti medzi stádami, atď. Treba tiež otvorene povedať, že spôsob genetického hodnotenia je síce považovaný za najlepší systém, ale nie jediný. Ťažko však nájsť lepší spôsob hodnotenia zvierat príslušného plemena v rámci celého Slovenska (v rámci stáda to nie je problém). Problémom je často značná izolovanosť jednotlivých stád a výrazné rozdiely v chovateľskej úrovni, ktorá sa navyše z roka na rok mení. Z nášho pohľadu by zaiste bola prínosom zriadenie odchovne, resp. odchovní plemenných baránkov (s ich nákupom po odstave), kde by sa zabezpečila ich vlastná testácia, vrátane

Graf č.3: Genetický trend pre hmotnosť jahniat pri odstave pri plemene cigája a zošľachtená valaška.

posúdenia ich reprodukčnej spôsobilosti. Na odchovu by nadväzovala inseminácia stanica, kde by pôsobili najlepšie, preverené barany, s vynikajúcimi plemenými hodnotami pre produkciu mlieka, plodnosť a intenzitu rastu. Takýto systém je dlhé roky využívaný napríklad vo Francúzsku.

Záverom by sme chceli povzbudiť chovateľov, aby nevývodzovali unáhlené závery, ak niektorým ovciam, či baranom „nevýjdú“ hneď také plemené hodnoty, ako by očakávali na základe jedného, dvoch údajov o vlastnej

úžitkovosti hodnoteného jedinca, resp. o úžitkovosti jeho potomkov. Ak sa v chove robí dlhoročne kvalitná selekčná a plemenárska práca, tak výsledok sa určite dostaví. Šľachtenie je beh na dlhé trate. V žiadnom prípade by si chovateľ nemal nechávať v stáde slabé, podpriemerné jedince, ale len tie najlepšie. To ale neznamená, že všetky jahničky (jarky, barany) budú mať len výborné hodnotenie. Selektovať úspešne môžeme len vtedy, ak máme v populácii variabilitu (vždy by mali byť niektoré lepšie a niektoré horšie). □

Chcete napísať príspevok do nášho časopisu? Chcete vyjadriť svoj názor, pochváliť sa svojimi úspechmi, poštážovať si na nedostatky,... Napíšte nám. Uverejnenie príspevku urýchlite a nám zjednodušíte prácu ak budete postupovať podľa nasledujúcich pravidiel:

Nastavenie Microsoft Word pre písanie článkov.

Písmo:

Typ písma: Courier New (Courier New CE)

Veľkosť písma: 12

Zarovnanie písma: vľavo

Nastavenie stránky (Soubor – Vzhľad stránky)

Nahore: 2,8 cm

Dole: 2,8 cm

Vlevo: 2,8 cm

Vpravo: 2,8 cm

Ostatné nastavenia zostávajú.

Nastavenie odstavca (Formát – Odstavec)

Speciálny: prvý riadok

O kolík: 0,45 cm

Ostatné nastavenia zostávajú.

Delenie slov sa úplne vypína.

Zásady písania textov vo Word.

- nezarovnávať text, v texte používať iba jednu medzeru, ktorá patrí aj za interpunkčné znamienka, nepoužívať pevné riadky (zakončené enterom), enter používať v prípadoch, keď chceme oddeliť nadpis od textu

(za nadpisom, na konci odstavca).

- titulky a medzitulky písať zásadne malými písmenami. Výnimku tvoria materiály, kde vyslovene majú byť niektoré pasáže verzalom (reklamy a pod.).
- tabuľky dávať na koniec textu. Musia mať svoj názov alebo označenie (napr. Tab.č.1), v druhom prípade má byť na ňu odvolanie v texte.

Rozsah:

- jedna strana v časopise sa rovná trom stranám písaným podľa hore uvedeného nastavenia.
- na základe predpísaného nastavenia rozsah práce maximálne 6 strán, čo predstavuje 2 strany v časopise.
- v prípade tabuliek, grafov a fotografií, treba príslušný počet riadkov odrátavať (napr.: 1 fotografia 25 riadkov)

Prílohy:

- fotografie je najlepšie poslať v originály
- fotografie v elektronickej forme (jpg, pdf, min. 250 kB) poslať v osobitnom súbore (nevkladať do Wordu)
- tabuľky v MS Word alebo MS Excel
- grafy najlepšie MS Excel

Šľachtiteľský chov romney march (kent)

Na zasadnutí Výberovej komisie pre chov oviec a kôz pri MP SR dňa 10.9.2010 bolo prijaté uznesenie na základe žiadosti chovateľa SHR Ľubomíra Golčitera o uznanie rozmnožovacieho chovu oviec za chov šľachtiteľský.

Predseda výberovej komisie doc. RNDr. Milan Margetín, PhD. menoval komisiu, ktorá 6.10.2010 uskutočnila uznávanie konanie. Komisia pracovala v tomto zložení:

predseda komisie:

Ing. Slavomír Reľovský

členovia komisie:

Doc. Egon Gyarmathy, CSc.

Ing. Jarmila Dúbravská, PhD.

MVDr. František Záborský

Ing. Martina Rafajová

MVDr. Helena Chladná

Charakteristika rozmnožovacieho chovu:

SHR Ľubomír Golčiter hospodári v katastri obce Kalinovo – Močiar, ktorá sa nachádza v Stredoslovenskom kraji v okrese Poltár. Rozprestiera sa v Lučeneckej kotline, ktorá je zo severnej strany ohraničená južným úpätím Slovenského Rudohoria. Nadmorská výška v obci je 190 – 365 m.n.m.

Hlavnou činnosťou je podnikanie v poľnohospodárskej prvovýrobe a služby v poľnohospodárstve. Ľubomír Golčiter hospodári na 90 ha poľnohospodárskej pôdy, celú výmeru tvorí orná pôda, na ktorej pestuje obiloviny, olejninu, kukuricu na zrno a objemové krmivá.

Chov oviec vznikol nákupom z ČR v roku 2007 v počte 24 ks jariet a 1 ks plemenného barana. Nato o rok mu bol uznaný rozmnožovací chov. V súčasnosti ma na farme 41 ks bahnic a 2 ks plemenných baranov, na ďalší chov bolo ponecha-

ných 29 ks plemenných jahničiek.

Výživu zvierat zabezpečuje kvalitná pastva. Ovce sú celoročne v dvoch veľkých elektrických oplôtkach, ktoré sú založené na ornej pôde na siatych trávach o výmere 11 a 21 ha. Zvieratá majú celoročne prístup k vode a k dispozícii majú minerálny liz. V zimnom období sa krmí výlučne kvalitným senom a lucerkou, bez pridania jadra. Krmivo je umiestňujú pod prístrešok. V oplôtku je umiestnená manipulačná ohrada pre ovce.

Pripúšťa sa v mesiacoch november – december háremovým spôsobom, jahničky sa pripúšťajú už v roku narodenia, keď dosiahnu hmotnosť približne 50 kg. Ovce sa bahnia na jar priamo na pastve.

Na základe rozboru stáda, následnej fyzickej obhliadky a chovateľského prostredia uložila ko-

misia nasledovné opatrenia:

Pre chovateľa: riadiť sa pokynmi pracovníkov ZCHOK a PS SR š.p., dodržiavať vypracovaný pripúšťací plán

Pre RS PS SR š.p.: vykonávať pozitívny výber potomstva po rodičoch s najvyššou PH v zmysle prijatých zásad pre obnovu ŠCH, selektovať jahničky pri zaraďovaní do reprodukcie podľa plemenného typu plemena, pokračovať vo výkone KÚ.

Pre veterinárnu službu: vykonávať v spolupráci s chovateľom zooveterinárne opatrenia pre šľachtiteľské chovy v zmysle Zákona 39/2007 Z.z. o veterinárnej starostlivosti

Všetci prítomní členovia výberovej komisie sa vyjadrili za uznanie uvedeného rozmnožovacieho chovu oviec za chov šľachtiteľský.

Do budúcnosti prajeme p. Ľubomírovi Golčiterovi veľa chovateľských úspechov a tešíme sa na spoluprácu.

Autori: Ing. Stanislava Romaňáková, ZCHOK na Slovensku – družstvo, Anna Husztiová, PS SR š.p.

Reprodukčné ukazovatele stáda 607 009 001

Rok	prip.	predčasn. vyradené	jal.	obah.	počet narod. jahniat	% oplod.	% plod.	% plod. na obahn. bahnicu
2008/09	25	0	1	24	41	96.0	164,0	170.8
2009/10	36	0	0	36	64	100.0	177.8	177.8

Prírastky potomstva 607 009 001

Rok	Počet		Priem. hmotnosť do odstavu (kg)		Priemerný počet dní do odstavu		Priem. hodnota den. prírastku (g)	
	baránky	jahničky	baránky	jahničky	baránky	jahničky	baránky	jahničky
2008/09	0	19	0.0	38,6	0	103	0	343
2009/10	16	29	34.3	32,3	92	93	331	314

Pán Golčiter v rozhovore s MVDr. Záborským

Prínos výroby syrárskych špecialít

Mliekarstvo a taktiež výroba syrov nie je iba zdrojom finančných prostriedkov, ale je to vyvážený komplex celospoločenských priorít, ako je zdravá výživa obyvateľstva, zachovanie tradícií, krajínovtvoja, sociálny program a pod. Veľmi dôležité je vnímať aj mliekarstvo ako strategickú prioritu každého vyspelého štátu, lebo to je jeden z predpokladov potravinovej sebestačnosti. Vďaka potravinám sa vo svete stávajú strategickou surovinou a tak sa k tomu treba aj stavať. Sú to veľmi zložité mechanizmy, ktoré by sa nemali podceňovať, ale mali by sa neustále pripomínať a postupne aj riešiť.

Ing. Ján Keresteš,
Ing. Karol Herian, CSc.,
Cech bryndziarov SR

Z uvedených dôvodov aj v tomto príspevku by sme chceli aspoň načrtnúť súčasný stav vo výrobe syrov na Slovensku a hlavne poukázať na hľadanie možných riešení aj vo výrobe syrov. Veľmi aktuálna sa v súčasnosti javí práve problematika výroby syrárskych špecialít.

Súčasná situácia vo výrobe syrov

V súčasnom vývoji mliekarstva na Slovensku možno pozorovať pomerne veľkú nevyváženosť, nakoľko celý vývoj v poľnohospodárstve i potravinárstve sa vyvíja dosť živelné a neberie ohľad na skutočné potreby našej spoločnosti. Za posledné roky sa dosiahli síce významné úspechy a ukázalo sa, že mliekarstvo a zvlášť naše syrárstvo na Slovensku je konkurencieschopné i s vyspelým zahraničím a to pokiaľ sa týka sortimentu i kvality. Na druhej strane však je badať stále znižujúci sa podiel živočíšnej výroby, znižujúcu sa produkciu mlieka a tým i znižovanie výroby mliečnych výrobkov. Hoci sa dojivosť kráv mierne zvyšuje cez 5 tis. litrov na dojniciu, neúmerne klesá počet dojníc na súčasných cca 165,8 tis. kusov. Týmto spôsobom stále klesá i množstvo nakupovaného a spracovávaného mlieka. Pri tomto trende mliekarstvo na Slovensku je a aj bude najmenej výkonné i v porovnaní s okolitými krajinami.

Od r. 1990 u nás počet dojníc poklesol najviac zo všetkých európskych krajín a to až o 70 % a stále klesá aj produkcia mlieka. Podobne silno poklesla aj produkcia mlieka a to na 957,3 mil. litrov. (Za posledných 5 rokov to kleslo o 10 %.) V spotrebe mlieka a mliečnych výrobkov sme klesli až na 153 kg/osobu/rok. (To je takmer polovica spotreby vo vyspelých krajinách). Relatívne dobré je, že najmä stavy oviec sa v posledných rokoch v podstate udrža-

li, neklesla ani cena ovčieho mlieka a ani syrov tak, ako tomu bolo pri kravskom mlieku.

Veľmi nás mrzí, že sme od našej „nežnej revolúcie“ dopustili taký úpadok živočíšnej výroby a taktiež i potravinárstva a mliekarstva. Vďaka máme najnižšie využitie pôdy na obyvateľa, takmer najnižšiu produkciu mlieka, mäsa a čo je najhoršie, že sa to prejavuje aj na zdraví obyvateľstva. Máme taktiež najnižšiu spotrebu mliečnych výrobkov (menej ako polovičnú v porovnaní s EÚ) a postupne už takmer všetko dovážame – mäso, mliečne výrobky a dokonca i ovocie a zeleninu. Všetko sa nechalo na voľný trhový mechanizmus, nerobili sa žiadne dlhodobé koncepcie a dospeli sme k tomu, že už nie sme v potravinách sebestační, že musíme už dovážať aj tie potraviny, ktoré sme predtým vyvážali a nehovoriac o tom, že to má ďalekosiahly dopad najmä na vidiek a na jeho prosperitu. Vidiecky život bez poľnohospodárstva už nie je vidiek, ľudia už strácajú vzťah k pôde, už sa odučili pracovať na gazdovskom dvore a hľadajú si prácu v meste, alebo sú nezamestnaní.

Všetky vyspelé štáty EÚ i sveta však podstatne viac ako my dotujú svoje poľnohospodárstvo a vedia, že práve tam sa ľudia môžu užiť, tam sa vytvára zdravé ekologické prostredie, tam sa vyrábajú národné i regionálne špeciality a to všetko má dopad aj na súvisiace aktivity spojené i s cestovným ruchom. Vďaka kto pôjde na dovolenku do zarastenej a zaburinenej prírody, kde sú síce pekné hotely, ale žiadne vidiecke prostredie. Kam pôjdu nezamestnaní robiť ak nie do poľnohospodárstva? Máme predsa na Slovensku vyše 60 tisíc hektárov nevyužitých a zaburinených lúk a pasienkov, kde by sa dala podstatne zvýšiť živočíšna výroba – najmä chov oviec i kôz. Pri cestách po Slovensku sa nás často pýtajú naši zahraniční priatelia kde máte kravy?, kde sú ovečky?, prečo nemáte pokosené lúky? Prečo si neudržiavate prírodu?

Ťažko sa to počúva a ešte ťažšie sa na to odpovedá. S vypuknutím hospodárskej krízy sme naivne očakávali, že sa aj u nás budú hľadať rezervy práve v poľnohospodárstve vo využití zanedbaných poľnohospodárskych objektov a v nevyužitej pôde. Máme niekoľko tisíc nezamestnaných, ktorí by očakávali od štátu určitú podporu na rozbehnutie ich aktivít najmä vo farmárskom živote. Je predsa paradoxom, že máme veľa nezamestnaných práve na vidieku a pritom nemá kto na vidieku pásť ovce, nemá kto robiť v poľnohospodárstve, lebo za súčasných podmienok sa im to nevyplatí a mnohí sa už odučili aj robiť.

Napriek klesajúcej produkcii kravského mlieka, spotreba syrov neklesala a má aj vďaka dovozu mierne stúpajúcu tendenciu. O tento mierny nárast sa zaslúžili najmä syrárske špeciality, ktoré sústavne zvyšujú spotrebu mliečnych výrobkov a hlavne syrov. Celkovo možno konštatovať, že výroba prírodných syrov prakticky sa na Slovensku ustálila. Prítom však sa ukazuje, že namiesto očakávanej koncentrácie a špecializácie výroby syrov stále väčší význam nadobúda práve výroba syrárskych špecialít a to najmä v malovýrobných podmienkach.

Pokiaľ sa týka ovčieho a kozieho mliekarstva, na Slovensku sa chov oviec a kôz a tiež ich produkcia mlieka viac menej zachovala. Počet oviec je v súčasnosti cca 234 tis. ks a počet kôz je 29,5 tis. ks. Z tohto počtu sa vyprodukuje ročne cca 10 000 ton ovčieho mlieka a 1 200 ton kozieho mlieka. Súčasná produkcia ovčieho mlieka a tým aj vyrobených ovčích syrov má pomerne vyrovnanú bilanciu i keď mierne poklesla. Súčasná cena ovčieho mlieka sa udržala a je 0,74 € za liter.

Za posledných 5 rokov sa výroba syrov výrazne znížila a to spolu o takmer 20 %, pričom najviac sa znížila výroba prírodných syrov. U ovčích syrov však nie je presná štatistika, nakoľko sa v súčasnosti vyrába a predáva veľa ovčích syrov priamo spotrebiteľovi.

Spotreba syrov sa za posledné roky mierne zvyšuje, o čo sa pričínili najmä naše syrárske špeciality a aj dovoz zo zahraničia. Spotreba ovčích syrov sa udáva, že je 1,7 kg/osobu a rok, no podľa našich odhadov je to asi 2,0 kg/osobu a rok. Situácia v spracovaní ovčieho mlieka

Spotreba syrov v SR v r. 2005 a 2009 v kg/osobu/rok

Rok	Tvarohy	Tvrde a polotvrde	Mäkké a polomäkké	Tavené syry	Syry spolu
2005	2,9	2,2	2,1	1,9	9,1
2009	2,8	3,7	1,2	1,8	9,5
Index 09/05	96,5	168,2	57,1	94,7	104,4

(Komoditné správy VUEPP, 2010)

Výroba syrov v SR v r. 2005 a 2009 v tonách

Rok	Tvarohy	Prírodné syry	Tavené syry	Ovčie syry	Syry spolu
2005	8 319	22 524	10 630	1452	43 447
2009	7 196	16 411	10 315	1 241	35 163
Index 09/05	86,5	72,9	97,0	85,4	80,9

(Komoditné správy VUEPP, 2010)

v posledných rokoch na Slovensku je už dokonca taká, že ak sami nezvýšime chov oviec a produkciu ovčieho mlieka, budú nútení naši bryndziari a syrári dovážať aj ovčie mlieko zo zahraničia, aby uspokojili dopyt po ovčích syroch.

V spotrebe syrov na Slovensku prevažujú najmä polotvrdé a parené syry. Celková spotreba syrov, hoci sa mierne zvyšuje, je stále pomerne nízka a naším cieľom je perspektívne ju zvýšiť zo súčasných 9,5 kg na osobu a rok aspoň na 16 kg na osobu a rok. V krajinách EÚ – 20 je spotreba syrov vyšie 20 kg na osobu a rok a u ovčích a kozích syrov (Francúzsko, Grécko a iné krajiny) až vyšie 6 kg na osobu a rok. Tu máme teda ešte bohatú rezervu vo výrobe i v spotrebe syrov a budeme sa musieť zamerať na podstatne lepšiu propagáciu syrov a syrárskych špecialít ako doposiaľ.

Na Slovensku je zvlášť tvrdých, dobre vyzretých syrov s kôrou, alebo s mazovou kultúrou je veľmi málo a na trhu sa nahrádzajú syrmí z dovozu za vysoké ceny. Podobne malé množstvá syrov sa u nás vyrábajú plesňových syrov, tvarohových syrov a vôbec sa nevyrábajú mazové syry.

Na druhej strane zas veľmi oceňujeme aktivity mnohých našich mladých nadšených farmárov i poľnohospodárskych družstiev pri obnove tradičných výrobkov a tým aj syrárskych tradícií celkovo. Sú to napr. naše tradičné ovčie a kozie syry, ktoré sú spojené i s ľudovým folklórom, rozvojom tradičných umeleckých remesiel a pod. Všet iba v ovčiarstve sa toho roku uskutočnil celý rad krásnych slávností, ktoré spoluorganizoval Cech bryndziarov, chovatelia zvierat i jednotlivé obce, a to napr. Ovenílie v Pribyline, vo Východnej, v Tureckej, v Novoti, v Klenovci, v Turčianskych Kľačanoch, v Pružine, atď. Na týchto slávnostiach sa zúčastnilo tisíce návštevníkov a mnohí získali nové podnety na vlastné spracovanie domácich prebytkov a na rozvoj turistického ruchu a agroturistiky. Tu máme ešte veľké rezervy vo výrobe, ale i v spotrebe. Všet v zahraničí bežne sa konzumuje viac ako trojnásobok syrov a to zvlášť z ovčieho a kozieho mlieka.

Nepriaznivá situácia v mliekarstve sa všet postupne začína prehadnocovať a hľadajú sa nové podporné spôsoby na rozvoj vidieka a podpory predaja mliečnych výrobkov. Jednou z týchto aktivít je projekt výroby a predaja poľnohospodárskych výrobkov „z dvora na stôl“. Pri tomto systéme všet musíme doriešiť aj spôsob predaja tak, aby bol aj v súčasnej dobe konkurencieschopný. K tomu navrhujeme hľadať zdroje financií na vybudovanie spoločných konkurencieschopných trhovísk a to pri všetkých veľkých nákupných strediskách, kde by boli naše čerstvé a nekonzervované potraviny a tiež mliečne výrobky a syry. Bolo by veľmi dobre, keby sa nám podarilo nadviazať aj na naše dobré syrárske tradície a mohli tak vytvoriť dobrú paletu syrárskych špecialít z ovčieho, kozieho i kravského mlieka. Súčasná globalizovaná Európa už nemá záujem o bežné potraviny, ktoré sú po celom svete, ale vyhľadávajú sa

práve typické národné a regionálne špeciality, akými sú napr. aj naša bryndza, oštiepok, parenice a iné syrárske špeciality.

Slovenské syrárske špeciality

Výroba syrárskych špecialít na Slovensku, tvorí v súčasnosti už takmer 30 % - ný podiel zo všetkých vyrobených syrov a získava stále viac na význame. Ich význam nie je len imidžotvorný pre turistov a zahraničný obchod, ale má veľký prínos i na rozvoji vidieka, na sociálny program, na udržanie tradícií a taktiež na zabezpečení zdravej výživy. Syrárske špeciality sa v zahraničí, ale aj u nás nevyrábajú len vo veľkých mliekarniach, ale aj v malých prevádzkach a na farmách. Malé tradičné mliečne hospodárstva si i vo vyspelých krajinách Európy presadzujú svoje typické národné a zvlášť syrárske špeciality a napomáhajú výrazne pri rozvoji regionálneho rozvoja i agroturistiky. Tak to robí najmä Francúzsko, Taliansko, Španielsko, Grécko a iné krajiny.

Z uvedených dôvodov aj u nás na Slovensku máme záujem stále viac a viac rozširovať takú výrobu syrov, ktorá nie je bežná v zahraničí a ktorá by pomohla oživiť naše tradície, zvýšiť odbyt našich syrov a prispela by aj zdraviu ľudí. Sme presvedčení, že je potrebné sa tejto problematike stále viac venovať, rozvíjať ju a viac presadzovať. Z týchto dôvodov vzniklo na Slovensku aj občianske združenie Cech bryndziarov, ktoré zastupuje výrobcov syrárskych špecialít, bryndziarov i farmárov vyrábajúcich mliečne výrobky a syrárske špeciality.

V súčasnosti je ročná produkcia ovčieho mlieka iba do 10 tis. ton, pričom celková produkcia vrátane súkromníkov sa odhaduje na takmer 11 tis. ton. Prítom ovčieho hrudkového syra sa vykupuje už len asi 800 ton ročne. Zbytok si spracovávajú samotní producenti na mliečne výrobky a bryndzu. Z pohľadu ekonomického významu a dopadu na výživu obyvateľstva má u nás podstatný význam výroba a využitie ovčieho mlieka na výrobu bryndze. Táto postupne nadobudla už priemyselný charakter a predstavuje spolu ročne takmer 6 000 ton a to pre domáci a zahraničný trh.

Výroba bryndze sa za viac ako dve storočia uchovala a rozšírila najmä preto, že nadväzuje na veľmi racionálny systém spracovania ovčieho mlieka ihneď po pôdoji na hrudkový syr, ktorý v salašníckych podmienkach zrie a následne sa obyčajne 1 – krát týždenne zväža do priemyselných bryndziarní, kde sa odborné spracuje na komerčný výrobok – bryndzu. Výroba tzv. bačovských výrobkov – oštiepkov a pareníc – bola dlho nelegálna, mala len partiálny význam a výrobky sa nesmeli distribuovať cez verejný obchodný systém. V súčasnosti už prevláda tzv. priemyslový charakter spracovania ovčieho mlieka, pričom sa mlieko zväža do mliekarne, pasterizuje sa a spracováva na hrudkový syr a bryndzu, alebo aj na iné zrejúce ovčie syry. V poslednom čase sa všet vyskytli aj u nás problémy so zachovaním tradičného zloženia bryndze, lebo podobne ako aj v minu-

losti bola snaha robiť „bryndzu“ so zníženým obsahom ovčieho syra. Tieto snahy sa všet už vysvetlili a bryndza naďalej ostáva našou tradičnou špecialitou.

Kozieho mlieka sa v súčasnosti vyprodukuje iba 1.200 ton ročne, z toho všet väčšia časť mlieka ide na vlastnú spotrebu vo forme mlieka a syrov a len menšia časť sa spracováva priemyselne. Z kozieho mlieka sa už v posledných rokoch začalo priemyselne vyrábať celý rad tekutých a sušených výrobkov so špeciálnymi výživovými účinkami. U nás základný výrobok z ovčieho, kozieho mlieka a napokon aj z kravského, ktorý sa robí buď tradične zo surového mlieka, alebo zo zberaného a pasterizovaného mlieka je výroba hrudkového syra. Z tohto syra, zvlášť z ovčieho hrudkového syra, po vykysnutí a vyzretí možno vyrobiť parené ovčie syry, oštiepky, bryndzu a iné tradičné syrárske špeciality.

Okrem už uvedených tradičných výrobkov z ovčieho mlieka existuje u nás celá rada ďalších tradičných výrobkov, ktoré sa doposiaľ nerobia. Sú to napr. : rôzne syry z ovčieho, kozieho, alebo zmesného mlieka, ako sú regionálne oštiepkovité syry, parenice, korbáčiky, bryndzové nátierky, rôzne figurálne syry a tiež syr Urda – srvátkový syr z ovčieho mlieka, Karpatský tvrdý syr, Toporecký polotvrdý syr, Klenovecký syr, zmesné syry a pod. Podobných syrov z ovčieho, alebo kozieho mlieka a prípadnej zmesi s kravským mliekom by sa z histórie i súčasnosti našlo podstatne viac. Bude preto potrebné sa touto problematikou viac zapodievať a dotiahnuť to do konca. Na Slovensku máme zatiaľ chránené 3 druhy syrov so značkou Chránené zemepisné označenie. Z toho práve Cech bryndziarov sa presadil o ochranu označenia Slovenská bryndza a Slovenská parenica. Naš partnerský Cech výrobcov ovčieho hrudkového syra dosiahol už svoj salašnícky i údený hrudkový syr do zoznamu EÚ ako tradičné výrobky. Pripravujú sa všet na ochranu aj ďalšie naše syrárske špeciality. Napríklad v Klenovci sa za pomoci Cechu bryndziarov obnovuje tradícia Klenoveckého ovčieho syrca, taktiež na severnej Orave zas výroba kravských figurálnych naparených syrov a pod.

Napriek mnohým spomínaným syrárskym špecialitám máme doposiaľ pomerne úzky sortiment našich syrov. Prítom nám je známe, že nemá zmysel, aby sme robili syry, ktoré sú bežné v celej Európe, ale mali by sme sa zamerať na naše tradičné a nové regionálne špeciality. Tých druhov syrov môže byť aj niekoľko desiatok, len bude potrebné využiť všetky ponúkané a dostupné možnosti.

Nové druhy syrov môžu vznikať napríklad:

- rozšírením výroby aj mäkkých syrov, rôzne tvarovaných s rôznym obsahom tuku,
- zavedením výroby syrov s bielou plesňou najmä u kozích syrov,
- výrobou kyslých syrov s mazovou kultúrou,
- zavedením výroby ovčích syrov so zelenou plesňou, alebo aj dvojplesňových,
- rozšírením výroby tvrdých, dlho zrejších

- syrov s mazovou kultúrou,
- výrobou tzv. srátkových syrov, alebo aj syrov s využitím všetkých bielkovín,
- výrobou tzv. Frischkäse, smotanových, termizovaných, rôzne ochutených,
- výrobou netradičných syrových šalátov so soleným syrom,
- s využitím tavených blokových syrov, ktoré ďalej zrejú pod plesňou, alebo mazom.

Podobných námetov je možná ešte celá rada a v kombinácii s rôznymi tvarmi, veľkosťou, obsahom tuku, zložením mliek – vznikne nespočítateľné množstvo nových možností. Ideálne by bolo, keby každý región mohol využiť jednak staršie technológie, ktoré by bolo možné aj chrániť územným označením, alebo aj vyvinúť si nové netradičné syrárske špeciality typické pre danú oblasť.

Prínos výroby syrárskych špecialít

Ako už z predchádzajúceho textu vyplýva, syrárske špeciality nadobúdajú stále väčší prínos a postupne budú tvoriť podstatnú časť domácej výroby syrov. Už z doterajšieho popisu možno zhrnúť prínos výroby syrárskych špecialít nasledovne:

- Zdroj zárobkovej činnosti,
- Príspevok k rozvoju vidieka,
- Príspevok ku krajínotevobe a ekológii,
- Prínos k sociálnemu programu vidieka,
- Zabezpečenie zdravej probiotickej výživy,
- Výroba čerstvých, nekonzervovaných, plnohodnotných potravín,
- Zachovanie ľudových tradícií,
- Rozvoj agroturistiky na vidieku.

Záverom možno konštatovať, že Slovensko

má bohaté tradície kravským, ale aj s ovčím i kozím mliekarstvom a má aj veľké predpoklady na ich ďalší rozvoj. Podmienkou však je, aby sa na každej úrovni riadenia urobili dostupné opatrenia tak, aby sa dosiahla konkurencieschopnosť našich výrobkov so zahraničnými, aby sa zvýšila produktivita práce pri získavaní a spracovávaní mlieka, aby sa zabezpečila správna výrobná prax, dobrá kvalita a zdravotná bezpečnosť. Dôležitou požiadavkou je, aby sa problematike rozvoja poľnohospodárstva a najmä živočíšnej výroby a spracovaniu mlieka venovala v našej spoločnosti väčšia pozornosť, aby sa už vychovávala k tomu aj naša mládež, ktorá by mohla obnoviť naše stratené tradície. Pevne veríme, že nám všetkým ide o spoločnú vec v prospech budúcnosti nášho mliekarstva i zdravej výživy. □

Napísali

Od farmy až po tanier

EÚ sleduje komplexnú stratégiu bezpečnosti potravín. Vzťahuje sa nielen na bezpečné potraviny, ale aj na zdravie zvierat a ich dobré životné podmienky, ako aj zdravie rastlín. Stratégia zaručuje možnosť sledovať pôvod potravín od farmy až po stôl, a to aj v prípade, že sa potraviny prepravujú medzi členskými štátmi, ale zároveň nebráni voľnému toku obchodu a neobmedzuje vyber a sortiment potravín. Prísne normy sa týkajú potravín vyrobených v rámci EÚ aj potravín z dovozu.

Vysoké potravinové normy EÚ sa uplatňujú na všetky potraviny – domáce aj dovezené.

Stratégia EÚ v oblasti bezpečnosti potravín má tri hlavné prvky – sú nimi právne predpisy o bezpečnosti potravín a krmív; vedecky podložené informácie, na základe ktorých sa prijímajú rozhodnutia; dozor nad presadzovaním takýchto predpisov a kontrola. Právne predpisy sú komplexné: pokrývajú celú oblasť potravinovej bezpečnosti od krmív a potravín až po hygienu. Na ich základe sa v celej EÚ uplatňujú rovnako prísne normy.

Všeobecné pravidlá platné pre všetky potraviny a krmivá dopĺňajú konkrétne opatrenia v oblastiach, ktoré si vyžadujú osobitnú ochranu spotrebiteľa, ako je v to v prípade používania pesticídov, potravinových doplnkov, farbív, antibiotík a hormónov. Pridávanie vitamínov, minerálov a podobných látok podlieha osobitným normám. Právne predpisy sa vzťahujú aj na výrobky, ktoré prichádzajú do kontaktu s potravinami, napríklad plastové obaly. Vďaka spoločným pravidlám označovania v EÚ môžeme ihneď zistiť, či potravina obsahuje zložky, na ktoré sme alergickí, a poznať pravý význam slovných spojení ako „nízkotučný“ alebo „vysoký obsah vlákniny“.

Prispôbenie právnych predpisov rozmanitosti potravín a prechodné opatrenia

Hoci rámec EÚ pre bezpečnosť potravín je spoločný, možno ho prispôbovať rozmanitosti potravín. EÚ sa stará o to, aby tradičné potraviny neboli na základe potravinových noriem vytlačené z trhu, aby sa presadzovali inovácie a aby sa neznížila kvalita.

Môže mať vlastný pas a cestovať s vami.

Keď nový člen vstúpi do EÚ a na jednotný európsky trh, niekedy sú potrebné prechodné opatrenia, ktoré mu poskytnú čas, aby zosúladiť svoje právne predpisy s prísnyimi pravidlami EÚ v oblasti bezpečnosti potravín. Potraviny, ktoré nespĺňajú normy EÚ, však nemožno predávať mimo takýchto nových krajín.

Zvieratá v bezpečí

Zásady bezpečnosti zvierat sú rovnaké ako v prípade potravín. Možno ich voľne sťahovať po celej EÚ. Pritom však normy platné pre zdravie a dobré životné podmienky zvierat treba dodržiavať nielen v poľnohospodárskom podniku, ale aj pri ich preprave. Keď dôjde k prepuknutiu chorôb zvierat, v prípade potreby EÚ okamžite zasiahne a zastaví obchodovanie.

Na základe iniciatívy EÚ došlo k zavedeniu tzv. pasov spoločenských zvierat, ktoré umožňujú ľuďom vziať si so sebou na cestu svojho domáceho miláčika. Bezpečnostné opatrenia sa však vzťahujú na všetky zvieratá rovnako, aby sa predišlo šíreniu chorôb.

Rýchle varovania eliminujú riziko v zárodku

EÚ prevádzkuje systém rýchleho varovania, ktorý eliminuje riziká spojené s potenciálne nebezpečnými potravinami už v zárodku, a tak predchádza vystaveniu spotrebiteľov nebezpečenstvu otravy. Tento systém zároveň zisťuje, či potraviny neobsahujú zakázané zložky alebo nadmerné množstvo rizikových látok, napríklad zvyšky veterinár-

ných liekov v mäse alebo rakovinotvorné farbivá v potravinách.

Keď sa zistí, že niečo také hrozí, varovanie smeruje do celej EÚ. Niekedy stačí zastaviť jedinu várku, ale v prípade potreby sa zastavia všetky zásielky príslušného výrobku z poľnohospodárskeho podniku, závodu alebo vstupného prístavu. Niekedy treba stiahnuť výrobky, ktoré sa už nachádzajú v skladoch.

Rozhodnutia založené na spoľahlivých vedeckých poznatkoch

Každé rozhodnutie EÚ o potravinách je vedecky podložené. Nezávislá Európska agentúra pre bezpečnosť potravín (EFSA) so sídlom v talianskej Parme poskytuje poradenstvo navrhovateľom právnych predpisov a tvorcom politik pri riešení nedostatkov v bezpečnosti potravín.

Pri rozhodovaní o ďalšom postupe Komisia uplatňuje princíp prevencie. Inými slovami, ak sa vedci vyjadria, že existuje čo i len potenciálne riziko, bude konať bez toho, aby čakala na vedecké potvrdenie.

Presadzovanie a kontrola

Komisia presadzuje právne predpisy v oblasti potravín a krmív prostredníctvom kontroly riadneho zapracovania právnych predpisov EÚ do právnych poriadkov jednotlivých štátov a ich uplatňovania, ako aj vykonávaním kontrol na mieste v EÚ a mimo nej.

Aj v tejto oblasti jej pomáha špecializovaná agentúra – Potravinársky a veterinárny úrad (FVO) Komisie, ktorý sídli v írskom Grange. FVO môže kontrolovať jednotlivé zariadenia na výrobu potravín, jeho hlavnou úlohou je však kontrolovať, či majú vlády členských štátov EÚ a iných krajín potrebné mechanizmy na kontrolu vlastných výrobcov potravín v súvislosti s dodržiavaním bezpečnostných noriem.

Zdroj: <http://europa.eu>

V Pohronskej Polhore šľachtiteľský chov

V stredu 6.10.2010 sa konalo uznávacie pokračovanie rozmnožovacieho chovu oviec plemena laceune u Ing. Jana Bruonča.

Chovateľ hospodári v katastri obce Rohozná – časť Hliník a Pohronská Polhora v Slovenskom Rudohorí. Výmera poľnohospodárskej pôdy je 23,86 ha, z čoho 21,25 ha tvoria lúky a 2,61 ha pasienky. Ing. Ján Bruonč chová ovce od roku 1992 a laceuny nakúpil v roku 2006 od p. Majera z Bystrej. Do kontroly úžitkovosti sú zapojené od roku 2007, kedy bol aj uznaný rozmnožovací chov. Okrem oviec tohto plemena, chová aj východofrízské ovce, ktoré sú tiež zapojené do KÚ.

Kŕmnu dávku tvorí v letnom období pastva, v zimnom senáž, seno kŕmna slama, prídavok jadra (kukurica, pšeničné otruby u baranov ovos). Doplnok kŕmnej dávky tvoria minerálne lúzy a soľ. Dojenie strojovým dojacím zariadením do kanvy na pastve.

Výberová komisia pre chov oviec a kôz pri MP SR pracovala v zložení Ing. Jarmila Dúbravská, PhD., MVDr. František Záborský, Doc. Ing. Egon Gyarmathy, MVDr. Helena Chladná a Ing. Martina Rafajová. Na jej čele stál predseda Ing. Slavomír Reľovský. Komisia na základe rozboru stáda a následnej fyzickej obhliadky uznávaného stáda a chovateľského prostredia uznala uvedený rozmnožovací chov oviec za šľachtiteľský.

Z rokovania vyplynuli nasledovné opatrenia:

Pre chovateľa: riadiť sa pokynmi pracovníkov ZCHOK a PS SR š.p., dodržiavať vypracovaný prípušťací plán, venovať zvýšenú pozornosť kvalite výživy, doriešiť ustajňovacie priestory

Pre RS PS SR š.p.: vykonávať pozitívny výber potomstva po rodičoch s najvyššou PH v zmysle prijatých zásad pre obnovu ŠCH, pokračovať vo výkone KÚ.

Prehľad prírastkov potomstva stádo 603 821 964

Kontrolné obdobie	Počet		Priem. hodn. korig. den. prírastku (g)	
	Baránky	jahničky	Baránky	jahničky
2007/08	0	2	0	200
2008/09	0	1	0	187
2009/10	0	4	0	245

KMÚ oviec na normovanú dojnú periódu (150 dní) prepočítanú na 3. laktáciu stádo 603 821 964

	Vš. lakt.	Norm. lakt.	Mlieko litre	Tuk kg	%	Bielk. kg	%	Lakt. kg	%
2008	9	6	131,03	10,13	7,79	7,26	5,56	6,44	4,90
2009	6	6	202,92	14,59	7,26	10,55	5,21	10,1	4,95

Reprodukčné ukazovatele stáda 603 821 964

Kontrolné obdobie	Počet narod. Jahniat (ks)	Perc. oplod. (%)	Perc. plod. (%)	Perc. plod. na obahn. bahnicu (%)
2007/08	16	100	145,5	145,5
2008/09	8	77,8	88,9	114,3
2009/10	17	85,7	121,4	141,7

Ing. Ján Bruonč - vpravo

Komisia

HRIČOVSKÉ PASTORÁLE – 14. 8. 2010 – Dolný Hričov

Dňa 14. 8. 2010 Obecny úrad v Dolnom Hričove a Krajské kultúrne stredisko v Žiline zorganizovali VI. ročník slávností HRIČOVSKÉ PASTORÁLE, ktorý sa konal v športovom areáli v Dolnom Hričove.

Program sa začal slávnostnou svätou omšou, ktorú celebroval Mons. ThLic. Ing. Ladislav Stromček. Hlavný bod programu – súťaž v strihaní oviec s medzinárodnou účasťou – sa začal o 12,00 hod. Do súťaže sa prihlásilo 21 strihačov (Tab. č. 1, v ktorej je vek strihača, bydlisko, počet strihačom ostrihaných oviec v tisícoch kusoch, najväčší počet ostrihaných oviec strihača za deň, značka strojčka, ktorý používa strihač pri strihaní oviec). Súťažiaci boli rozdelení do skupín, v jednej skupine naraz súťažili 4 strihači. Odborná porota bola zložená: Ing. Vojtech Decký, Ing. Július Šutý, Jarosz Ján, Hankovský Andrej st. Strihači mali ostrihať 5 kusov oviec na čas a odborná porota hodnotila poranenia a kvalitu ostrihania oviec, za čo udeľovala trestné body. (Foto č.1). Výbornú atmosféru podujatia spríjemňovalo krásne letné počasie a perfektné publikum, ktoré povzbudzovalo všetkých strihačov, bez rozdielu odkiaľ pochádzali. Po odbornom vyhodnotení poroty postúpilo do ďalšieho kola 8 semifinalistov – Kristian Jarosz (Lentove, Poľsko), Fongus Igor ml. (Liptovské Revúce), Hankovský Ján (Zlaté), Kučera Peter (Valaská), Smoleňák Šimon (Humenné), Decký Juraj (Paština Závada), Chamaj Marián (Dolný Hričov), Húšťafa Rudolf (Liptovská Osada), a vo finále si svoje sily a odbornosť zmerali: Hankovský Ján, Fongus Igor ml., Kučera Peter a Jarosz Kristián. Víťazom VI. ročníka Hričovských pastorálií sa stal **Fongus Igor ml.** z Liptovských Revúc (Foto č.3). Na druhom mieste sa umiestnil Jarosz Kristián z Lentoveho (Poľsko), na treťom mieste Hankovský Ján zo Zlatého (Tab. č. 2) a štvrtý skončil Kučera Peter z Valaskej. Víťazom kategórie veterán (nad 50 rokov) sa stal Fongus Igor st. z Liptovských Revúc.

Je pozoruhodné a chválihodné, že priemernej vek strihačov bol 41 rokov a že sme mali možnosť vidieť aj mladých súťažiacich, ktorí

naberali odvahu, skúseností a praktické rady od „majstrov v strihaní oviec“.

Okrem strihania oviec sa na podujatí konali aj ďalšie atraktívne akcie:

1. degustácia ovčích výrobkov a žinčice, ktorú zorganizovala Stredná odborná škola poľnohospodárstva a služieb na vidieku zo Žiliny (Foto č.4): pedagogický dozor: Ing. Du-

šan Matušek, Ing. Eleonóra Boocová, študenti uvedenej školy: Matušková Veronika, Vojtylová Dominika, Cigániková Monika, Zajac Matej, Motošická Helena, Hvizdákova Silvia, Pallo Jakub, Mihová Katarína, Chasníková Daniela, Gumančíková Monika, Mrázik Martin, Belušová Michaela a absolventi školy: Muráňová Elena, Fano Martin, Matušek Matej, Chamaj Pavol, Decký Ján, Janíček Martin. Pripravili pre návštevníkov súťaž o najchutnejší ovčí výrobok (čerstvý ovčí hrudkový syr, údený ovčí hrudkový syr, bryndza, žinčica). Výrobky do tejto

Tab. č. 1: Zoznam súťažiacich strihačov oviec – 14.8.2010 – Dolný Hričov

P.č.	Meno strihača	Vek	Bydlisko	Počet v tis.	Naj za deň	Strojček značky
1.	Hankovský Andrej	57	Rokytov	800	250	Sunbeam
2.	Hankovský Ján	48	Zlaté	580	310	Sunbeam
3.	Jaroš Ján (PL)	46	Lentove	600	510	Heineger
4.	Bialy Juzek (PL)	56	Wegrzyn	1 milión	515	Sunbeam
5.	Smoleňák Ondrej	43	Čabalovce	300	300	Sunbeam
6.	Kristian Jarosz (PL)	25	Lentove	100	540	Sunbeam
7.	Hankovský Jozef	50	Sveržov	501	270	Sunbeam
8.	Fongus Igor ml.	28	Lip. Revúce	200	280	Sunbeam
9.	Kučera Peter	38	Valaská	300	330	Heineger
10.	Húšťafa Rudolf	47	Lip. Osada	300	230	Sunbeam
11.	Fongus Igor st.	52	Lip. Revúce	500	220	Sunbeam
12.	Smoleňák Pavol	45	Kolbasov	500	380	Heineger
13.	Šimák Adam	30	Peklina	30	190	Sunbeam
14.	Hankovský Vladimír	54	Zlaté	510	305	Sunbeam
15.	Hankovský Rasťo	37	Lukavica	200	230	Sunbeam
16.	Stawiaś Gregor (PL)	34	Sčenkočiny	300	330	Heineger
17.	Smoleňák Šimon	42	Humenné	100	250	Sunbeam
18.	Smoleňák Milan	38	Staškovice	600	405	Heineger
19.	Hankovský Andrej ml.	25	Rokytov	50	205	Sunbeam
20.	Decký Juraj	29	Paština Závada	150	260	Sunbeam
21.	Chamaj Marián	35	Dolný Hričov	90	240	Heineger

Tab. č. 2: Umiestnenie súťažiacich

Poradie:	Meno	Bydlisko
1. miesto	Fongus Igor ml.	Liptovské Revúce
2. miesto	Jarosz Kristián	Lentove, Poľsko
3. miesto	Hankovský Ján	Zlaté

časti súťaže poskytl: AGROFIN PD D.Hričov – Koliba Paština Závada, PD Predmier – dvor Súľov, Agrorozkvet Praznov, SHR Balušík Róbert – Orlové. Návštevníci mali možnosť ochutnať jednotlivé výrobky, posúdiť ich chuť a vypísať anketový lístok na poradie jednotlivých výrobkov. Anketové lístky boli zlosovateľné. Prvé miesto za údený ovčí syr získala Koliba Paština Závada. Na druhom mieste taktiež s údeným syrom skončil AGROROZKVET Praznov a na treťom opäť s údeným syrom PD Predmier – dvor Súľov.

2. predvádzanie ľudových remesiel – kováč p. Dodok Branislav, rezbári Rakovan Jozef, Randa Rastislav, Dodok Daniel, výrobca črpákov Decký Juraj st. . (Foto č. 2,5)

3. ovčiarke tradície – varenie bryndzových

halušiek a ich predaj / neustále rady na halušky svedčili o tom, že ich kuchárky pripravili naozaj kvalitne/, plieskanie bičom, predaj zvoncov, predaj ovčích výrobkov a žinčice

4. zaujímavý bol aj kultúrny program, ktorý zahájil a otvoril Mgr. Roman Bienik: fujaarové duo Roman Bienik – Martin Gábor, cimbalová muzika Aleša Smutného z Brna so sólistom Karlom Hegnerom, Helena Záhradníková zo Žiliny, folklórne súbory: Rovňan z Veľkého Rovného, Divinčan z Diviny, DFS z Kolárovc, DFS Drotár z Dlhého Poľa, DFS Javorníček z Hvozdnice a Štiavnik, DFS Súľovčanka zo Súľova-Hradnej, ženská spevácka skupina Závadské ženy z Lietavskej Závadky, ženská spevácka skupina Bitarovienka z Bitarovej (Foto č.6).

5. o 20,00 hod. sa začala ľudová zábava

s bohatou tombolou. Návštevníkom hrala do tanca kapela Daktyl Pavla Cigánika a country skupina Kasava. Tancovalo a spievalo sa až do rána bieleho.

Za zorganizovanie tejto krásnej akcie treba vysloviť poďakovanie: starostovi obce Ing. Vladimírovi Sadloňovi, Mgr. Romanovi Bienikovi, Ing. Marianovi Chamajovi, Ing. Dušanovi Matuškov, VUC Žilina, Krajskému kultúrnemu stredisku v Žiline, sponzorom, občanom obce Dolný Hričov, ktorí pripravili pre návštevníkov skutočne krásny a neopakovateľný zážitok.

Tešíme sa na VII. ročník!

**Autor: Ing. Eleonóra Boocová,
SOŠ poľnohospodárstva
a služieb na vidieku, Žilina**

Z REGIÓNŮV

Trinnásť súťažiacich odvážlivcov v práskaní bičom rozohnalo nad Malatinou mraky Bačovské dni po desiatykrát

Počasiе prialo divákovi na jubilejnom festivale valaskej kultúry, ktorý sa uskutočnil 17. a 18. júla v Malatinej, iba sčasti. Ani to ich však neodradilo a za vôňou syra, chuťou žinčice či na programy folklórnych súborov a skupín ich prišlo takmer dvetisíc.

Usporiadatelia - Obec Malatiná a Oravské kultúrne stredisko v Dolnom Kubíne v zriaďovateľskej pôsobnosti Žilinského samosprávneho kraja v spolupráci so Zväzom chovateľov oviec a kôz na Slovensku ponúkli okrem dvojdného folklórneho programu, ktorý sa niesol v znamení návratov najúspešnejších súborov z predchádzajúcich ročníkov, ponúkli i výstavu, niekoľko súťaží a turistický výlet.

A ním začali i Bačovské dni. Viac ako 50-ka turistov si na výlete prezrela Prosiecku dolinu. O 16.00 hodine boli v Základnej škole v Malatinej sprístupnené výstavy, na ktorých si návštevníci mali možnosť pozrieť autorskú výstavu plastík ľudového rezbára Jána Špulera z Bobrova i predajnú výstavu tradičných tkaných kobercov z Malatinej od Magdalény Palugovej. Okrem nich organizátori v základnej škole pripravili aj keramikársku tvorivú dielňu s lektorkou Vierou Šinálvou. Tvorivá dielňa zaujala hlavne deti, ktoré si mali možnosť vyskúšať točenie na hrnciarskom kruhu i modelovanie z hliny. O 18.00 hodine sa dianie presunulo do amfiteátra, kde sa ako prvá predstavila hudobná skupina Bezobratí z Brna. Skupina tak nadviazala na minuloročný program Premeny hudby, ktorý dal priestor hudobným zoskupeniam, ktoré inšpiráciu čerpajú z ľudového materiálu a tvorivo ho pretvárajú. Druhým českým hosťom bol folklórny súbor Soláň z Rožnova pod Radhoštěm, z poľských súborov sa predstavili Ozarowiaci z Ozarova pri Varšave. Soľotný program vyvrcholil hodinovým profilom folklórneho súboru Rozsutec zo Žiliny. I keď

nedeľa dopoludnia privítala divákov dažďom, o 10.00 hodine sa priestor pri amfiteátri Skalka naplnil ľudovými tvorcami, ktorí výsledky svojej tvorivej práce a zručnosti rúk prezentovali na tradičnom jarmoku ľudových remesiel. V rámci jarmoku prebiehala i súťaž o najkrajšie jahňa. V diváckej ankete, kde rozhodovali návštevníci Bačovských dní, zvíťazilo jahňa baču Jána Červeňa z Veličnej - Revišného. V Základnej škole v Malatinej si mohli diváci pochutnať na výrobkoch z ovčieho mlieka. Hlasovaním vo verejnej ochutnávke rozhodli o najlepšom hrudkovom syre, údenom syre, oštiepku i žinčici. Hlasovala však i odborná porota. V amfiteátri sa pred folklórnym programom mohli predviesť aj bičiari. Svoje schopnosti si na presnosť úderu zmeralo trinásť súťažiacich, medzi ktorými ne-

chýbali ani ženy. Prvé miesto získal Juraj Lovás z Liptovských Sliačov, na druhom sa umiestil iba 5-ročný Martinko Garabáš z Malatinej a na treťom Ján Škvarka z Malatinej. Záver Bačovských dní patril programu s názvom Návraty, v ktorom účinkovali úspešné folklórne skupiny a súbory z predchádzajúcich ročníkov. Spolu s folkloristami z Nižnej sa diváci ocitli na salaši v Hlodočine, folklórna skupina z Babína predstavila hradenie košiarov na holi Magura a folklórna skupina Kýčera z Čierneho Balogu ukázala zábavu na salaši po strihaní oviec. V programe účinkovali aj folklórne súbory Soláň z Rožnova pod Radhoštěm, Ozarowiaci z Ozarova, krajan- ský divadelníci z poľského Podwilku a folklórny súbor Oravan z Nižnej, ktorému patril záver programu.

Návštevníci

Vyhodnotenie súťaže o najchutnejší výrobok z ovčieho mlieka

Súťaž sa zúčastnili nasledovné družstvá: Poľnohospodárske družstvo Malatiná, Poľnohospodárske družstvo Žaškov, SHR Ing. Páltik Veličná – bača Ján Červeň, AGROVEX Novoť.

Súťažné vzorky boli zastúpené vo všetkých kategóriách.

Súťaž hodnotila odborná porota v zložení: MVDr. Ján Kráľ, D. Kubín, MVDr. Branislav Buša, D. Kubín, Ing. Michal Šulič, D. Kubín dňa 18. 7. 2010 v čase od 11.00 – 13.00 hodiny s nasledovnými výsledkami.

V kategóriách uvádzame aj hodnotenie verejnosti:

Kategória ovčí syr hrudkový

1. miesto Ján Červeň, Veličná

2. miesto PD Žaškov

3. miesto PD Malatiná

Hodnotenie verejnosti: PD Malatiná

Kategória ovčí syr údený

1. miesto PD Žaškov

2. miesto PD Malatiná

3. miesto AGROVEX Novoť

Hodnotenie verejnosti: PD Malatiná

Oštiepok

1. miesto PD Malatiná

2. miesto Ján Červeň

3. miesto –

Hodnotenie verejnosti: PD Malatiná

Kategória žinčica

1. miesto PD Malatiná

2. miesto PD Žaškov

3. miesto Ján Červeň

Hodnotenie verejnosti: PD Malatiná

Osobitnú cenu získal za inovácia výrobkov z ovčieho syra:

Ovčí syr hrudkový s bazalkou – Agrovex Novoť.

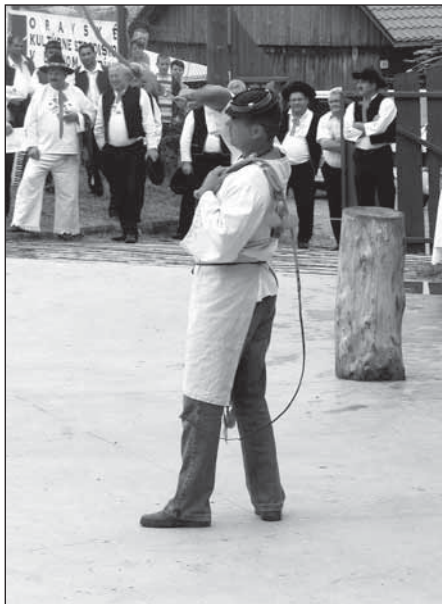
Súťaž o najkrajšie jahňa

Nasledovné poradie určili diváci formou anketových lístkov:

1. miesto: bača Ján Červen (Revišné)

2. miesto: PD Malatiná

3. miesto: PD Malatiná

Práskanie bičom

Súťaž v presnosti bičom

Súťaž o najkrajšie jahňa

Súťaž v praskaní bičom na presnosť.

Zúčastnilo sa 13 súťažiacich zo Slovenska.

1. miesto: Juraj Lovás, Liptovské Sliače

2. miesto: Martinko Garabáš, Malatiná (5 r.)

3. miesto: Ján Škvarka, Malatiná

Autor:

PhDr. Miroslav Žabenský,
zabensky@osvetadk.sk

Uznávacie pokračovanie Agropolu Hradová

Dňa 25.8.2010 sa konalo uznávacie pokračovanie chovu plemena zošľachtená valaška a krížencov s plemenom lacaune u Agropolu Hradová, spol. s r.o., Tisovec.

Predseda Šľachtiteľskej rady pri ZCHOK Ing. Július Šutý menoval komisiu v tomto zložení:

predseda komisie:

doc. RNDr. Milan Margetín, PhD.

členovia komisie:

Ing. Martina Rafajová

Ing. Anton Čapistrák

Ing. Dušan Apolen

Ing. Róbert Mészáros

Zúčastnili sa aj MVDr. Helena Ubrežiová z RVPS Rimavská Sobota, Ing. Daniel Rajčok za PS SR, š.p. Regionálne stredisko Banská Bystrica za chovateľa bola prítomná Alena Segedyová konateľka spoločnosti a nechýbala ani Viera Dianišková zootechnička.

Charakteristika chovu:

Tisovec sa nachádza v Stredoslovenskom regióne v okrese Rimavská Sobota, a severozápadne medzi vrchmi Slovenského Rudohoria, v nadmorskej výške 411 m.n.m. Hlavným predmetom činnosti je podnikanie v poľnohospodárskej prvovýrobe. Výmera poľnohospodárskej pôdy je 604,88 ha, celú výmeru tvoria lúky a pasienky, ktoré sú predurčené na chov oviec. Počet všetkých oviec je 1880 ks z toho 41 ks v RCH a 186 ks v ŠCH. Chov oviec je zameraný na predaj mliečnych jahniat a najmä na produkciu mlieka. Ovce sú sústredené na hospodárskom dvore Rejkova a Losinec. Praktizuje sa salašnícky spôsob chovu oviec s pripúšťaním 2x do roka s využitím inseminácie, v ktorej dosahujú dobré výsledky. V zimnom období sú ovce ustajnené v murovaných ovčinoch.

Kŕmnu dávku v zimnom období tvorí kvalitné sena a senáž s prídavkom jadra podľa kategórie zvierat, v lete je to výživná pastva na vápencom podklade. Doj sa v dojárni 2x denne s prídavkom jadra 0,4 kg na dojnú ovcu. Syr sa dodáva do miestnej bryndziarne a taktiež realizujeme jeho predaj z dvora. Produkcia syra na jednu bahnicu za rok 2009 bola 30 kg.

Po zhodnotení rozboru chovu komisia vykonala prehliadku ustajňovacích priestorov aj uznávaných stád. Z rokovania vyplynuli nasledovné opatrenia:

Pre chovateľa - dodržiavať šľachtiteľský program podľa pokynov šľachtiteľa ZCHOK a garanta za šľachtenie doc. RNDr. Milana Margetína, PhD, zabezpečiť podmienky pre výkon KÚ a KMÚ podľa požiadaviek pracovníka PS SR, š.p., do-

držovať veterinárne opatrenia podľa pokynov RVPS Rimavská Sobota, po uznaní štatútu ŠECH požiadať veterinárnu službu o vykonanie genotypizácie baránkov na scrapie

Pre RS PS SR š.p. Rimavská Sobota - zabezpečiť výkon KÚ a KMÚ na úrovni ŠECH

Pre veterinárnu službu - vykonávať v spolupráci s chovateľom všetky opatrenia v zmysle

Zákona 39/2007 Z.z. o veterinárnej starostlivosti v zmysle neskorších predpisov

Agropolu Hradová prajeme veľa ďalších chovateľských úspechov a tešíme sa na ďalšiu spoluprácu.

**Autori: Ing. Stanislava Romaňáková,
ZCHOK na Slovensku – družstvo,
Anna Husztiová, PS SR š.p.**

Prehľad prírastkov potomstva stádo 609 733 057

Kontrolné obdobie	Počet		Priem. hodn. korig Den. prírastku (g)	
	Baránky	jahničky	Baránky	jahničky
2004/05	22	74	280	255
2005/06	21	39	241	252
2006/07	13	29	247	228
2007/08	25	46	273	237
2008/09	10	32	266	260

Reprodukčné ukazovatele 609 733 057

Kontrolné obdobie	Počet narod. jahniat (ks)	Perc. oplod. (%)	Perc. plod. (%)	Perc. plod. na obahn. bahnicu (%)
2004/05	281	99.1	132.5	133.8
2005/06	205	96.3	125.8	130.6
2006/07	230	87.7	112.7	128.5
2007/08	229	85.7	116.8	136.3
2008/09	164	91.1	121.5	133.3

KMÚ oviec na normovanú dojnú periódu(150 dní) prepočítanú na 3. laktáciu 609 733 057

	Vš. lakt.	Norm. lakt.	Mlieko litre	Tuk kg	%	Bielk. kg	%	Lakt. kg	%
2005	80	69	121,81	9,72	8,03	7,38	6,07	5,72	4,68
2006	55	44	133,21	11,00	8,29	8,14	6,14	6,16	4,61
2007	50	32	139,34	10,75	7,73	8,56	6,15	6,67	4,77
2008	77	73	134,18	11,47	8,60	8,11	6,07	6,16	4,56
2009	46	46	138,24	10,84	7,94	7,80	5,68	6,44	4,63

Prehľad prírastkov potomstva stádo 609 733 058

Kontrolné obdobie	Počet		Priem. hodn. korig prírastku (g)	
	Baránky	jahničky	Baránky	jahničky
2004/05	0	8	0	297
2005/06	0	21	0	283
2006/07	0	4	0	248
2007/08	0	12	0	268
2008/09	0	11	0	256

Reprodukčné ukazovatele 609 733 058

Kontrolné obdobie	Počet narod. jahniat (ks)	Perc. oplod. (%)	Perc. plod. (%)	Perc. plod. na obahn. bahnicu (%)
2004/05	57	93.5	123.9	132.6
2005/06	56	97.5	140.0	143.6
2006/07	50	81.8	113.6	138.9
2007/08	55	88.0	110.0	125.0
2008/09	37	87.1	119.4	137.0

KMÚ oviec na normovanú dojnú periódu(150 dní) prepočítanú na 3. laktáciu 609 733 058

Rok	Všetky Lakt.	Normované laktácie				Mlieko Lit.	Tuk		Bielkovina		Laktóza	
		Mlieko	Tuk	Biel.	Lakt.		kg	%	kg	%	kg	%
2005	37	27	27	27	27	161.58	12.14	7.54	9.43	5.85	7.82	4.83
2006	36	28	28	28	28	188.57	14.52	7.77	11.17	5.94	8.91	4.70
2007	33	27	27	27	27	190.25	13.61	7.20	11.25	5.94	9.18	4.79
2008	13	10	10	10	10	180.68	14.84	8.30	10.77	6.01	8.47	4.68
2009	12	12	12	12	12	167.43	13.19	7.92	9.74	5.86	7.90	4.69

Výborné ustajnenie

AGROKOMPLEX 2010

Tento rok sa konal už 37. ročník medzinárodnej poľnohospodárskej a potravinárskej výstavy Agrokomplex 2010 v termíne 19. – 22. augusta pod gesciou Ministerstva pôdohospodárstva, životného prostredia a regionálneho rozvoja SR na výstavisku Agrokomplex v Nitre. Vplyvom ekonomickej krízy a nepriazne počasia v podobe záplav prakticky na celom území Slovenska bol tento ročník poznačený nižšou skladbou a účasťou vystavovateľov. Aj napriek týmto negatívam nechýbali obchodné firmy, dodávateľia a dovozcovia poľnohospodárskych strojov a mechanizácie, technológie rastlinnej a živočíšnej výroby, nositelia vedy i výskumu.

Zväz chovateľov oviec a kôz prezentoval vo svojej expozícii početnosťou aj zastúpením plemien približne rovnakú ukážku toho najlepšieho čo na Slovensku v oblasti chovu oviec a kôz máme, ako minulý rok. Štatistické údaje výstavníka Agrokomplex Nitra sú nasledovné:

Počet vystavovateľov.....	430
Počet zahraničných krajín	9
Celková výstavná plocha vonkajšia aj krytá ...	11 154m ²
Počet návštevníkov	viac ako 70 tisíc
Podiel v % odborných návštevníkov.....	13%
Počet akreditovaných novinárov	169

V pavilóne A sa v roku 2010 prvý krát prezentovali technológie pre rastlinnú a živočíšnu výrobu. V pavilóne B predstavili svoje zameralie a produkty výrobcovia biopotravin. 5. ročník subvýstavy Obnoviteľné zdroje energie sa konal v pavilóne C, kde počas konania veľtrhu prebiehali aj tematické prednášky k spracovaniu biomasy. Obnoviteľné zdroje energie boli v roku 2010 prezentované aj na vonkajšej výstavnej ploche, kde vystavovatelia ponúkali širokú paletu doplnkových a zabezpečovacích zariadení pre vykurovanie.

Veda, výskum a inovácie sa aj v tomto roku predstavili v pavilóne F spolu s ostatnými inštitúciami ako expozícia Ministerstva pôdohospodárstva, životného prostredia a regionálneho rozvoja SR.

V rámci pavilónu M1 a subvýstavy Regióny Slovenska okrem Múzeí Slovenska, Nitrianskeho samosprávneho kraja a Remeselného jarmoku, prezentovalo Ministerstvo pôdohospodárstva, životného prostredia a regionálneho rozvoja SR pokračovanie Programu rozvoja vidieka SR 2007-2013 a prístupu Leader za účasti zahraničných partnerov, Ministerstva zemédelství Českej republiky a Ministerstva roľníctva i rozvoju

WSI Poľskej republiky. Celkovo sa v expozícii predstavilo 22 subjektov v zastúpení Miestnych akčných skupín z celého územia Slovenskej republiky.

Pavilón M2 bol aj tento rok zameraný na „Priamy predaj z dvora“ spojený s ochutnávkami a predajom „domácich“ mäsových a potravinárskych produktov. Úspešne sa tu prezentovali aj výrobky z ovčieho a kozieho mlieka.

Živnostenské trhy malých a stredných podnikateľov sa aj v tomto roku predstavili v pavilóne M4.

Expozície živočíšnej výroby a 5. ročník Národnej výstavy zvierat sa už tradične konali v pavilónoch a príslušných vonkajších plochách V a Z.

Poľnohospodárska mechanizácia a technika zaujali svoje miesta na vonkajšej ploche E a K, M1 a M2. Vystavovatelia na ostatných vonkajších plochách ponúkali návštevníkom svoje produkty z oblasti komodít malej záhradnej techniky, mechanizácie a stavebníctva.

V rámci Včelárskej nedele, ktorá sa uskutočnila v pavilóne K, sa jej účastníci mali možnosť oboznámiť sa so zaujímavými témami a novinkami v chove včiel. Neoddeliteľnou súčasťou boli aj ochutnávky medu, medoviny a výrobkov z včelích produktov. Prijemným sprievodom bola aj v tomto roku netradičná pohybová aktivita – hod vidielmi do diaľky pod názvom Agrokomplex – Vidlomet Cup.

V areáli Slovenského poľnohospodárskeho múzea bol pripravený pre návštevníkov okrem stálej celoročnej výstavy, zaujímavý program v podobe Tradičného senobrania v podaní Slovenského koseckého spolku z Horehronia, Traktorparády za účasti 20 traktorov z celého Slovenska starších ako 30 rokov, Tradičného jarmoku a jedál a sprístupnená nová výstava „25.

rokov Nitrianskej poľnej železnice“.

V sekcii oviec a kôz vystavovalo celkom 20 vystavovateľov.

Všetkým vystavovateľom chceme úprimne poďakovať za výbornú prípravu zvierat. Aj vďaka prezentácii ich výsledkov približujeme prácu chovateľov oviec a kôz verejnosti.

Príprava kolekcií zvierat na výstavu je dlhodobou záležitosťou. Začína vlastne už po ukončení predošlej výstavy. Podmienkou účasti nie je len vlastníctvo kvalitných zvierat ale aj chovateľská hrdosť a skutočný záujem prezentovať svoju prácu verejnosti. Nezriedkavá je aj vzájomná zdravá konkurencia medzi záujemcami o účasť a umiestnenie na výstave. Všetko súťažné napätie však z chovateľov opadne po vyhlásení výsledkov a končí sa vzájomným priateľským posedením, kde si chovatelia odovzdávajú svoje „tajné“ recepty. Táto debata zvykne končiť chválou ale niekedy aj kritickými slovami na adresu hodnotiacej komisie. S tým však členovia hodnotiacej komisie počítajú. (preto sa v diskusnom priestore radšej nezdržiavajú)

Zvieratá boli prisúvané na Agrokomplex v utorok 17. 8. V stredu 18. 8. sa uskutočnilo hodnotenie zvierat odbornou komisiou. Ovce a kozy hodnotila komisia menovaná Predstavenstvom ZCHOK v zložení:

Doc. RNDr. Milan Margetín, PhD. – predseda komisie, Ing. Anton Čapistrák, Ing. Július Šutý a zástupcovia českého zväzu Ing. Vít Mareš a Petr Jihlavec.

Ocenené boli tieto zvieratá:

plemenný baran

Šampión výstavy NOFA – Ing. Norbert Fassinger

za barana SK 1185693 plemena zošlachtená valaška

I. miesto AGRO – LENT s.r.o.

za barana SK 1378987 plemena cigája

II. miesto KELO A SYNOVIA, s.r.o.

za barana SK 644234 plemena berrichone du cher

III. miesto Agrofarma – Šándor

za barana SK 1280083 plemena ile de france

Ceny pre víťazov

Bahnice, jarky plemeno cigája

I. miesto Poľnohospodárske družstvo Sekčov v Tulčíku

za kolekciu plemenných jariek plemena

II. miesto Poľnohospodárske družstvo so sídlom Jarovniciach

za kolekciu plemenných jariek plemena

plemena zošľachtená valaška

I. miesto Roľnícke družstvo Klenovec

za kolekciu plemenných jariek plemena

II. miesto Poľnohospodárske družstvo Lip-tovské Hole so sídlom v Kvačanoch

za kolekciu plemenných jariek plemena

Bahnice, jarky a jahničky mäsových plemien

I. miesto KEĽO A SYNOVIA, s.r.o.

za kolekciu plemenných jariek plemena berri-chone du cher

II. miesto Agrofarma - Šándor

za kolekciu plemenných jariek plemena ile de france

Ing. Porubjak prevzal ocenenie za I.miesto za kolekciu jariek plemena ZV, kolekcia získala aj zlatý kosák

Guláš podáva Agrokombinát a.s.

III. miesto AGRO – RACIO s.r.o.

za kolekciu plemenných jariek plemena charollais

Bahnice, jarky a jahničky mliekových plemien

I. miesto KEĽO A SYNOVIA, s.r.o.

za kolekciu plemenných jariek plemena lacaine

II. miesto Rodiná farma – Salaš, Ing. Jozef Kováč

za kolekciu plemenných jahničiek plemena východofrízka ovca

Plemenné kozy

plemenný cap

Šampión výstavy Abel plus, s.r.o.

za capa SK 826070 plemena biela koza krátkosrstá

plemenné kozičky

I. miesto Poľnohospodárske družstvo Mes-tečko

za kolekciu plemenných kozičiek plemena biela koza krátkosrstá

Odborný rozhovor pracovníkov CVŽV s pánom Ondruhom

Ing. Fassinger-majiteľ šampióna barana

Redakcia časopisu Slovenský chov ocenila vystavovaného plemenného capa, šampióna Agrokompexu, ako najfotogenickejšie zviera AGROKOMPLEXU. Svojou jedinečnosťou si získal aj priazeň návštevníkov.

Aj tento rok sme boli poctení tým, že sme mohli privítať zasadnutie Kosákovej komisie v našich priestoroch. Teší nás, že na rokovanie o takom ocenení ako je Zlatý kosák sú naše priestory považované za primerane reprezentatívne. Komisia rozhodovala o udelení ocenení Zlatých kosákov pre živočíšnu výrobu.

Zlaté kosáky - živočíšna výroba

1. Agrocontract Mliečna farma a.s. Jasová za kolekciu teliat plemena holstein
2. Poľnohospodárske družstvo Sokolce za kolekciu ošipaných materských a otcovských plemien
3. Lesy SR, š.p., OZ Revúca, SCHK Dobšiná za kolekciu kobýl plemena Norik muránskeho typu

Pracovníci ZCHOK s majiteľmi šampióna plemenného capa a zároveň najfotogenickejšieho zvieraťa na AX

Skutočne NAJfotogenickejšie zviera

4. Poľnohospodárske družstvo so sídlom v Smrečanoch
za kolekciu jalovic plemena pinzgauské
5. Roľnícke družstvo Klenovec
za kolekciu plemenných jariet plemena zošľachtená valaška

V expozícii oviec a kôz Zlatý kosák získala kolekcia plemenných jariet plemena zošľachtená valaška chovateľa RD Klenovec. Všetkým oceneným chovateľom srdečne blahozeláme!

Plocha v okolí koliby ožila skutočným ovčiar-ským životom. Vôňa dreveného dymu, smaženej cibule a ostatných nevyhnutných ingrediencií nenechala okoloidúcich na pochybách čo sa bude diať. Pri kolibe sa každý deň varil pravý jahňací guláš. Väčšina neodolala vôni a s chuťou ochutnala výsledok práce kolektívu pána Bertina Zúbeka. Tento chovateľ sa podujal postarať o hladných návštevníkov. A najmä svojou ústretovosťou zabezpečil to, že v priestoroch zväzu bolo prvýkrát umožnené každému

O atmosféru sa staral pán Florián Šavrtka

návštevníkovi osobne vyskúšať chuť a kvalitu pravých ovčiar-ských produktov. Pán Zúbek okrem guláša ponúkal na predaj aj široký sortiment výrobkov z ovčieho mlieka. Správnosť tejto myšlienky ponúkať ovčie produkty v areáli našej expozície potvrdil aj vysoký záujem kupujúcich. Chceme vyjadriť poďakovanie pánovi Zúbekovi, ktorý na našu ponuku zareagoval ako prvý a podujal sa pre túto formu propagácie ovčiarstva na Agrokomplexe. Atmosféra našej koliby sa páčila aj vzácnej návšteve- štátnemu tajomníkovi ministerstva. Pán štátny tajomník Gabriel Csicsai si pozorne prehliadol aj vystavené zvieratá.

Zaujímavým spštením života pri kolibe bola výroba plechových zvoncov. Sympatické bolo, že predaj ale aj ukážku výroby predvádzali mladí ľudia, potomkovia starých majstrov zo Zázrivej. Záujem verejnosti o pohľad na toto remeslo bol veľký.

Denne prebiehala ukážka dojenia oviec spojená s ukážkou sonografického vyšet-

Strakaté ovečky z Liptovských Revúc

rovania ľavej a pravej cisterny vemená dojných bahníc s odborným komentárom. Ukážky sonografie zabezpečili pracovníci CVŽV Nitra- Ing. Polák, Doc. Margetín, Ing. Apolen. Dojaren vlastnej výroby predvádzal chovateľ z Českej republiky pán Josef Ondruch. Každý deň sa uskutočnila aj ukážka pasenia oviec so psom. Pasenie predvádzala pani Zuzana Besson s manželom. Ovce

pásli aj počas predvádzania zvierat na hlavnej ploche ale aj v ohradenom priestore za kolibou. Návštevníci boli nadšení poslušnosťou a bezchybnou prácou pastierskych psov plemena border kólia, ktoré napriek následkom ťažkého úrazu ich pán výborne ovládal aj z invalidného vozíka.

V piatok 20.8.2010 sa v čase od 12:30 do

Zvonce pre ocenených

Našu kolibu navštívil štátny tajomník MPŽPRR pán Gabriel Csicsai

Ing. Igor Nemčok so zástupcami Agrokombinátu Sabinov. Carlo Siciliani vpravo

Sonografia mliečnej žľazy

14:30 konal Chovateľský deň. Už od otvorenia výstavy bol život okolo koliby okrem akcií prebiehajúcich každý deň obohatený ešte aj ukázkami strihania oviec. Ovce strihal Jožko Kúbek. Prítomných návštevníkov ukážka veľmi zaujala. Veľký záujem mali aj o nastrihanú vlnu, ktorú si hneď po ostrihaní rozobrali. Svojím výkonom zaujali aj práskači bičom. Tí v okolí koliby praskali počas celého dňa.

Hlavným programom chovateľského dňa bolo však oceňovanie úspešných chovateľov. Plakety a krásne zvonce z dielne Ing. Martiny Nemkyovej z Hronca odovzdávali-Ing.Andrea Hrdá- riaditeľka odboru živočíšnej výroby, Ing. Štefan Ryba- riaditeľ PS SR š.p. a samozrejme predseda predstavenstva ZCHOK na Slovensku-družstvo Ing. Igor Nemčok. Riaditeľ PS SR š.p. odovzdal pohár od Plemenárskych služieb pre šampióna Agrokomplexu- plemenného barana. Prijemnú atmosféru chovateľského dňa dotváral nádhernými tónmi fujary a pravými bačovskými piesňami pán Florián Šavrtka z Liptovských Revúc. V rámci Chovateľského dňa bolo odovzdané aj ocenenie pre najkrajšiu fotogra-

fiu v rámci súťaže v časopise Chov oviec a kôz. Prvú cenu v podobe originálneho črpačka získal Ing. Jozef Novotný. Ten si ocenenie aj osobne prevzal. Po ukončení bol v priestore za kolibou podávaný jahňací guláš, ktorý sponzorsky zabezpečil AGROKOMBINÁT Sabinov a.s. Chceme poďakovať pánovi Jurajovi Karnišovi za ústretovosť pri zabezpečení tohto pohostenia. Guláš bol podávaný zdarma aj v sobotu. Kolibu navštívil aj predseda predstavenstva Agrokombinátu Sabinov a.s., pán Carlo Siciliani. Rokoval aj so zástupcami ZCHOK.

Podľa našich rozhovorov s odbornou a laickou verejnosťou, bola nie len naša expozícia ale celá expozícia živočíšnej výroby najzaujímavejšou a najnavštevovanejšou časťou Agrokomplexu. Tieto názory nás veľmi potešili. Zazneli však aj kritické hlasy, hlavne zo strany našich vystavovateľov. Vytykali nám zložitý systém oceňovania- trojnásobné cestovanie – na hodnotenie zvierat, pre ocenenie na chovateľský deň, pre ocenenie v Západoslovenskej kolibe. Našou snahou bude zjednotenie tohto postupu.

Veľké poďakovanie patrí všetkým chovateľom, ktorí materiálne pomohli zabezpečiť pohostenie pre návštevníkov koliby. Zvlášť chcem poďakovať členom Predstavenstva ZCHOK, ktorí sa aktívne zúčastňovali na priebehu Agrokomplexu a boli nápomocní pri jeho materiálnom zabezpečení. Starostlivosť o pohostenie návštevníkov priamo v kolibe riadila Ing.Teplická, ktorá sa svojej funkcie zhostila veľmi dobre. Treba podotknúť, že všetky suroviny, ktoré chovatelia do koliby doniesli boli poskytnuté sponzorsky. Aj vďaka tomu, sme mohli hostiť ponúknuť kvalitnými produktami z chovu oviec a kôz. Sme presvedčení, že na tohtoročnom Agrokomplexe zväz rôznymi sprievodnými podujatiami dostatočne prezentoval oblasť chovu oviec a kôz. Dôležité je pre nás je najmä to, aby bola koliba zväzu domovským stánkom pre všetkých Vás chovateľov- členov Zväzu chovateľov oviec a kôz na Slovensku-družstvo.

Autori: Ing. Slavomír Relovský, Ing. Július Šutý, Ing. Stanislava Romaňáková
- Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku - družstvo

Vystavovatelia na Agrokomplexe 2010

ZVIERA	CHOVATEĽ	PLEMENO	POČET
plemenné jarky	Agrofarma Šándor Pleš	ile de france, suffolk	11
plemenné jarky	PD Liptovské Revúce	zošľachtená valaška	10
plemenné jarky	Agro Raslavice	cigája	5
plemenné jarky	PD Jarovnice	cigája	5
plemenné jarky	PD Tulčák	cigája	5
plemenné kozičky	PD Mestečko	biela koza krátkosrstá	7
bahnice	ÚH Trenčianska Teplá	syntetická populácia	10
plemenné jarky	Keľo a synovia s.r.o.	lacaune, berrichone du cher, ile de france	17
plemenné jahničky	Ing.Jozef Kováč	východofrízka ovca	5
plemenné jarky	Agro Hostovce s.r.o.	oxford down	5
plemenné jarky	PD Kvačany	zošľachtená valaška	5
plemenné jarky	Vladimír Magna	pôvodná valaška	5
plemenné jarky	PD Sebedín - Bečov	cigája	5
plemenné jarky	RD Klenovec	zošľachtená valaška	6
plemenný baran	NOFA - Ing. Fassinger Norbert	zošľachtená valaška	1
plemenný baran	AGRO LENT s.r.o.	cigája	1
plemenný cap	Ábel Plus Podvysoká	biela koza krátkosrstá	1
plemenný baran	Prvá družstevná a.s.	cigája	1
plemenné jarky	Agro Racio	charollais	5
plemenné kozičky	AGROMIL P, a.s.	hnedá koza krátkosrstá	3
Spolu			113

Vyhodnotenie nákupného trhu mladých plemenných baranov

V priestoroch patriacich chovateľovi pánovi Jaroslavovi Roziakovi zo Zvolena sa 26. augusta 2010 konal nákupný trh baranov mliekových plemien. Predstavilo sa 89 ks zvierat plemena lacaune a východofrízské od veku 6 mesiacov do 1 roka. Na vydatenú chovateľsko-hodnotiacu akciu prišlo prezentovať svoje zvieratá sedem individuálnych chovateľov. (Tab. 1)

Výberová komisia pracovala v zložení Ing. Jarmila Dúbravská, PhD., MVDr. František Záborský, Doc. Ing. Egon Gyarmathy, Ing. Slavomír Reľovský a Peter Vároš. Na jej čele stál predseda Doc. RN-Dr. Milan Margetin, PhD. Úlohy zapisovateľky sa zhostila MVDr. Helena Chladná. Komisia hodnotila a vyseletovala predvedené barany z hľadiska ich exteriérových znakov, sortimentu a charakteru vlny. Preverované zvieratá museli spĺňať minimálny vek 6 mesiacov a živú hmotnosť 43 kg. Na potešenie komisie i účastníkov trhu úspešne spĺňali požadované kritériá a ukazovatele pre ich zaradenie do príslušných hodnotiacich tried. Dôkazom toho je aj fakt, že z celkového počtu zvierat komisia nakoniec vyradila len 2 baranov.

Najúspešnejším baranom na nákupnom trhu sa po vyhodnotení stal baran plemena lacaune, katalógové č. 1, číslo v CEHZ 141 34 02, línie LIMBA. Majiteľ zvierat z firmy Polvito s.r.o., Lehota pod Vtáčnikom (okr. Prievidza) si prvú cenu prevzal z rúk predsedu Predstavenstva ZCHOK na Slovensku - družstvo Ing. Igora Nemčoka.

Na nákupnom trhu sa predviedli súkromní chovatelia aj organizácie s tým najlepším, čím v podobe kvalitných plemenných baranov mliekových plemien vo svojich košiach disponujú. Odborná komisia tak mala možnosť posúdiť a porovnať úroveň baranov v rámci jednotlivých chovov.

Majitelia na trhu predviedli zvieratá, ktoré boli poväčšine zatriedené do I. a II. rizikovej skupiny podľa genotypizácie na scrapie, čo svedčí o kvalitnej agroveterinárnej starostlivosti a dôkladnej prevencii v chovoch. Základnou devízou každého stáda je dokonalý zdravotný stav jedincov, a preto

treba oceniť zodpovedný prístup chovateľov k nákazlivým chorobám oviec.

Je nám príjemnou povinnosťou srdečne zablahoželať chovateľovi oceneného barana a vyjadriť veľkú vďaku hodnotiacej komisii v mene členov Zväzu chovateľov oviec a kôz na Slovensku a zároveň

všetkým zúčastneným zapriať veľa chovateľských úspechov. Osobitne sa chceme poďakovať rodine pána Roziaka, ako aj samotnému pánovi Roziakovi za bezchybné zvládnutie organizácie a sprístupnenie priestorov pre usporiadanie nákupného trhu. Tešíme sa na ďalšiu spoluprácu pri usporiadaní nákupného trhu v budúcom roku.

Autor:

**Ing. Stanislava Romaňáková,
ZCHOK na Slovensku-družstvo**

Šampión trhu

Tabuľka 1: Vyhodnotenie nákupného trhu baranov 26. 08. 2010 vo Zvolene

Chovateľ	Plemeno	Počet prihl.	Počet predv.	Počet zaradených do					Celkom Zarad.	Počet vyrad.
				ER	EA	EB	I	II		
Polvito s.r.o., Lehota pod Vtáčnikom	Lacaune	9	9	3	3	1	2	0	9	0
Valča	Lacaune	27	25	8	11	3	1	0	23	2
SHR Vlastimil Majer Bystrá	Lacaune	11	7	2	2	2	1	0	7	0
Keľo a synovia s.r.o., Veľké Teriakovce	Lacaune	33	24	1	11	11	1	0	24	0
Jaroslav Roziak, Zvolen	Lacaune	30	21	12	6	3	0	0	21	0
Valča	Východofrízské	1	1	1	0	0	0	0	1	0
Ing. Jozef Kováč, Žarnovica - Huta	Východofrízské	2	2	0	0	1	1	0	2	0
Aronex - Seňa	Východofrízské	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Celkom za NT		114	89	27	33	21	6	0	87	2

Z ČINNOSTI ZVÄZU

Medzinárodné majstrovstvá SR v strihaní oviec

V prvú augustovú nedeľu 1.8.2010 organizoval Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku a SPDP Lúžňan v poradí už štvrtý ročník súťaže v strihaní oviec - Medzinárodné majstrovstvá Slovenskej republiky v strihaní oviec.

Zúčastnili sa na nich najlepší strihači Slovenska, českej republiky a Poľska.

Minulý rok sa na majstrovstvách zúčastnilo 29 súťažiacich.

Prvoradým cieľom pri organizovaní tohto podujatia je oživiť tradíciu strihačských súťaží na Slovensku. V minulosti sa u nás organizovali podobné súťaže a naši strihači sa zúčastňovali na strihačských súťažiach na celom svete. Na základe kvalifikácie z predchádzajúcich ročníkov sa zástupcovia Slovenska zúčastnili na Majstrovstvách sveta o Zlaté nožnice v roku 2008 v Nórsku. Aj tento rok sa naši zástupcovia zúčastnili na Majstrovstvách sveta vo Walese. Ján Hankovský obsadil 44. miesto a Rastislav Kubek 45. miesto. Pre Liptovskú Lúžňu sme sa rozhodli najmä kvôli zapálenému kolektívu SPDP Lúžňan pod vedením pána Črepa, ktorý túto súťaž na regionálnej úrovni organizoval už skôr.

Všetkých súťažiacich a návštevníkov privítal zmenený areál mliekarene SPDP Lúžňan. Pribudol prístrešok pre ovce, ktorý by ich prikrýl v prípade dažďa. Tiež priestory pre prezentáciu súťažiacich boli po úpravách, ktoré ich patrične skrášlili. Ako každý rok, aj tento, sa kolektív pod vedením Štefana Črepa postaral o ďalší posun úrovne

prostredia k lepšiemu.

V tomto roku sa súťaže zúčastnilo 24 súťažiacich. Zastúpené okrem Slovenska boli aj Česká republika a Poľsko. Strihačská komunita v našom malom stredoeurópskom priestore nie je až taká veľká, takže aj na tomto ročníku sa stretli samé známe tváre. Ešte pred začiatkom súťaže medzi strihačmi prebiehali diskusie o tohtoročnej sezóne. Majstrovstvá slávnostne otvoril predseda predstavenstva Ing. Igor Nemček. Komisiu predstavil jej predseda Doc. Milan Margetín. Pracovala v nasledovnom zložení:

Hlavný rozhodca – Doc. Milan Margetín

Rozhodcovia na stanovištiach – Ing. Július Šutý, Ing. Anton Čapistrák, Ján Novýsedlák, Marián Kubin, Thiery Dellhome, Jiří Kopecký. Časomerači: Ing. Žugec, Anna Kováčiková, Ing. Marková

Po úvodných slovách sa prešlo k súťaženiu. Súťaž začala vyraďovacími kolami. Časy vo vyraďovacích kolách si môžete pozrieť vo výsledkovej listine 1. Po vyraďovacích kolách nasledovalo semifinále. Do semifinále sa prebojovali ôsmi súťažiaci. Ich výsledky sú zobrazené vo výsledkovej listine 2. Prestávky medzi jednotlivými kolami boli vyplnené sprievodnými podujatiami. Veľký úspech u divákov mala súťaž v pití žinčice. Jej priebeh s patričnou dávkou humoru komentoval pán Črep. Nostalgické spomienky u mnohých návštevníkov vyvolala aj ukážka ručného strihania oviec, na ktorú sa podujala pani Husarčíková. Chceme jej vyjadriť

mimoriadne poďakovanie, pretože to nebola v teplom počasí ľahká úloha.

Vďaka pružnej práci rozhodcov sa mohlo finále uskutočniť v skoršom čase ako minulý rok. Do finále sa kvalifikovali štyria najlepší strihači. Medzi finalistami bol aj strihač z Poľska. Všetci štyria sa dokázali vypnúť k mimoriadnemu výkonu. Ich vyrovnanosť bola jasná hneď od začiatku. Svedčia o tom aj tesné časy, ktoré dosiahli. Ešte menšie rozdiely boli po záverečnom vyhodnotení pri ich celkovom skóre – môžete si ich pozrieť vo výsledkovej listine 3.

Takže tohtoročným Majstrom Slovenskej republiky sa stal Igor Fongus. Víťazovi srdečne blahoželáme.

Aj na tohtoročnom ročníku bol vyhlásený najrýchlejší strihač s najlepším časom ostrihania jednej ovce. Pri jeho určení došlo ku kurióznnej situácii, keď najlepší čas dosiahli dvaja strihači – Igor Fongus aj Kristián Jarosz. Rozhodcovská komisia rozhodla o tom, že víťaza určí rozstrihanie na troch ovciach. Na základe tohto duelu titul strihača s najlepším časom ostrihanej ovce získal poľský strihač Kristián Jarosz.

Na záver nám už len ostáva veriť, že sa nám podarí zorganizovať ešte veľa takýchto podujatí, ktoré prezentujú chovateľský život v tom.

Autori: Ing. Slavomír Reľovský, Ing. Július Šutý

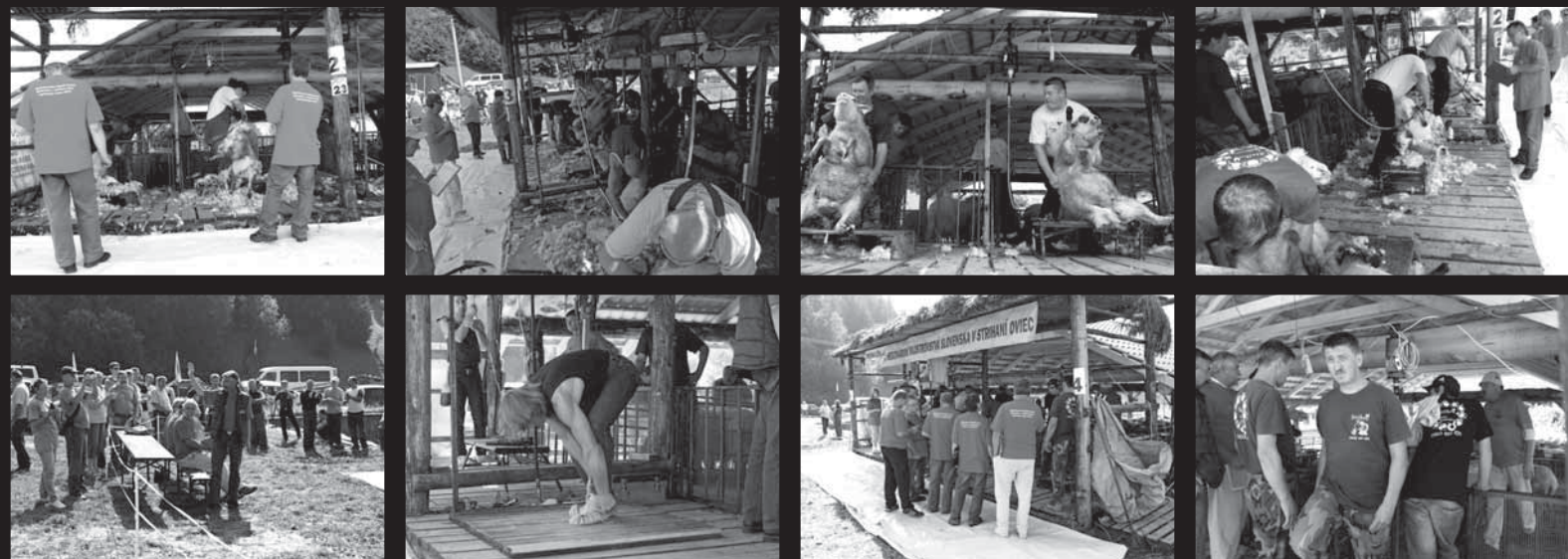
ZCHOK na Slovensku-družstvo

Autor snímok: Ing. Radovan Drozd-PS SR š.p.

Výsledková listina 3. Počet strihaných oviec 9.

Súťažné kolo	Meno súťažiaceho	Číslo pracoviska	Dosiahnutý čas			Strihanie	Ohrada	Celé	Celkové	Celkové
			Minúty	Sekundy	Body					
Finále	Fongus Igor	1	13	15	39,75	31	105	7,5	54,86	1
	Jarosz Krisztian	2	13	18	39,90	38	97	10,5	54,90	2
	Kubek Rastislav	4	14	57	44,85	44	84	11,5	59,07	4
	Dudáš Dušan	3	17	30	52,50	23	36	3	59,06	3

Najrýchlejšie ostrihaná ovca: Jarosz a Fongus po 1:13 min., rozstrihanie po 3 ovce: Jarosz - 3:06, Fongus - 3:26

► Bohatá návšteva

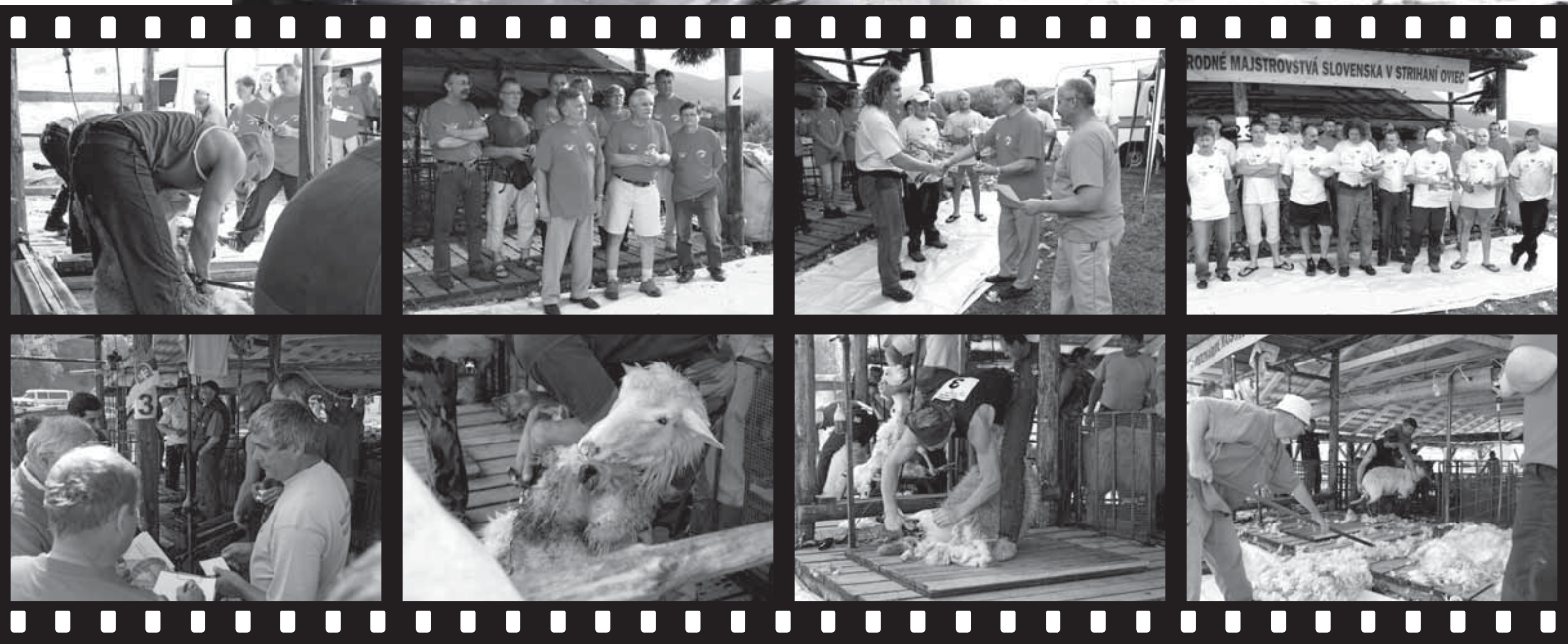
►► Majster SR
Igor Fongus
- vlavo

► Strihá
MAJSTER!

►► Strihanie
nožnicami

► Súťaž
v pití žinčice

►► Súťažiaci aj
rozhodcovia

Ovenálie

V polovině srpna uspořádal Svaz v areálu na Zlobici sedmé Ovenálie. Program pro chovatele, návštěvníky, předlenky a další hosty jsme se snažili maximálně naplnit a pro všechny připravit příjemný prázdninový víkend. Výstava plemen ovcí a koz doplněná o klasifikaci plemenných beranů a kozlů patřila k hlavnímu odbornému programu. Počasí s námi letos laškovalo, našťastí se vždy po noční bouři ukázalo sluníčko a Ovenálie se vydařily.

Nejkrásnější dárek a neopakovatelný zážitek pro všechny návštěvníky připravila naše oslička Márinka z Jalového dvora, které se v sobotu ráno, před zahájením Ovenálií, narodil kluk Danky. Všechno zvládla sama, malý oslíček patřil k největším atrakcím letošního setkání chovatelů ovcí a koz. Vedle šťastné ovčí maminky s plyškem Dankem si mohli všichni prohlédnout antilopu Adax z brněnské ZOO, která u nás tráví už čtvrté prázdniny a rodinku našich vietnamských prasátek, která se zabydlela pod dubem u altánu.

Na Zlobici se již zabydleli Goralové z Košařísek, kteří v sobotu i v neděli předváděli svoje dovednosti. Na ohni zapáleném vyráběli hrudkový sýr z kozího mléka, děvčata připravila ukázky zpracování vlny, mohli jsme si vyzkoušet ruční výrobu provazů. Kolegové z Beskyd se zapojili i do našich soutěží – vařili guláš, jedli halušky a ve svých tradičních krojích byli ozdobou programu Ovenálií.

Diváci mohli sledovat stříhání ovcí i ukázky zpracování vlny, mléka i práci ovčáckých psů. Práci s ovčáckými psy předváděl Karel Kouřil s ovečkami plemene lacaune Michala Hrdličky. Na stříhačském vozíku se stříhali se letošní zlobické jehničky, tato ukázka doplnila program v hale při výstavě zvířat. Předlenky obsadily jeden z velkých srubů, kde česaly, předly, tkaly, plstily a vystavovaly a nabízely svoje výrobky. Přehledka výrobků z vlny má každý rok vysokou úroveň a vzbuzuje velký zájem diváků. Děti, i ty dříve narozené, si mohly vyzkoušet svoji šikovnost při plstění.

Letos jsme m tradičním soutěžím pro návštěvníky ve vaření kotlíkového guláše a v pojídání brynzových halušek přidali farmářský víceboj. Soutěžilo se v dojení, v běhu v pytli, v hodu gumákem na cíl, v hodu vidlemi na dálku a vrcholem soutěže byl slalom s kolečkem plným hnoje. Vedle soutěžících se dobře bavili i přihlízející, na organizaci průběh a zpracování výsledků dohlížela dvojice organizátorů – panové Vejčík a Kováč. Úspěch víceboje si řekl o zopakování na dalších chovatelských akcích, soutěž se může dále vylepšovat a třeba v budoucnu přerůst v novou olympijskou disciplínu.

V sobotu odpoledne byl prostor před Kolibou plný. Přišla nám zahrát blanenská cimbálová muzika Drahan, zpívalo se, tancovalo, byl to velký zážitek umocněný krásným počasím.

Večer vystřídala cimbálka kapela Nová tchyně, která vydržela bavit přítomné skoro až do rána.

V neděli program pokračoval, návštěvníků přibýlo a letošní Ovenálie se pomalu začaly stávat historií. Rádi jsme zde přivítali hosty ze Slovenska a chovatele ovcí a koz z celé České republiky. Největší odměnou pro nás byla pohoda a radost ze setkání s přáteli. Poděkování patří všem, kteří nám pomáhali s přípravou, nakoupili, navařili, nakrmili a napojili hladové a žíznivé, přijeli a zapojili se do programu a přispěli k příjemnému zážitku všech návštěvníků i těm, kteří to potom na Zlobici všechno uklidili a připravili na další běžný provoz.

11. celostátní výstava plemen ovcí a koz

Výstava plemen ovcí a koz na Ovenáliích 2010 se těšila zájmu chovatelů a návštěvníků této akce. Snažili jsme se připravit výstavu, která by svým rozsahem a kvalitou předvedených zvířat byla prioritou letošních Ovenálií. Podařilo se nám po delší době představit všechna naše původní plemena ovcí a koz zařazená do Národního programu udržování genetických zdrojů hospodářských zvířat a potěšitelné je to, že šumavské ovce vystavené Ing. Janem Vejčíkem z Dlouhé Stropnice byly oceněny hned dvěma cenami.

Vystaveno bylo 15 plemen ovcí a 4 plemena koz. Zvířata předvedlo 29 chovatelů

z 32 chovů. Vítězky ovcí a koz na výstavě byly k vidění ovce a kozy ze Zlobice umístěné ve venkovním výběhu. Na přípravě a průběhu výstavy se podílela většina zaměstnanců Svazu i Oveka, ale bez vstřícnosti, pochopení a pomoci chovatelů bychom výstavu v takovém rozsahu nemohli uskutečnit. Během výstavy probíhalo komentované předvádění vystavených plemen a oceněných kolekcí ovcí a koz. Hodnocení kolekcí na výstavě a klasifikaci plemenných beranů a plemenného kozla provedl Prof. Ing. František Horák CSc, kterému asistovali Ing. Antonín Vejčík CSc., Ing. Richard Konrád a Ing. Vít Mareš.

Nejlepší kolekce a jednotlivá zvířata předvedli následující chovatelé:

Chov ovcí

Šampion beran masných plemen ovcí

– plemeno texel, chovatel Ladislav Pálka, Moravská Třebová.

Šampion beran kombinovaných plemen ovcí – šumavská ovce, chovatel Ing. Jan Vejčík, Dlouhá Stropnice.

Šampion beran ostatních plemen ovcí – romanovská ovce, chovatel David Tomšík Moravské Budějovice.

Vítězka výstavy masných plemen ovcí – bahnice plemene charollais, chovatel František Divíšek, Pěčín.

Vítězka výstavy kombinovaných plemen ovcí – bahnice plemene clun forest, chovatelka Michaela Kvisová, Částkov u Slatiňan.

Vítězka výstavy ostatních plemen ovcí – bahnice plemene lacaune, chovatel Michal Hrdlička, Brníčko u Šumperka.

Nejlepší kolekce ovcí

první místo – šumavská ovce, chovatel Ing. Jan Vejčík, Dlouhá Stropnice,

druhé místo – plemeno berrichone du Cher, chovatel Josef Pašta, Otovice u Broumova,

třetí místo – plemeno zwartbles – chovatel Ing. Martin Hošek, PhD., Mohelno,

čtvrté místo – plemeno oxford down, chovatelka Daniela Dziková, Orlová,

páté místo – plemeno merinolandschaf, chovatel Jan Macků, Cvrčovice.

Chov koz

Šampion kozel – plemeno bílá krátkosrstá koza, chovatel Vít Vrba, Lukavice.

Vítězka výstavy – koza plemene bílá krátkosrstá koza, chovatel klinika chorob přežvýkavců VFU Brno,

Nejlepší kolekce koz

první místo – plemeno hnědá krátkosrstá koza, chovatel Aleš Zastoupil, Švábenice,

druhé místo – plemeno Búrska koza, chovatel Oveko a.s., Brno,

třetí místo – plemeno bílá krátkosrstá koza, chovatelka Jarmila Zelenská, Čelechovice.

Všem chovatelům, kteří se výstavy zúčastnili patří poděkování za přípravu zvířat a vzornou prezentaci našeho chovu ovcí a koz. Stejný dík si zaslouží všichni, kteří se podíleli na přípravě a vlastním průběhu výstavy.

Autor: Ing. Vít Mareš

Spoločná poľnohospodárska politika

Spoločná poľnohospodárska politika obsahuje množstvo ustanovení a mechanizmov, ktoré riadia výrobu a spracovanie poľnohospodárskych výrobkov a obchodovanie s nimi. V súčasnosti sa vidiecky rozvoj stáva ťažiskom SPP.

Spoločná poľnohospodárska politika Spoločná poľnohospodárska politika je jedna zo supranacionálnych politických oblastí EÚ. Patrí k najdôležitejším politickým oblastiam EÚ a pohlcuje najväčšiu časť jeho rozpočtu. Je jedna zo supranacionálnych politických oblastí EÚ. Patrí k najdôležitejším politickým oblastiam EÚ a pohlcuje najväčšiu časť jeho rozpočtu.

Spoločná poľnohospodárska politika má aj veľký symbolický význam, lebo bola prvá oblasť, kde sa najviac právomoci prenieslo na EÚ. Navyše, je veľmi úzko spojená s dvoma kľúčovými oblasťami EÚ: Vnútrotrh a hospodárska a menová únia.

Ciele SPP

Rímska zmluva (zmluva o ES) zakotvuje v článku č.39 druhej hlavy nasledujúce ciele SPP:

- zvýšiť produktivitu poľnohospodárstva podporou technického pokroku a zabezpečovaním racionálneho rozvoja poľnohospodárskej výroby a optimálneho využívania výrobných faktorov, najmä pracovnej sily,
- zabezpečiť týmto spôsobom primeranú životnú úroveň poľnohospodárov, najmä zvýšením individuálnych príjmov jednotlivcov pracujúcich v poľnohospodárstve,
- stabilizovať trhy,
- zabezpečiť riadne zásobovanie,
- zabezpečiť dodávky spotrebiteľom za primerané ceny.

Zásady

V roku 1962 sa signatárske štáty dohodli na troch zásadách, ktoré platia doteraz:

- Zjednotený trh: Organizácia poľnohospodárskeho trhu je pre každého rovnaká. Každý výrobok sa môže voľne pohybovať vo vnútri spoločenstiev.
- Finančná solidarita: náklady, ktoré kvôli organizácii poľnohospodárskeho trhu vznikajú, sú financované spoločným rozpočtom, respektíve Európskym poľnohospodárskym poradným a záručným fondom.
- Priorita spoločenstva: Ochrana európskeho poľnohospodárstva clami na dovoz poľnohospodárskych výrobkov z tretích krajín.

Na dosiahnutie týchto cieľov sa zaviedla spoločná organizácia poľnohospodárskych trhov.

V závislosti od daných výrobkov sa táto organizácia uskutočňuje niektorou z nasledujúcich foriem:

- spoločnými pravidlami hospodárskej súťaže,
- povinnou koordináciou vnútroštátnych trhových systémov,
- európskou organizáciou trhu.

K spoločnej organizácii poľnohospodárskych trhov sú k dispozícii viaceré nástroje. Skladajú sa z dvoch pilierov:

- Prvý pilier obsahuje trhové mechanizmy, prí-

spevky k príjmu a priame platby. Tieto nástroje existujú už od začiatku SPP:

- o dovozná prirážka - je to poplatok, ktorý sa vyberá pri dovoze výrobkov, aby sa cena výrobku zvýšila na úroveň ceny EÚ
- o spoločné zahraničné clo
- o intervenčné ceny - sú to garantované minimálne ceny s garanciou odbytu. Ak padne cena jedného druhu výrobku, kupuje EÚ prebytok, až kým sa znova dosiahne minimálnu cenu
- o Priame príspevky - sú príspevky na výroby, ktoré sú v EÚ vyrobené len v malom množstve
- o Príspevky k príjmu - tento príspevok bol na začiatok zakotvený s rozsahom výroby, potom bol viac a viac odpojený od výroby a prišlo k vyrovnávacej platbe pre zmenšenú produkciu.
- Druhý pilier vznikol s Agendou 2000 a s reformou z roku 2003 a obsahuje intenzívnu podporu vidieku:
- o Cross-compliance - ukotvuje výšku priamych platieb s istými štandardmi životného prostredia. Je fakultatívnym nástrojom jednotlivých členských krajín.
- o Zakotvenie priamych platieb na počet zamestnancov za podnik. Je to tiež fakultatívnym nástrojom.
- o Modulácia - skrátenie priamych platieb o 3% (2005), 4% (2006) a 5% v nasledujúcich rokoch. Ušetrená suma sa rozdelí na členské krajiny a používa sa na opatrenia na rozvoj vidieku.

Rozvoj SPP

Motívy na založenie spoločnej poľnohospodárskej politiky boli spomienky na hlad v a po druhej svetovej vojne. Liberalizácia poľnohospodárskeho trhu bola preto od začiatku vylúčená a jednotlivé nacionálne intervenčné riadenia sa museli previesť na spoločného európskeho menovateľa.

Zásady SPP boli určené na konferencii v Strese 1958. Prvým poľnohospodárskym komisárom sa stal Sicco Mansholt. V roku 1960 schválili signatárske štáty zmluvu o EHS a mechanizmy SPP. V 1962 sa rada EÚ dohodla na prvej organizácii poľnohospodárskeho trhu a SPP vstúpila do platnosti. Zároveň sa založil Európsky poľnohospodársky a garančný fond (EAGGF) na financovanie SPP.

Cieľ zaistenia zásobovania bol rýchlo dosiahnutý, predčený a hnal financovanie v 80tych rokoch do veľkej krízy. Finančné príspevky pre poľnohospodárov sa zameriavali na rozsah výroby. Čím viac vyrobili, tým vyššie príspevky dostali. Vytvorilo sa viac väčších poľnohospodárskych podnikov, produkcia silno stúpala a tým vznikli veľké „hory masla“, „hory obilia“, „mliečne jazerá“ atď. EÚ garantovala vysokú úroveň ceny skupovaním nadproduktie (intervenčné ceny). Nadproduktia sa skladovala a vyvážala sa za ceny pod cenou svetového trhu. To škodilo rozvojovým krajinám a viedlo k sporom so Spojenými štátmi. Potraviny, ktoré sa dokonca nepredávali ani za dumpingové ceny, sa zničili.

Pretože tento systém škodil zahraničným vzťahom, ekologickej rovnováhe a bol finančne neznesiteľný, došlo v 1988 a 1992 k prvým reformám.

Na konferencii v Bruseli 1988 sa obmedzili výdavky pre poľnohospodárstvo (78% HNP) a bol pokus o obmedzenie produkciu prémiami pre zastavenie ornej pôdy a preddôchodok. V r. 1992 sa drasticky znížili intervenčné ceny a etabloval sa systém priamych príspevkov k príjmu.

V rámci Agendy 2000 reformy v SPP pokračovali:

- Intervenčné ceny sa v ďalej znižovali v prospech priamych príspevkov k príjmu
- Podpora alternatívnych možností príjmu a činnosti (napríklad dovolenky na gazdovstve)
- Ekologické aspekty sa stanú súčasťou cieľov SPP

- Zlepšenie kvality potravín

V roku 2003 prišlo k ďalšej veľkej reforme, ktorá zásadne zmenila intervenčný systém v SPP:

- Úplné odstránenie väzby medzi podporou farmárov a výškou ich produkcie (decoupling). Vyrovnanie platby sa malo uskutočniť prémiami pre ekologické štandardy, zdravie zvierat a rastlín, ochrana zvierat a bezpečnosť práce. Poľnohospodári sa mali naivac zaviazat udržiavať ich pôdu v dobrom agronomickom stave.
- Príspevok k opatreniam, ktoré smerujú na dodržiavanie vysokých európskych štandardov.
- Skrátenie priamych platieb pre veľkopodniky
- Ďalšie zmenšenie intervenčných cien

Nová SPP sa teda orientuje viac podľa spotrebiteľov, dovoľuje poľnohospodárom viac slobôd a zabezpečí ekologickú a trvalú poľnohospodársku politiku.

Financovanie

Momentálne je SPP financovaná Európskym poľnohospodárskym a garančným fondom. Ten bol založený v r. 1962 a od roku 1964 sa skladá z dvoch častí:

1. usmerňovacia sekcia: je jeden zo štruktúrnych fondov a podporuje vidiecky vývoj a štruktúrnu reformu v poľnohospodárstve.

2. záručná sekcia: intervenčné kúpy, aby sa zaručil odbyt (výklady pre organizáciu trhu)

Na základe reformy SPP sa má od roku 2007 zrealizovať financovanie SPP v novom právnom rámci. Pretvorenie rámca financovania bolo potrebné, pretože koncept financovania sa po mnohých reformách týkajúcich sa úloh, nástrojov a cieľov, stal netransparentný.

Pre nový finančný koncept sa zriadili dva fondy:

- Európsky záručný fond pre poľnohospodárstvo - priame platby a výklady pre organizáciu trhu.
- Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieku - podporuje programy na rozvoj vidieku.

Zdroj:

<http://europa.eu/scadplus/leg/en/s04000.htm>
<http://www.euroinfo.gov.sk/index/go.php?id=120>

Preprava zvierat (I.časť)

Hoci Nariadenie Rady (ES) č.1/2005 o ochrane zvierat počas prepravy vstúpilo do platnosti dňa 5.1.2007, stále je ešte dosť nejasností pri jeho aplikácii v praktickom živote. Toto nariadenie má za cieľ zlepšiť ochranu zvierat pri ich preprave, pri ich vykladaní a nakladaní, pri pobyte na zberných strediskách, oddychových miestach a zároveň sprísnilo dovtedy platné pravidlá. Presnejšie identifikuje, kto a za čo je zodpovedný počas prepravy zvierat. Ďalej zaviedlo nové posilňujúce kontrolné nástroje, ako napríklad kontroly cez satelitný navigačný systém. Zavádza prísnejšie pravidlá pre cesty trvajúce viac ako 8 hodín vrátane dodatočných požiadaviek na dopravné prostriedky. Preprava zvierat si vyžaduje veľkú zodpovednosť vodičov oproti preprave iných zásielok, preto vodiči alebo sprievodcovia musia mať špeciálne znalosti a schopnosti. Musia ovládať zásady manipulácie so zvieratami, rozoznať stav zvierat, v ktorom sa momentálne nachádzajú. Nariadenie presnejšie určuje podmienky prepravy, jej dĺžku, intervaly napájania, kŕmenia ako aj hustotu naloženia zvierat. Boli zavedené jednotné osvedčenia a doklady, ktoré sa používajú pri preprave zvierat.

Nariadenie Rady (ES) č.1 / 2005 o ochrane zvierat počas prepravy a s ňou súvisiacich činností (ďalej len NR ES 1/2005) je predpis, ktorý je priamo platný vo všetkých členských štátoch Európskej únie. Je nadradený prípadným národným predpisom, pokiaľ nie je ustanovené inak. To znamená, že aj všetci občania a subjekty v SR ho musia plne rešpektovať. Predpis umožňuje prijať členským štátom podrobnejšie ustanovenia pre tie druhy zvierat, ktoré nie sú uvedené v prílohách tohto nariadenia, ako aj upraviť pôsobnosť osvedčení, prípadne udeliť výnimky na niektoré články nariadenia. V Slovenskej republike bolo pred vstupom do EÚ prijaté Nariadenie vlády č.302/2003 Z.z., ktorým sa ustanovujú podrobnosti o ochrane zvierat počas prepravy, avšak toto bolo v roku omylom 2008 zrušené. Nové obdobné národné nariadenie je zatiaľ v pripomienkovom konaní.

Ďalší predpis, ktorý sa v Slovenskej republike zaoberá ochranou zvierat je Zákon č.39/2007 Z.z. o veterinárnej starostlivosti v znení neskorších predpisov. V zákone o veterinárnej starostlivosti sú uvedené kompetencie jednotlivých orgánov veterinárnej starostlivosti.

Skúsme si teraz tieto predpisy vysvetliť z pohľadu slovenského chovateľa - farmára, so zameraním na prepravu oviec a kôz. **Pokiaľ sa chovateľ alebo iný podnikateľský subjekt (napr. prepravná firma) vo svojej činnosti zaoberá aj prepravou zvierat v súvislosti s hospodárskou činnosťou, musí byť v zmysle Nariadenia Rady (ES) č.1/2005 schválený ako prepravca.** Prepravou je presun zvierat uskutočnený jedným alebo viacerými dopravnými prostriedkami a tým súvisiace činnosti, vrátane nakladania, presunu a odpočinku,

až do momentu vyloženia zvierat na mieste určenia. Doba trvania prepravy sa počíta od naloženia prvého zvierata na dopravný prostriedok a končí vyložením posledného zvierata. (Např. - pri ceste u ktorej trvá naloženie zvierat na kamión 30 minút, samotná preprava trvá 5 hodín a vyloženie zvierat tiež 30 minút bude celková doba prepravy 6 hodín).

Prepravca je schvaľovaný podľa dĺžky trvania cesty. Poznáme dva druhy schválených prepravcov. Prvým typom je TYP1 - „prepravca“ - na cesty trvajúce do 8 hodín alebo aj na krátke cesty. Druhým typom je „prepravca na dlhé cesty“ - alebo aj na všetky cesty, teda do aj nad 8 hodín - TYP2. **Prepravca môže zveriť prepravu zvierat len osobe, ktorá je držiteľom „Osvedčenia o spôsobilosti vodičov a sprievodcov“.** To znamená, že vodič alebo iná osoba, ktorá je prítomná pri preprave zvierat počas celej cesty, musí byť držiteľom „Osvedčenia o spôsobilosti vodičov a sprievodcov“.

Výnimku tvorí preprava zvierat na vzdialenosť menšiu ako 65 km. V tomto prípade prepravca nemusí byť schválený, avšak musí **jednoznačne prepravovať zvieratá v súlade s prílohou číslo I NR ES č.1/2005 o ochrane zvierat počas prepravy.** V prípade porušenia ustanovení uvedenej prílohy prepravca môže byť sankcionovaný.

Ďalšia výnimka z predpisu je pre chovateľov, ktorí prepravujú svoje vlastné zvieratá vlastnými dopravnými prostriedkami na vzdialenosť menšiu ako 50 km od svojho chovu, alebo pri sezónnej preprave zvierat na pastvu. V týchto prípadoch prepravcovia nemusia byť schválení a teda mať povolenie prepravcu, vodiči alebo sprievodcovia nemusia mať osvedčenie - ale musia byť vyškolení

zamestnávateľom. Chovateľ nemusí viesť prepravnú dokumentáciu - uvedená výnimka neplatí pre sprievodné doklady a veterinárne osvedčenia. V tomto je postup zjednodušený aj tým, že chovateľ nemusí dodržať podmienky prepravy stanovené v prílohe I Nariadenia Rady (ES) č.1/2005 o ochrane zvierat počas prepravy. Stačí ak dodrží nasledujúce „**Všeobecné podmienky prepravy**“ uvedené v článku 3 NR ES č.1/2005 o ochrane zvierat počas prepravy:

1. Žiadna osoba nesmie prepravovať zvieratá alebo uskutočňovať prepravu zvierat spôsobom, ktorý im môže zapríčiniť zranenie alebo nadmerné utrpenie.
2. Organizátor prepravy, majiteľ zvierat a prepravca v mieste ich odoslania prijímajú opatrenia, aby dodržali nasledujúce podmienky:
 - vopred sa prijímajú všetky potrebné opatrenia na minimalizovanie dĺžky cesty a zabezpečenie potrieb zvierat počas nej,
 - zvieratá musia byť zdravotne spôsobilé absolvovať cestu,
 - dopravné prostriedky sú navrhnuté, skonštruované, udržiavané a prevádzkované tak, aby sa pri ich používaní zabránilo zraneniam a utrpeniu zvierat a bola zaistená ich bezpečnosť,
 - nakladacie a vykladacie zariadenia sú vhodne navrhnuté, skonštruované, udržiavané a prevádzkované tak, aby sa pri ich používaní zabránilo zraneniam a utrpeniu zvierat a bola zaistená ich bezpečnosť,
 - pracovníci, ktorí so zvieratami zaobchádzajú, sú riadne vyškolení alebo spôsobilí na danú činnosť, aby svoje úlohy vykonávali bez použitia násilia alebo akejkoľvek metódy, ktorá by zvieratám mohla spôsobiť zbytočný strach, zranenie alebo

utrpenie,

- preprava na miesto určenia sa uskutočňuje bezodkladne, pričom sa pravidelne kontrolujú a udržiavajú podmienky pohody zvierat
- priestor, v ktorom sa zvieratá nachádzajú, má dostatočnú podlahovú plochu a výšku, ktorá je primeraná ich veľkosti a zamýšľanej ceste,
- zvieratám sa v primeraných intervaloch poskytuje voda, krmivo a odpočinok v množstve a kvalite primeranej pre ich druh a veľkosť.

NR ES č.1/2005 sa nevzťahuje ani na prepravu zvierat, ktorá sa neuskutočňuje v súvislosti s hospodárskou činnosťou a na prepravu zvierat priamo do veterinárnych ordinácií alebo kliník, alebo z nich na odporúčenie veterinárneho lekára. Preprava na obchodné účely sa neobmedzuje na prepravu, pri ktorej dochádza k bezprostrednej výmene peňazí, tovaru alebo služieb. Preprava na obchodné účely znamená najmä prepravu, ktorá priamo či nepriamo zahŕňa, prípadne má za cieľ finančný zisk.

Pre všetkých ostatných prepravcov platia ustanovenia NR ES 1/2005 v plnom rozsahu. Prepravca zvierat musí pri preprave zvierat nad 65 km:

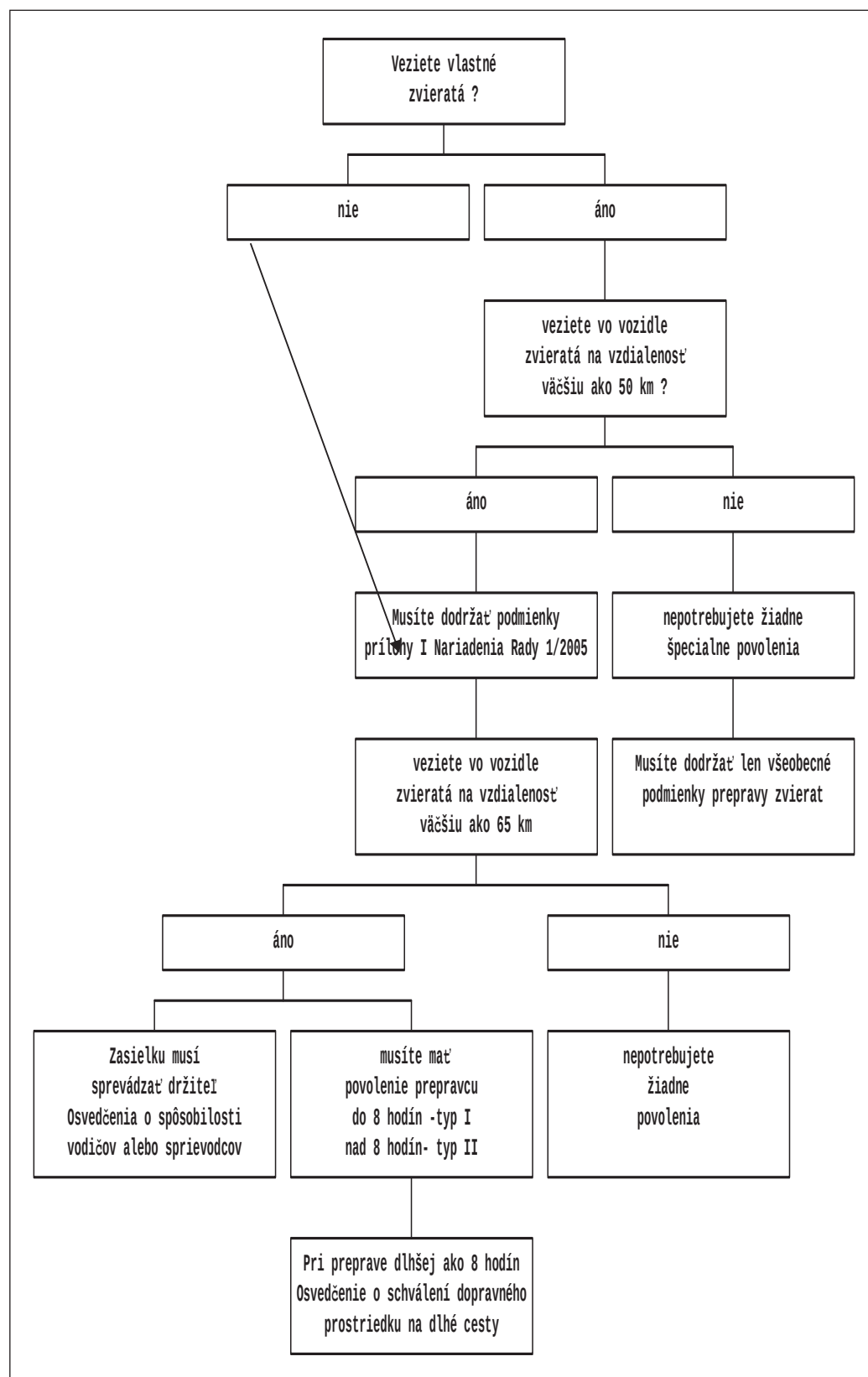
1. požiadať o schválenie - vydanie povolenia prepravcu,
2. nesmie zveriť prepravu zvierat nespôsobilej osobe teda osobe, ktorá nie je držiteľom „Osvedčenia o spôsobilosti vodičov a sprievodcov“,
3. dodržiavať „Všeobecné podmienky prepravy“,
4. dodržať pri preprave podmienky stanovené v prílohe I NR ES č.1/2005,
5. v prípade prepravy nad 8 hodín si musí dať schváliť dopravný prostriedok, tento v prípade prepravy oviec a kôz musí byť vybavený satelitným navigačným systémom podľa NR ES č.1/2005 - tento dopravný prostriedok schvaľuje príslušná regionálna veterinárna a potravinová správa,
6. viesť prepravnú dokumentáciu v zmysle NR ES č.1/2005,
7. v prípade ciest nad 8 hodín si plniť povinnosti súvisiace s plánovaním cesty,

Rozhodnutia o schválení/ povolení prepravcu vydáva Štátna veterinárna a potravinová správa Slovenskej republiky (ďalej len ŠVPS SR) na základe žiadosti žiadateľa. Ak nemá sídlo v Slovenskej republike musí sa registrovať v členskom štáte sídla firmy. Žiadosť musí obsahovať podľa typu prepravcu nasledujúce náležitosti:

1. K povoleniu prepravcu na krátke cesty (do 8 hodín) TYP 1

- v prípade fyzickej osoby – meno, priezvisko, dátum narodenia, adresa trvalého bydliska, v prípade právnickej osoby alebo fyzickej osoby podnikateľa – obchodné meno, sídlo, IČO
- overenú kópiu výpisu z obchodného registra, živnostenského listu alebo obdobného dokladu preukazujúcu právnu subjektivitu
- uviesť druhy zvierat, pre ktoré žiadateľ žiada povolenie prepravcu
- zodpovednú osobu - meno, priezvisko a funkcia a všetky dostupné kontakty (tel., mobil, fax, e-mail)
- počet vodičov a sprievodcov a ku každému z nich kópiu rozhodnutia o vydaní osvedčenia o spôsobilosti vodičov a sprievodcov a kópiu osvedčenia o spôsobilosti vodičov a sprievodcov (vydáva príslušná RVPS)
- Vnútrotný poriadok na zabezpečenie ochrany zvierat počas prepravy, ktorý obsahuje kópiu návodu pre správnu prax pri preprave živých zvierat - vždy odkaz na Nariadenie Rady č. 1/2005 Vzor Vnútrotného poriadku na zabezpečenie ochrany zvierat počas prepravy je uvedený v prílohe
- vyhlásenie žiadateľa, že žiadosť o povolenie prepravcu nepredložil v inom členskom štáte podľa čl. 10 alebo 11 Nariadenia Rady č. 1/2005, ani mu nebola takáto žiadosť v inom členskom štáte vydaná
- výpis z registra trestov (originál) – žiadateľa alebo zástupcu o bezúhonnosti za týranie zvierat za posledné tri roky (§ 203 zákona č. 140/1961 Zb. Trestný zákon do 31.12.2005 alebo § 378 zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon po 1.1.2006)
- kolok v hodnote 4,5 €

2. K povoleniu prepravcu na dlhé cesty (nad 8 hodín) TYP 2 je

Plnenie podmienok pri preprave zvierat, Kvokačka, 2009.

potrebné doložiť aj:

- počet schválených dopravných prostriedkov na dlhé cesty a ku každému z nich kópiu rozhodnutia o schválení dopravného prostriedku na dlhé cesty a kópiu osvedčenia o schválení dopravného prostriedku na dlhé

cesty (vydáva príslušná RVPS)

- Vnútrotný poriadok na zabezpečenie ochrany zvierat počas prepravy, ktorý obsahuje kópiu návodu pre správnu prax pri preprave živých zvierat, kópiu vnútrotných smerníc, v ktorej sú popísané podrobnosti o postu-

poch, ktoré umožňujú sledovať a zaznamenávať pohyb cestných vozidiel, za ktoré sú zodpovední, a kedykoľvek sa počas dlhých ciest s vodičmi daných vozidiel spojiť a kópiu pohotovostného plánu pre naliehavé prípady.

Všetky potrebné doklady je potrebné zaslať na adresu:

Štátna veterinárna a potravinová správa Slovenskej republiky
Sekcia zdravia zvierat
Odbor zdravia a ochrany zvierat
Botanická 17
842 13 Bratislava

Prepravca, ktorému je vydané Povolenie prepravcu typ 1 alebo Povolenie prepravcu na dlhé cesty typ 2, je v prípade zmeny údajov alebo dokladov povinný v súlade s čl. 6 ods. 2 nariadenia Rady (ES) č. 1/2005 tieto zmeny nahlásiť ŠVPS SR do 15 pracovných dní odo dňa, kedy táto zmena nastala. Nedodržaním tejto povinnosti sa vystavuje riziku sankcie od 1.657,- € do 33.194,- € za spáchanie správneho deliktu podľa § 50 písm. br) zákona č. 39/2007 Z.z.

Osvedčenie o spôsobilosti vodičov a sprievodcov vydáva Regionálna veterinárna a potravinová správa príslušná podľa bydliska žiadateľa, na základe jeho žiadosti. Žiadateľ k vydaniu osvedčenia o spôsobilosti vodičov a sprievodcov predkladá žiadosť, ktorá obsahuje meno a priezvisko, adresu, dátum narodenia,

miesto a krajinu narodenia, štátnu príslušnosť. Ďalej kópiu osvedčenia o úspešnom absolvovaní tréningového kurzu osôb vykonávajúcich prepravu zvierat (ďalej len „osvedčenia o absolvovaní tréningového kurzu“) vystaveného Inštitútom vzdelávania veterinárnych lekárov v Košiciach (IVVL) a kolkovú známku v hodnote 4,5 €. Tréningové jednodňové kurzy sú organizované niekoľko krát v roku na rozličných miestach Slovenska a sú ukončované skúškou - písomným testom. Sú zamerané na získanie vedomostí o fyziológii zvierat, najmä o potrebe ich napájania a kŕmenia, o správaní sa zvierat a strese. Účastníci získajú vedomosti o praktických hľadiskách zaobchádzania so zvieratami, o vplyve spôsobu jazdy na pohodu prepravovaných zvierat a kvalitu mäsa, o núdzovom ošetrovaní zvierat, o otázkach bezpečnosti pracovníkov zaobchádzajúcich so zvieratami. Najpodstatnejšou časťou školenia je získanie informácií o ustanoveniach prílohy číslo I a II NR ES 1/2005, kde sa uchádzač dozvie o tzv. Technických pravidlách - o spôsobilosti zvierat na prepravu, požiadavkách na dopravné prostriedky, prepravných postupoch, intervaloch napájania, kŕmenia, povolení dĺžke trvania cesty a čase odpočinku.

Ďalej sú na školení vysvetlené dodatočné ustanovenia pre dlhé cesty, podrobnosti o vyhradenom priestore pre jednotlivé druhy a kategórie zvierat ako aj podrobnosti o pláne prepravy. Informácie o termíne a mieste konania školení môžete nájsť na internetových stránkach ŠVPS SR (www.svsr.sk) alebo IVVL (www.ivvl.sk). **V rokoch 2010 a 2011 sa môžete školenia zúčastniť aj bezplatne** vďaka Programu rozvoja vidieka 2007 -2013 SR, Opatrenia 3.3 - stačí sa len včas prihlásiť u ich organizátora Inštitútu vzdelávania veterinárnych lekárov v Košiciach (ivvl@ivvl.sk, tel.: 055/7969112).

Každý prepravca, na ktorého sa nevzťahuje výnimka (preprava vlastných zvierat na vzdialenosť menšiu ako 50 km alebo na prepravu vlastných zvierat vlastným dopravným prostriedkom na pastvu) je povinný dodržať pri preprave podmienky stanovené v prílohe číslo I NR ES č.1/2005. Podrobnejšie o týchto podmienkach si môžeme povedať v niektorom z nasledujúcich čísel časopisu.

Autor: MVDr. Valerián Kvokačka
Regionálna veterinárna
a potravinová správa Prešov
kvokačka@gsd.sk

OVČIE PRODUKTY - MÄSO

Ovca ako zdroj ekologického plnohodnotného mäsa

**doc. Ing. Ladislav Lagin, CSc.,
Ing. Peter Štefanka**

Fakulta biotechnológie a potravinárstva
SPU Nitra, Tr. A. Hlinku 2, 949 76 Nitra,

Ak by Slovenský národ chcel postaviť sochu vďaka za prežitie mnohých generácií v ťažkých pôdno-klimatických a podhorských oblastiach v ktorých bol človek nútený žiť v geopolitickej nestabilite, v dobách hospodárskeho úpadku kraja, tak by nemalo v tomto súsoší chýbať jedno zo zvierat, a to ovca či koza. Nie nadarmo ostalo v povedomí prislovie podľa ktorého je ovca či koza živiteľkou rodiny aj v tých najchudobnejších oblastiach Zeme. Domestikácia ovce sa datuje do obdobia viac ako 10-tisíc rokov dozadu a patrí medzi najstaršie domestikované plemená zvierat, ktoré človek začal hospodársky využívať. Na naše územie sa dostala z postupným osídľovaním podhorských a horských oblastí, kde schopnosť prispôbovania sa náročným klimatickým podmienkam z využitím skromných potravinových zdrojov pasienkov, dalo obyvateľom základné prvky obživy a odievania.

Preto aj v dnešnej dobe využívanie pasienkov a hôľ pre chov dobytky je veľmi ťažko prístupný a bez oviec sa stávajú bezvýznamným prostredím pre život človeka a osídľovanie. Ovca je zvierat s povestnou skromnosťou pri vynikajúcich schopnostiach zužitkovať aj drobné porasty tráv

na strmých stráňach hôr. Povahová pokojnosť tohto druhu zvierat a ich neagresívnosť s prirodzeným sklonom ku stádovosti umožňuje chovať ovce v početných skupinách a pri voľbe vhodného plemena, či úžitkového typu tiež vo veľmi širokom rozpätí bioklimatických chovateľských podmienok. Pri pasení si ovca z porastov starostlivo vyberá rastliny preferované pre jej chuťnosť a naopak vynecháva tie ktoré sú častokrát až škodlivé. Ovca je hospodárskym druhom s mnohostranným úžitkom, pričom ako píše Bernolák (1790) „Na ovci niet jednej čiastky, ktorá by nepriinesla nejaký oseh ako je vlna, koža, mlieko, mäso a v neposlednom rade hnoj ktorý je taktiež potrebný“.

Až do 2. polovice 19. storočia bola v podmienkach Slovenska ovca najvýznamnejším zdrojom potravy, ktoré v tej dobe človek mal. Ovčie mlieko a výrobky z neho boli základom každodennej stravy širokých ľudových vrstiev národa. Produkty chovu oviec boli často jediným tržným artiklom roľníkov, ktorý v týchto oblastiach nemali možnosť produkovať iné suroviny. Pre súčasnosť ovca nestratila nič zo svojich vynikajúcich vlastností, ale čo sa však zmenilo sú podmienky pre ekonomické zhodnotenie vyrábaných produktov. Celosvetová globalizácia ekonomiky a najmä obchodovania s komoditami vrátane vlastných zmien spracovateľských a obchodných subjektov vytvorili stav, že sa

produkty slovenského ovčiarstva v uplynulých desaťročiach stali na reálnom trhu stratové, ba dokonca vyprodukovaná vlna a značnej miere aj ovčie mäso sa stalo na trhu nepredajným.

Konzumovanie ovčieho mäsa bolo našimi predkami a to pospolitým ľudom i zemepánmi intenzívne, pričom sa konzumovalo mäso jahniat i starších jedincov. V niektorých rovinatých oblastiach sa ovce vypásali s kravami a na jeseň sa odporážali, pričom sa mäso konzumovalo čerstvé prípadne sa konzervovalo. V salašníckych chovoch horských oblastí sa na mäso využívali len ovce nevhodné na ďalší chov a najmä vykastované barany (škopy). V rodinách chovateľov oviec sa ovce odporážali celoročne podľa potreby, pričom bol rozšírený zvyk konzumácie tzv. veľkonočných jahniat. Mäso z hľadiska kuchynskej úpravy sa konzumovalo pečené, alebo varené ako guláš či polievka. Na predĺženie skladovateľnosti sa v zimnom období využíval prirodzený chlad, pričom konzervovanie sa robilo solením (nakladaním do sudov), prípadne následným vyúdením. Čerstvý ovčí loj sa vyškvaril a využíval sa ako omastok pri kuchynskej príprave jedál.

Nutrično – technologická charakteristika ovčieho mäsa.

Ovčie mäso je svojou výživnou hodnotou plnohodnotné a plne porovnateľné s mäsom ostatných druhov zvierat. V podmienkach Slovenska bol podiel konzumu ovčieho mäsa v 18. až 19.

storočí prevládajúci, v súčasnom období domiňuje v spotrebe mäso bravčové s podielom viac ako 50%, za nim nasleduje hydinové s podielom viac ako 30%. Podiel spotreby ovčieho mäsa na Slovensku v súčasnosti predstavuje len asi 0,2% t.j. 0,15 kg/rok, napriek tomu, že je známych mnoho receptov na prípravu tradičných jedál z ovčieho mäsa. Zatraktívnenie jedálneho lístka ovčím mäsom by bolo určite prínosom, ako pre konzumenta tak i pre výrobcu.

Jatočná hodnota jahniat a oviec:

Pri výkrme jahniat Merino do živej hmotnosti 32 kg až 54 kg sa zistilo, že ani v kategóriách nad 50 kg ŽH neklesala jatočná výťažnosť, podiel CMČ a podiel tuku sa výrazne nezvýšil. Jahňaťa našich plemien (Merino, Čigája, Valaška) sa vykrmujú spravidla do hmotnosti približne 35 kg. Táto kategória ovčieho mäsa je prednostne určená pre priamu kuchynskú úpravu. Mäso starších zvierat je na konzum menej vhodné, avšak predstavuje vhodnú základnú surovinu na výrobu početného sortimentu mäsových výrobkov. V technologických normatívoch Mäsového priemyslu z r. 1990 je zakotvené, že výrobcovia mäsových výrobkov môžu ovčie mäso využiť ako trvalo povolenú náhradu za hovädzie predné výrobné mäso, alebo ako základnú mäsovú surovinu pre výrobu druhove deklarovaných ovčích mäsových výrobkov.

Špecifickou senzorickou akostnou charakteristikou jahňacieho mäsa a ešte výraznejšie ovčieho mäsa sú jeho chuťové vlastnosti a typická aróma, ktoré priamo ovplyvňujú preferovanosť tohto druhu mäsa medzi konzumentmi. Komerčný úspech chovu oviec zameraný na produkciu mäsa bude v najbližšom období podmienený dosahovanými parametrami reprodukcie a výkrmnosti, dosahovanou hmotnosťou jatočných tiel, a ich technologickou kvalitou podmienenou stupňom osvalenia a pretučnenia. Technologicko – spotrebiteľská kvalita mäsa ako aj finálnych výrobkov z ovčieho mäsa podporená racionálnou a odbornou propagáciou rozhodne o potenciálnom rozšírení spotrebiteľskej základne, čo je prvoradým cieľom nášho zámeru a snaženia.

Jatočná hmotnosť zvierat je podmienená chovaným úžitkovým typom oviec a chovateľskými podmienkami najmä úrovňou výživy. Tieto základné činitele v rozhodujúcej miere ovplyvňujú stupeň vykrmenosti, ktorý je v rámci súčasného systému klasifikácie SEUROP vyjadrený mierou osvalenia a stupňom tučnosti jatočne opracovaných tiel.

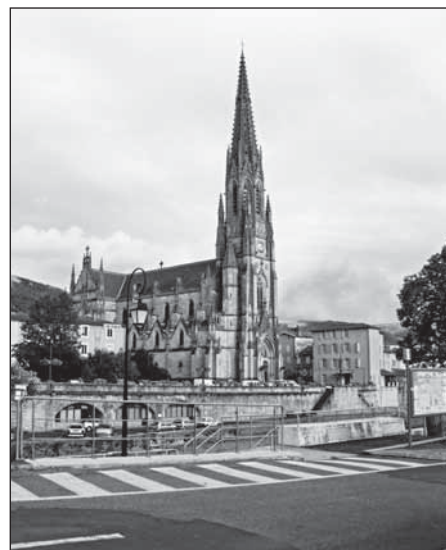
V súčasnej dobe sa vytvára priestor pre realizáciu mäsa jahniat a oviec priamo chovateľmi v rámci projektu MPSR „Predaj poľnohospodárskych produktov z dvora“. Z hľadiska vybavenia porážacích a predajných miest je nutné zabez-

pečiť potrebné hygienické a zoo-veterinárne požiadavky. Výrobu ovčích mäsových výrobkov je treba sústrediť do vyčlenených špecializovaných prevádzok pri ich postupnej lokalizácii v rámci regiónov v súlade s reálnymi predpokladmi odbytu finálneho výrobku. Z hľadiska sortimentu výrobkov možno predpokladať, že na našom trhu sa v najbližšom období môžu uplatniť solené a údené ovčie výrobky typu šuniek s názvami od rážajúcimi charakter produktov (napr. Bačovská, či Vrchárska šunka).

Klobásové a salámové výrobky možno vyrábať v kombinácii s bravčovým mäsom pri špecifickom korení s ohľadom na zvyklosti takejto výroby v jednotlivých oblastiach Slovenska. Tieto výrobky treba vyrábať najskôr ako údené a sušené, teda trvanlivé určené na konzum v studenom stave a zároveň hľadať možnosti špecifického ochutnenia pre výrobky určené na konzum v teplom stave (klobása na pečenie, či párky).

Na účely hľadania a overovania receptúr ovčích výrobkov treba poveriť a v nevyhnutnej miere aj materiálne podporiť niektoré z potenciálnych pracovníkov, ktoré by mohlo a malo slúžiť aj ako školiace pracovisko pre odbornú a praktickú prípravu záujemcov o výrobu ovčích mäsových výrobkov usilujúcich o ich výraznejšie sortimentné zastúpenie na našom trhu.

Použitá literatúra u autora

Medzinárodný seminár o dojení a produkcii mlieka dojných oviec

Francúzsko je členitá krajina od nížinných oblastí až po vysokohorské oblasti skalnatých štítov. Dojné ovce sú tu tradične chované obzvlášť na troch hornatých oblastiach južného Francúzska. Rokfordská oblasť s plemenom Lacaune, pyrenejské pohorie pri španielskych hraniciach s Basco-Beranise a plemenom Manech a Korzika s plemenom Corsica. V Rokfordskej oblasti alebo aj ako domáci hovoria v srdci ovčiarskej výroby v malom mestečku Saint Affrique sa konal 9.9.2010 Medzinárodný seminár o dojení a produkcii mlieka dojných oviec. Cieľom seminára bolo zaujať stanovisko k možnému pokračovaniu medzinárodných konferencií o malých prežúvavcoch, ktoré sa už 10 rokov nekonali. K rozhodnutiu mali prispieť prezentácie dosiahnutých poznatkov z vedy a výskumu realizovaných za posledných 10 rokov z oblasti produkcie mlieka, šľachtenia, zdravia vemen, techniky a technológie dojenia a s tým súvisiace biologické výskumy reakcií bahníc na strokové dojenie, kvality produktov ich marketing a pod. Seminára sa zúčastnilo 280 ľudí prevažne z Francúzska a okolitých krajín.

**Ing. Lucia Mačuhová, PhD.¹,
PaedDr. Michal Uhrinčat, PhD.¹,
doc. Ing. Vladimír Tančin, DrSc.^{1,2}**

¹Centrum výskumu živočíšnej výroby Nitra

²Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre

Seminár bol organizovaný pod záštitou National Breed Selection and Promotion Unit Lacaune, Purpan Engineering School, National Institute for Agricultural Research and Agrocampus Research OUEST. Na seminári vystúpili významní ve-

deckí pracovníci z Ameriky (Yves Berger), Izraela (Gabriel Leitner), Talianska (Antonello Carda), Španielska (Gerardo Caja), Francúzska (Pierre-Guy Marnet, Francis Barillet). Za Slovensko s prednáškou vystúpil Vladimír Tančin, na ktorej sa podieľali Milan Margetín, Lucia Mačuhová, Michal Uhrinčat, Marta Oravcová, Michal Milerski, Zuzana Krupová, Slavomír Reľovský a Július Šutý.

Pozvaní prednášajúci sa venovali hlavným výstupom vedy a výskumu krajín, ktoré reprezentovali. Okrem toho sa v prednáškach zamerali na

chovateľské problémy, ktoré sa najčastejšie riešia. Bolo konštatované, že každá krajina má svoje špecifické problémy, ktoré predovšetkým súvisia resp. vychádzajú z chovateľskej tradície. Z vystúpenia pána Bergera vyplynulo, že v Severnej Amerike je problém získať úver od bánk v tomto odvetví poľnohospodárstva. Ďalším problémom je nedostatok zvierat s dobrou dojiteľnosťou a v neposlednom rade aj nedostatok poznatkov o rozsahu práce potrebnej na zabezpečenie dostatočného množstva mlieka na ekonomické

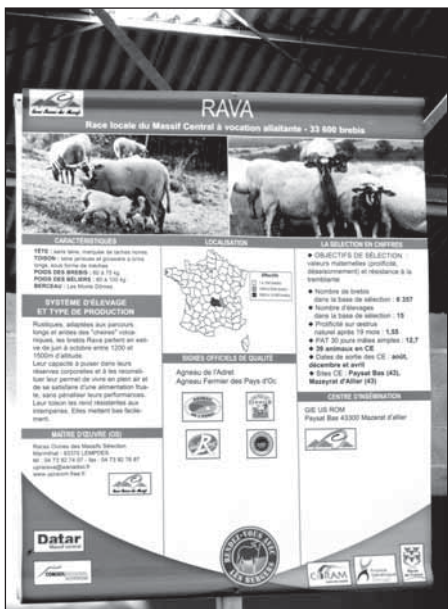

prežitie farmy (dojenie, odchov jahniat a pod.) resp. spracovanie mlieka a predaj hotových produktov. V súčasnosti sa v USA, Kanade a v Mexiku nachádza 160 malých fariem produkujúcich cca 5 miliónov litrov mlieka s cca 25 000 zvierat.

Negatívne dopady ekonomickej krízy na chov bahníc sa venoval pán A. Carda. Zdôraznil, že došlo k určitému útlmu činnosti poradcov a kontroly zdravia zvierat zameraného na zlepšovanie manažmentu chovu, hygienickej kvality mlieka, zdravia a welfare. Poukázal na skutočnosť, že veľký rozmach prechodu na strojové dojenie sa v súčasnosti pozastavil. Podobne ako vo Francúzsku aj v Taliansku sa rozmáha záujem farmárov prejsť na dojenie len jeden-krát denne.

Pán Leitner charakterizoval chov oviec v Izraeli nasledovne. V Izraeli prebieha intenzívny chov na produkciu mlieka len na 140 farmách s cca 33 000 zvierat, ktoré sú chované len v maštaliach. Väčšina zvierat je však chovaná na produkciu mäsa prípadne na produkciu mlieka, ale len pre potreby rodiny. Úspešný šľachtiteľský program prezentoval pán Caja, kde poukázal na genetický pokrok za rok 2 litre pre Churra a Manchega, 3 litre pre Latxa a 4,7 litra pre Španielske plemeno Assaf.

V poslednej prezentácii dvojica Barillet a Marnet poukázali na význam poradenstva a šľachtiteľských programov v chove mliekových plemien. V roku 2009 55 % stád, 60 % (833 122 kusov) bahníc a 75% produkcie mlieka patrilo do chovov, ktoré boli zaradené do kontroly užitočnosti mlieka. Okrem toho, 625 000 bahníc bolo inseminovaných (42% z populácie) s využitím 700 preverených baranov. Pomerne intenzívny dôraz sa v šľachtiteľských programoch okrem užitočnosti kladie aj na počet somatických buniek (od roku 2003) a perzistenciu produkcie mlieka (od 2007).

Na druhý deň po skončení seminára mali účastníci možnosť navštíviť experimentálnu farmu INRA La Fage, kde doktorandi prezentovali výskum prebiehajúci v oblasti dojných oviec od 60 rokov minulého storočia až po súčasnosť. Nechýbala ani prehliadka dobre vybavených experimentálnych priestorov. V popoludňajších hodinách sme sa premiestnili do mesta Millau, kde prebehla video-konferencia, kde Slovensko zastupoval V. Tančin. Na konferencii sa prerozkovávali možnosti obnovenia medzinárodnej konferencie o malých prežúvavcoch. Účastníci sa zhodli na organizovaní konferencie, s tým, že

jednou z ciest sa ukazuje možnosť zorganizovať podujatie v rámci pripravovanej EAAP konferencie v Bratislave v roku 2012.

Od 10.-12. septembra sa už v spomínanom meste Saint Affrique konal v poradí už štvrtý Festival oviec. Na výstave nás zaujalo široké zastúpenie vystavovaných (okolo 27) plemien oviec. Pri každom plemene bola uvedená podrobná charakteristika plemena, oblasť v ktorej sa vyskytuje. Boli sme prekvapení pomerne širokým zastúpením plemien oviec chovaných vo Francúzku, či už mliekových, mäsových, vlnových. Ďalej sa tam nachádzali stánky, v ktorých rôzne firmy prezentovali dojaciu a krmnú techniku, rôzne nástroje a technológie uľahčujúce manipuláciu so zvieratami. V jednej časti výstavy boli prezentované výrobky z ovčieho mlieka, mäsa, kože, vlny, s ukážkou štrikovania a s možnosťou ochutnania syrov.

Podakovanie: Táto cesta a účasť na konferencii bola realizovaná z projektu „Centrum excelentnosti pre výskum genetických živočíšnych zdrojov – CEGEZ 26220120042“, na základe podpory operačného programu Výskum a vývoj financovaného z Európskeho fondu regionálneho rozvoja. □

Zhodnotenie exteriéru a sekundárnych pohlavných znakov baranov plemena zošľachtená valaška a cigája

Ing. Dušan Apolen,
Doc. RNDr. Milan Margetín, PhD.,
Ing. Anton Čapistrák
RNDr. Jana Margetínová

Reprodukcia patrí medzi kľúčové faktory, ktoré ovplyvňujú ekonomiku každého chovu HZ. Indikátorom dobrých reprodukčných parametrov pri baranoch sú ich sekundárne pohlavné znaky a libido. Podľa prác viacerých zahraničných autorov Bilgin a kol. (2004), Belibasaki, Kouimtzi (2000), Langford a kol. (1998), Moraes, de Oliveira (1992) je dôležité sledovať vývoj semenníkov v čase dospievania (dĺžku, šírku, obvod), ako aj prvé sexuálne prejavy, záujem o ovce v ruji a kvalitu spermií v ejakuláte. Rast a vývoj semenníkov sledovali aj vo vzťahu k chovateľským podmienkam a výžive Fourie a kol. (2004). Vo viacerých krajinách je obvod se-

Tab. 1 Obvod semenníkov baranov v období dospievania

Vek barana (mesiace)	Minimálny obvod semenníkov (cm)
5-6	29
6-8	30
8-10	31
10-12	32
12-18	33
18+	34

Tab. 2 Hodnotenie obvodu semenníkov podľa veku

Ukazovateľ	Obvod semenníkov (cm)		
	Podmienečne zaradený	Uspokojivý	Vyhovujúci
Baránky vo veku 8-14 mesiacov	< 30	30-36	>36
Dospelé barany > 14 mesiacov	< 32	32-40	>40

Tab. 3 Živá hmotnosť, telesné miery a kondičný stav baranov plemena C a ZV

Ukazovateľ	Plemeno	n	Živá hmotnosť (kg)	Výška v kohútiku (cm)	Dĺžka tela (cm)	Obvod hrudníka (cm)	Kondičný stav (poč. bodov)
priemer	C	26	77,1	74,3	79,3	102,4	3,02
Min.			65,0	64,0	73,0	71,0	2,00
Max.			100,0	82,0	88,0	115,0	3,50
priemer	ZV	21	66,4	72,0	73,7	96,3	2,53
Min.			49,5	68,0	64,0	85,0	2,00
Max.			81,0	79,0	78,0	106,0	3,25

Tab. 4 Miery semenníkov baranov C a ZV

Ukazovateľ	plemeno	n	Dĺžka semenníkov (cm)	Šírka semenníkov (cm)	Obvod semenníkov (cm)
priemer	C	26	21,4	12,3	30,4
Min.			17,0	10,0	24,0
Max.			28,0	15,0	38,0
priemer	ZV	21	19,8	12,5	29,1
Min.			14,0	10,0	22,0
Max.			24,0	14,0	32,0

menníkov selekčným kritériom a podľa niektorých autorov má priamy vzťah k oplodňovacej schopnosti baranov, ale aj k plodnosti jeho dcér Burfening a Rossi (1992). Neary (2009) vo svojej práci uvádza tabuľkové hodnoty obvodu semenníkov v jednotlivých fázach odchovu (tab.1), ktorá môže byť pomôckou pri selekcii na tento znak V tabuľke 2 je vek baranov a rozpätie obvodu semenníkov. Podľa autora ak chovateľ zistí, že jeho baránky dosiahli obvod semenníkov vo veku 8-14 mesiacov nižší ako 30 cm mal by sa minimálne zamyslieť nad tým či takéhoto jedinca zaradiť do plemenitby. To isté platí aj pre dospelé barany. (Tab. 1, 2)

U nás sa posudzovanie semenníkov robí po odstavbe pri výbere baránkov na ďalší chov. V priebehu odchovu sa sporadicky palpačne (klinicky) kontroluje zdravotný stav semenníkov pri chorých zvieratách, alebo podozrivých z ochorenia. Pravidelné veterinárne vyšetrenie celkového zdravotného stavu sa robí pred nákupným trhom plemenných baranov, kedy je zvýšená pozornosť venovaná vývinu a zdravotnému stavu semenníkov. Opätovne sa palpačne vyšetrenie semenníkov robí individuálne pri hodnotení plemenných baranov na nákupnom trhu

Špičkové jedince našich najpočetnejšie zastúpených plemien zošľachtená valaška (ZV) a cigája (C) dosahujú v kontrolovaných chovoch vynikajúce úžitkové a reprodukčné parametre. Výberová zá-

kladňa uvedených plemien sa ale v posledných rokoch kvôli realizovanému ozdravovaciemu programu na scrapie zužuje.

Výskyt prípadov, že zakúpený baran s výbornou plemennou hodnotou nemá žiadnych, alebo minimum potomkov nie je ojedinelý. Príčiny nie sú vždy známe. Jednou z nich je aj absencia testovania a hodnotenia spermy plemenných baránkov pred nákupnými trhami. V tomto kontexte sme v rámci riešenia výskumných úloh pri získavaní podkladov o exteriéri, sekundárnych pohlavných znakov, reprodukčných parametroch a oplodňovacej schopnosti vybranej vzorky baranov používaných v plemenitbe získali zaujímavé údaje, ktoré môžu byť podnetom na doplnenie selekčných kritérií, za účelom priaznivo ovplyvniť reprodukčné parametre.

Plemenné barany do nášho sledovania boli vybrané na základe výsledkov genetického hodnotenia čistokrvných oviec plemena C a ZV pre produkciu mlieka a pre veľkosť vrhu, s využitím metodológie BLUP-AM. Zhodnotili sme 47 baranov (26 ks plemena C a 21 ZV) Sústredili sme sa na chovy v ktorých sa nachádzalo vyššie zastúpenie baranov s najlepšimi plemennými hodnotami.

Barany sme hodnotili počas sezónneho pripúšťacieho obdobia (október - november). Zisťovali sme živú hmotnosť, kondičný stav (subjektívne pomocou 5 bodovej škály), exteriérové parametre (výšku v kohútiku, dĺžku tela, obvod hrudníka) a veľkosť semenníkov (dĺžku, šírku, obvod). Od 23 baranov sa nám podarilo odobrať semeno, ktoré sme po komplexnom zhodnotení spracovali a zmrazili.

Živá hmotnosť, telesné miery a kondičný stav sú uvedené v tab. 3. Kondičný stav sledovaných jedincov s ohľadom na končiacu sa sezónu pripúšťania, môžeme hodnotiť ako veľmi dobrý. Nami zistená priemerná živá hmotnosť je v zhode s parametrami, ktoré sa uvádzajú v plemennom štandarde a chovnom ciele. Pri plemene C majú dospelé barany dosahovať hmotnosť 70 -85 kg a pri plemene ZV 65 – 75 kg. Ak však porovnávame minimálne a maximálne hodnoty pri živé hmotnosti musíme konštatovať, že rozdiely sú značné. 6 plemenných baranov ZV (t.j. 28,6%) zo sledovaného súboru malo nižšiu hmotnosť ako 60 kg. Minimálna živá hmotnosť bola 49,5 kg Nižšiu hranicu ako je v plemennom štandarde sme stanovili z toho dôvodu aby sme zohľadnili končiacu sa sezónu pripúšťania, kedy pri baranoch zaznamenávame veľké straty telesnej hmotnosti. I keď v tomto prípade, ako sme už konštatovali, zvieratá boli v dobrom kondičnom stave a hranica hmotnosti nemusela byť posunutá. Pri C baranoch pri zohľadnení tých istých kritérií sme nezaznamenali nižšiu živú hmotnosť ako 65 kg. (Tab. 3)

I keď telesné miery nie sú uvádzané v plemených štandardoch zistili sme tiež nezanedbateľné rozdiely medzi minimálnymi a maximálnymi nameranými hodnotami. Tieto skutočnosti nám dávajú podnet zmapovať reálny stav v populáciách. Priemerná výška v kohútiku pri plemene C bola 74,3 cm, dĺžka tela 79,3 cm, obvod hrudníka 102,4 cm a priemerné hodnotenie kondičného stavu bolo 3,02 bodov. Pri plemene ZV bola priemerná výška v kohútiku 72,0 cm, dĺžka tela 73,7 cm, obvod hrudníka 96,3 cm, hodnotenie kondičného stavu 2,53 bodov. Rozdiely medzi minimálnymi a maximálnymi hodnotami boli vyššie pri plemene C.

Miery semenníkov uvádzame v tab. 4. Priemerná dĺžka semenníkov sledovanej skupiny baranov plemena C bola 21,04 cm, baranov plemena ZV

19,8 cm, šírka C – 12,3 cm, ZV – 12,5, a obvod, ktorý je selekčným kritériom bol pri plemene C – 30,4 cm a ZV – 29,1 cm. Zistená priemerná hodnota obvodu semenníkov ani pri jednom plemene nezodpovedá minimálnemu obvodu (34 cm), ktorý ako uvádza Neary (2009) má dosiahnuť dospelý baran (starší ako 18 mesiacov). Nami zistené minimálne obvody semenníkov nedosahujú úroveň stanovenú pre 5 – 6 mesačné baránky. (Tab. 4)

Pri analýze jednotlivých nameraných parametrov sme nezistili štatisticky významné rozdiely medzi plemenami. Dôležitým poznatkom je, že priemernú hodnotu obvodu semenníkov cca 30 cm, pri plemene ZV nemalo 12 baranov (t.j. 57,1%). Priaznivejšia situácia je pri plemene C, keď obvod semenníkov menší ako 30 cm malo 10 baranov, čo je 38,5%.

Získané hodnoty súvisiace s hodnotením exteriéru a veľkosti semenníkov plemenných baranov nám umožnili zistiť ich úroveň a variabilitu, ako aj možnosť posúdiť účinnosť selekcie. Na základe týchto údajov môžeme konštatovať, že viac ako 30 kg rozdiely v hmotnosti dospelých baranov v rámci plemena pri dobrom kondičnom stave nasvedčujú tomu, že treba sprísniť posudzovanie živej hmotnosti pri zaraďovaní baranov do plemenitby.

Po získaní väčšieho množstva údajov o veľkosti semenníkov a komplexnejšieho zhodnotenia ich vplyvu na plodnosť, bude treba zvážiť či obvod semenníkov nebude selekčným kritériom pri zaraďovaní baranov do plemenitby tak ako v iných krajinách. □

Poľnohospodárstvo

Uspokojujeme potreby poľnohospodárov a spotrebiteľov

Farmy a lesy pokrývajú väčšinu európskeho kontinentu a sú nevyhnutné pre naše zdravie a hospodárstvo. Európska únia svojou spoločnou poľnohospodárskou politikou (SPP) zabezpečuje, že poľnohospodárstvo a zachovanie životného prostredia tvoria neoddeliteľný celok. SPP pomáha pri hospodárskom a sociálnom rozvoji vidieckych oblastí a zohráva dôležitú úlohu pri vyrovnávaní sa s novými úlohami, akými sú zmeny klímy, vodohospodárstvo, bioenergia a ochrana biologickej rozmanitosti.

Politika, ktorá sa vyvíja

Pravý parmezán si zaslúži označenie kvality EÚ.

Poľnohospodárska politika EÚ sa neustále vyvíja. Pred 50 rokmi sa dôraz kladol na zabezpečenie dostatočného množstva potravín pre Európu, ktorá sa zmiatla v nedostatku jedla vyvolaného vojnami. Veľkoplošné dotácie a výkup nadproduktu v záujme potravinovej bezpečnosti vo veľkej miere patria do minulosti. Politika EÚ sa sústreďuje na to, aby výrobcovia potravín – od obilnín a dobytká až po ovocie a zeleninu alebo víno – boli schopní sa o seba postarať na trhoch v EÚ či vo svete.

Poľnohospodárska politika sa z tohto hľadiska v uplynulých rokoch veľmi zmenila. Texty právnych predpisov sa skrátili a zjednodušili, a takmer 80 právnych predpisov zaniklo v rámci tzv. jednotnej organizácie spoločného trhu.

Vynakladanie peňazí tam, kde je to najpotrebnejšie

Finančné dotácie sa stále uplatňujú, ale podmienky na ich získanie sa sprísnili. V rámci SPP sa napríklad poskytne pomoc farmárom, ktorých postihla prírodná katastrofa alebo výskyt ochorenia zvierat ako napríklad slintačka a krívačka alebo katarálna horúčka – modrý jazyk.

V nevyhnutných prípadoch SPP dorovná-

va príjmy producentov, aby sa zabezpečila primeraná životná úroveň poľnohospodárov. Táto pomoc je však previazaná na plnenie rozsiahlych ukazovateľov v oblasti hygieny na farmách a bezpečnosti potravín, dobrých životných podmienok zvierat, zachovania tradičnej vidieckej krajiny a udržania divokého vtáctva a zveri.

Široká ponuka za výhodné ceny je základným motívom politiky EÚ.

Plnenie nových požiadaviek

Reformami sa uvoľnili finančné prostriedky na podporu kvalitných potravín schopných obstáť vo svetovej konkurencii, inovácií v poľnohospodárstve a pri výrobe potravín, ako aj na propagáciu rozvoja vidieka vrátane diverzifikácie vidieckych hospodárstiev. Ako sa vyjadrili európski poľnohospodári vo verejnej konzultácii o politike kvality poľnohospodárskych výrobkov, ich najväčšie výzvy sú celosvetová hospodárska súťaž a pokrytie dopytu.

Spotrebiteľia kladú čoraz väčší dôraz na kvalitu, takže dobrovoľné označenia EÚ im pomáhajú prijímať informované rozhodnutia. Existujú označenia pre potraviny, ktoré majú jasný zemepisný pôvod, pre potraviny vyrábané z tradičných surovín alebo tradičným postupom a pre biopotraviny.

Navyše z rozpočtu EÚ na výskum sa podporujú inovácie prostredníctvom projektov zameraných na rast produktivity pri súčasnom zvýšení ohľadu na životné prostredie. Patrí sem skúmanie toho, ako môžu byť poľnohospodárske plodiny využité na výrobu energie, napríklad využitím vedľajších produktov a odpadu bez toho, aby sa obmedzil ich pôvodný účel, t. j. výroba potravín a krmiív pre zvieratá.

Spravodlivejšia hospodárska súťaž

Reformy politiky sa uskutočnili aj v záujme spravodlivejšieho svetového obchodu. Vďaka nim sa znížilo riziko, že vývozné dotácie EÚ budú skresľovať svetové trhy. V rámci tzv.

kola rokovaní o liberalizácii medzinárodného obchodu v Dohe EÚ navrhla kompletne odstránenie vývozných dotácií do roku 2013 aj v prípade, že rokovania nebudú úspešné.

EÚ takisto ponúkla významné zníženie dovozných ciel na poľnohospodárske výrobky. Aj bez týchto opatrení je však EÚ v súčasnosti najväčším svetovým dovozcom potravín a najväčším trhom pre potraviny z krajín tretieho sveta.

„Zdravotná kontrola“

Poľnohospodárska politika sa v súčasnosti podrobuje tzv. zdravotnej kontrole – sérii zmien, o ktorých rozhodli lídri EÚ v roku 2008. Ich cieľom je zabezpečiť, aby politika dostatočne reagovala na nové príležitosti a výzvy, ako je napríklad zmena klímy.

Revízia pomáha zmodernizovať, zjednodušiť a zefektívniť SPP a odstraňuje obmedzenia kladené na poľnohospodárov, vďaka čomu môžu lepšie reagovať na signály z trhu a čeliť novým výzvam. Medzi tieto zmeny patrí napríklad zrušenie požiadavky nechať 10 % ornej pôdy ležať úhorom, postupné zvyšovanie kvót na mlieko až do ich úplného zrušenia v roku 2015 a využívanie intervencií (výkup nadbytočnej produkcie) ako záchranných opatrení pri neudržateľnom prepade cien potravín. Okrem toho sa plánuje zníženie priamych platieb pre farmárov a presun finančných prostriedkov do fondu na rozvoj vidieckych oblastí.

Prečo to toľko stojí

Navzdory reformám je spoločná poľnohospodárska politika najviac integrovanou spomedzi všetkých politik EÚ. Z tohto dôvodu zaberá veľký podiel z rozpočtu EÚ, ktorý však klesol z rekordných 70 % v sedemdesiatych rokoch na 34 % v období rokov 2007 až 2013. Tento pokles odráža nárast kompetencií EÚ v iných oblastiach, úspory, ktoré priniesli reformy, a zameranie pozornosti na vidiek, na rozvoj ktorého je v súčasnosti vyčlenených 11 % rozpočtu.

Zdroj: <http://europa.eu>

Jedzte zdravo, ako jedli naši predkovia

Zdravé a dobré je to, čo sa vypestuje v našej blízkosti. Potraviny by mali byť čo najčerstvejšie, ovocie a zelenina prirodzene zrelé a nie zbierané predčasne. Pripomína to profesor Viliam Bada, prednosta III. Internej kliniky LFUK na bratislavských Kramároch. Vyvracia viaceré mýty o tom, čo je „zdravé a čo nezdravé“. Dajte si pokojne vajce - cholesterol vo vajci nezvyšuje cholesterol v krvi. Aj taký je jeden z novších poznatkov lekárskej vedy.

O tom, čo dnes jeme, rozhodujú veľké obchodné siete. Diktujú, čo máme jesť. A ešte tvrdia, že to, čo ponúkajú, je najlepšie. Pritom oveľa kvalitnejšie potraviny máme doma v záhrade, hovorí profesor Viliam Bada.

Ako sa zmenilo stravovanie počas jednej generácie? Jeme zdravšie?

Človek sa nezmenil, ale zmenil svoje okolie. Detstvo som prežil v Žiline a často som býval na vidieku u starých rodičov. Život bol vtedy iný. Deti, dospeli, aj dôchodcovia – všetci a všade chodili peši, prípadne na bicykli. Aký to paradox – dnes lekári radia 30 minút pohybu denne! Potraviny pochádzali hlavne z bezprostredného okolia. Často sa predávali priamo po zbere. Nezabúdajme, kvalitu potravín najvýznamnejšie ovplyvňuje ich čerstvosť.

Jeme čoraz viac dovážaných potravín. Aj takých, ktoré sme si kedysi vedeli vyrobiť sami. Je to v poriadku?

O tom, čo dnes jeme, rozhodujú veľké obchodné siete. Diktujú, čo máme jesť. A ešte tvrdia, že to, čo ponúkajú, je najlepšie. Pritom oveľa kvalitnejšie potraviny máme doma v záhrade. Základné kritérium kvality potravín – čerstvosť sa často len predstiera.

Prečo dávate taký dôraz práve na čerstvosť?

Ak potravinu dlho skladujete alebo zberáte v nezrelom stave, aby sa počas transportu neznehodnotila, výrazne klesá jej nutričná hodnota. Všimnite si u nás predávané tropické druhy ovocia. Keď ich ochutnáte priamo v krajine pôvodu, ľahko zistíte ten rozdiel. Ananás odtrhnutý na poli má úplne inú chuť, ako keď cestuje tisíce kilometrov loďou, lietadlom a kamiónom. Dnes na vidieku 80 percent obyvateľov už nič nepestuje ani nechová žiadne domáce zvieratá, považujú to za nerentabilné a stratové. Kedysi vidiek ľudí živil. Uvedomovali si bezprostrednú závislosť od potravín, ktoré si sami dopestovali. Často s námahou, v pote tváre. Potravín nebolo veľa, ale boli kvalitné, všetky v „biokvalite“. Ľudia si ich vážili, neplytvali nimi. Kolektivizácia zvýšila úrody za cenu chemizácie, ale kvalita klesla. Väčšinou však bola významne lepšia, ako je dnešná ponuka.

V čom bola prednosť jedál, ktoré konzumovali naši starí rodičia?

Nedávno televízia ukázala, ako sa na myjavských kopaniciach varieval slivkový lekvár. Bola to atrakcia pre deti. Ja som varenie lekváru zažil a poznám obrovský rozdiel medzi chuťou pravého slivkového lekváru a toho, ktorý sa dnes predáva.

Pravdupovediac dobrý slivkový lekvár si bolo treba zaslúžiť namáhavou prácou.

Bez práce nikdy neboli koláče. V čom bola osobitosť lekváru starých mám?

V poctivosti. Správne sa slivkový lekvár varil vonku, po prvých mrazíkoch v medenom kotlíku. Na miešanie sa používalo dlhé veslo, lebo vreľý lekvár prskal na veľkú vzdialenosť. Varil sa za stáleho miešania, pokiaľ nezhustol, často celú noc. Potom sa nalieval do odrôtovaných hlinených hrncov. Takýto slivkový lekvár sa dal krájať a v komore vydržal až do novej sezóny. Okrem čistej dužiny zo sliviek neobsahoval ani gram cukru! Bol to prototyp stravy s obrovským množstvom vlákniny a bez akýchkoľvek konzervačných látok, lekvár ideálny aj pre diabetikov – ale tí boli vtedy vzácnosťou.

Prečo nevieme taký lekvár uvariť v čase najmodernejších technológií?

Pretože sa náhlime. Jedným z omylov našej doby je, keď si myslíme, že ak niečo urobíme rýchle a prináša to zisk, musí to byť aj dobré. Dnes varia lekvár 10 minút. Potom doň pridávajú kyselinu benzoovú, cukor a tvrdia, že je to slivkový lekvár. Pravému slivkovému lekváru sa len podobá.

Pôvodná kuchyňa bola jednoduchá, ale práca. Čím prospievala?

Ak by sme sa vrátili k tomu, čo jedli naši predkovia, zistili by sme s prekvapením, že to vôbec nie je zlé. Jedlo vynikajúco chutí a má správne zloženie látok, ktoré potrebuje naše telo. Tzv. „primitívna“ strava je veľmi bohatá na zložky, ktoré nám dnes veľmi chýbajú. Napríklad vláknina. Jedlo sa neporovnateľne viac strukovín. Dnešní deti navyknuté na sladkosti by si určite pochutnali na doma robených slížoch s lekvárom. Stará mama ma vždy vtála s pirochmi plnenými slivkovým lekvárom a posypanými makom. (V maku je jedna z najvyšších koncentrácií vápnika a horčíka!) Obľiate boli, samozrejme, maslom od kravičky, ktorá sa po celý deň pásla a večer presne trafila do svojej maštale. Takéto maslo bolo bohaté na vitamín D3, ktorý dnes všetkým chýba, a tak sa šíri nielen osteoporóza, ale aj srdcovo-cievne ochorenia.

Spomínate maslo, ale to sa dnes vraj veľmi jesť nemusí. Viac letia rastlinné tuky a margaríny. Ako je to?

Na to je ľahká odpoveď. V každom väčšom obchode sa už nájde kútik s biopotravinami. Je malý, ale je. Obchodníci pochopili, že je žiaduci. Ľudia už uvažujú, že nie všetko, čo masovo ponúkajú supermarkety, musí byť zároveň zdraviu

prospešné. A dôkaz? V žiadnom biokútiku som ešte nevidel biomargarín. Jednoducho biomargarín neexistuje. V jednom biokútiku som objavil nápadne drahé kekсы, ktoré doviezli z Anglicka. Na honosnom obale sa skvel nápis: vyrobené z čistého masla! Takéto kekсы neobsahujú žiadne priemyselne vyrábané trans formy mastných kyselín, ktoré poškodzujú ľudské zdravie. Kekсы a iné pekárenské výrobky vyrobené z margarínov sú na zdraví škodlivé priemyselné trans-mastné kyseliny veľmi bohaté.

Podali vám ako spotrebiteľovi dôkaz, že príroda jednoducho taký produkt nevie vytvoriť?

Presne. Margarín je umelá potravina. Všetko na ňom je umelé, vrátane umelohmotného obalu. Margarín má nepríliš vábnu sivú farbu. Preto zamiešajú doň karotén z mrkvy, aby farbou pripomínal maslo. Margarín nepríjemne zapácha. Musí sa dezodorizovať teplom, čím sa jeho vlastnosti ďalej poškodzujú, ale stále to nie je ono. Pridávajú mu preto umelú vôňu a umelú chuť masla. Všetky vitamíny sú umelé, chemicky pridávané. Konzumenti si najviac pochvaľujú, že margarín sa môže na rozdiel od masla aj pri chladničkej teplote okamžite roztrieť. Skutočne obrovská výhoda, veď čas sú peniaze. A tak svojim ratolesťam mamičky natierajú chlebičky margarínom, tak ľahučko sa rozťiera...

Ako vznikli margaríny?

Margaríny nevznikli na objednávku lekárov ani ministerstva zdravotníctva. Objednali si ich vojaci. Prvými boli Napoleon Bonaparte a neskôr jeho synovec Napoleon III., ktorí potrebovali lacnú a trvanlivú náhradu masla pre svoje armády. Prvé francúzske margaríny sa vyrábali z loja. V Nemecku vyvinuli začiatkom XX. storočia proces stužovania rastlinných olejov. Stužili ich tzv. hydrogenizáciou (vodík: hydrogén) pridávaním plynného vodíka za vysokej teploty, vysokého tlaku a prítomnosti kovového katalyzátora. Dnes výrobcovia margarínov tvrdia, že hydrogenizácia sa už nepoužíva. Technický pokrok zasiahol aj výrobu margarínov. (napr. transesterifikácia, emulgifikácia a pod.) ale proces čiastočnej hydrogenizácie napr. sójového oleja sa používa aj pri výrobe moderných margarínov. Oveľa väčší podiel hydrogenizovaných tukov majú margaríny určené na pečenie, čím sa zabezpečuje primeraná textúra cesta. Čiastočne hydrogenizované oleje sa pridávajú aj do olejov určených na fritovanie, aby sa zlepšila stabilita a predĺžila ich životnosť. Pri výrobe obľúbených kukuričných pukancov sa rovnako používajú tieto oleje. Proces hydrogenizácie charakterizuje vznik zvláštnych, tzv. trans-izomérov nenasytených mastných kyselín.

Cholesterol vo vajci nezvyšuje cholesterol v krvi. Ten, kto zje veľa vajec, si zablokuje syntézu cholesterolu a napokon má cholesterolu v krvi menej, tvrdí Viliam Bada.

Sú zdrojom trans-izomérov mastných kyselín výlučne margaríny? Nevyskytujú sa aj prirodzené trans-mastné kyseliny?

Máte pravdu, v mlieku prežúvavcov a mliečnych výrobkoch z neho (kravy, kozy, ovce) sa v malom množstve vyskytujú aj prirodzené trans formy mastných kyselín. Tieto trans-formy mastných kyselín vznikajú enzymatickým procesom pri trávení rastlinnej potravy. Tieto prirodzené trans-formy mastných kyselín sa v zažívacom trakte človeka veľmi rýchlo menia na látky s antisklerotickým a protirakovinovým pôsobením! Celkom iné sú priemyselne vyrobené trans mastné kyseliny vznikajúce pri hydrogenizácii nenasýtených olejov, napr. mononenasýtenej kyseliny olejovej. Drastický chemický proces hydrogenizácie zmení kyselinu olejovú z prirodzenej konfigurácie cis na neprirodzenú formu trans. Takto zmenená kyselina sa už nevolá olejová, ale elaidová, hoci počet uhlíkov (18) sa oproti kyseline olejovej vôbec nezmenil. Samotná priestorová zmena na podobu trans úplne zmenila vlastnosti kyseliny elaidovej. Najlepšie to odráža bod topenia: kyselina olejová 13,4°C, kyselina elaidová 45°C, takáto teplota sa v ľudskom tele nevyskytuje ani pri záchvate malárie! Lipáza, enzým určený na trávenie tukov, si s tým nevie poradiť. Kyselina elaidová škodí v každom množstve, nejestvuje bezpečná dávka. Z hľadiska aterosklerózy má najvyšší potenciál škodlivosti, lebo súčasne zvyšuje LDL (zlý) cholesterol a súčasne znižuje HDL (dobrý) cholesterol. Riziko oproti tým, čo túto kyselinu nekonzumujú, stúpa až dvojnásobne. Stúpa aj riziko vzniku cukrovky, podporujú vznik tučnosti ale aj rakoviny, dokonca aj Alzheimerovej choroby.

Naozaj? Veď margaríny konzumuje ľudstvo už jedno storočie.

V Kanade merali, koľko cudzích transforiem mastných kyselín obsahuje materské mlieko dojčiacich žien. S hrôzou zistili, že dojčené deti dostávajú 7-8 percent týchto umelých tukov spolu s materským mliekom. V Kanade si totiž ľudia kupujú veľa polotovarov a hotových pekárenských výrobkov – vianočky, croisanty, bábovky, kekсы, krekerы a iné pečivo, ktoré sa tam (ako aj u nás) robia na báze lacných margarínov určených na pečenie. Výsledkom je, že v krvi detí sa už pred narodením objavujú umelé tuky a ich množstvo po narodení ďalej stúpa materským mliekom. Ako je to u nás, nevieme. Ale v susednom Česku sa denná spotreba priemyselne vyrábaných transmastných tukov vyšplhala až na 40 gramov za deň.

Nezmenilo sa len stravovanie, čoraz menej chodíme. Nepykáme za to?

Ak si niekto myslí, že je iný ako jeho predkovia, ktorí si temer všetko museli urobiť sami, celý deň sa pohybovali a ešte aj doma rúbali drevo, aby sa ohriali, veľmi sa mylí. Daň za pohodlnosť je krutá. Ľudia celý deň sedia - doma, aj v práci. Keď chodia nakupovať, tak sa vezú eskalátormi, výťahmi, vonku autobusom alebo autom. A potom, aby zadosťučinili zdraviu, idú do fitnesscen-

tra, nie na vzduch. Chýba im kontakt so slnkom. Považujú ho za karcinogénne. Ale ono je pritom zdrojom vitamínu D3.

Zápasíme s toľkým množstvom protichodných informácií aj o slnečnom žiarení, že už nevieme, čo platí. Škodí či neškodí slnko?

Výsledky o škodlivosti sú do značnej miery deformované, lebo vychádzajú najmä z Austrálie. Tú začali obývať trestanci pôvodom z Írska, kde je menej slnečného svitu, preto majú svetlú kožu s nedostatkom pigmentu. Keď sa dostali do prostredia, kde nevyrastali, neprispôbili sa hneď prostrediu. Zato pôvodní domorodí obyvatelia Austrálie rakovinou kože netrpia. Ľuďom so svetlou pokožkou postačuje asi 20 minút slnka denne, tým s tmavšou kožou aspoň dvojnásobok, samozrejme, nie v čase najväčších horúčav, ale ráno a po večer.

Vráťme sa na Slovensko a k jedlu, na ktoré sme takmer zabudli. Nechýbajú v našej výžive tradičné strukoviny ako hrach, fazuľa, šošovica, ale aj cícer a pohánka?

Tieto produkty sú lacné, na Slovensku rastú aj pri minimálnych zrážkach, a pritom sú plnohodnotnou potravinou. Kedysi sa vravalo, že fazuľa je mäso chudobných. Myslím si, že nám veľmi chýba, je bohatá na solubilné vlákno znižujúce hladinu cholesterolu a dajú sa z nej pripraviť chutné jedlá. Fazuľu jeme čoraz menej a ak, tak v konzervách z dovozu. Uprednostňujeme sóju, často už geneticky upravenú a transportovanú z veľkej diaľky.

...a šošovicu už nechodí mlátiť Macek do Malack, ale vozíme ju až z Kanady.

Tragédia je, že Európa a Slovensko podľahli tlaku finančných konzorcií, ktoré produkujú potraviny so základným cieľom zarobiť. Tvrdia, že sója, strukovina najbohatšia na bielkoviny, chráni životné prostredie. Nie je to celkom tak, veď v Južnej Amerike kvôli rozširovaniu oševných plôch sóje rúbu dažďový prales. Naši starí rodičia nepoznali sóju, ale fazuľu, šošovicu a hrach áno. Myslím, že je najvyšší čas vrátiť sa ku koreňom pôvodnej výživy. Veď už ani psom často nechutí to, čo im ponúkame.

Pes je inteligentné zviera a má vynikajúci čuch.

Pes je vynikajúci indikátor kvality potravín. Mlieko potrebujeme v každom veku. Konzumujeme ho čoraz menej a v zlej kvalite. Náš psík nám spoľahlivo ukáže kvalitu. Nalejte mu do jednej misky trvanlivé, „škatuľové“ odtučnené mlieko a do druhej čerstvé, plnotučné mlieko z mliečneho automatu. Pes si jednoznačne vyberie zdravé čerstvé mlieko. Mlieko, ako každá potravina, stráca kvalitu stáťím a upravovaním.. Pes to pozná, človek si to musí komplikovane dokazovať.

Pes aj človek sú súčasťou prírody. Kde robíme chybu?

Človek sa až urputne snaží všetky spojivá s prírodou prerušiť. Dokazuje si, že prírodu vôbec

nepotrebuje. Zrušil noc so svojou tmou. Myslí si, že tmu nepotrebuje! Ako strašne sa mylí. Rastie nespavosť, depresie, počet samovrážd. Nočnú tmu potrebujeme, bez nej nefungujú naše cirkadiálne hodiny, ktoré riadia prostredníctvom melatonínu náš organizmus. Presekávame si čoraz hlbšie životodarné korene, ktoré nás spájajú s minulosťou, z ktorej sme vyšli.

Stávame sa obeť technologickeho pokroku?

Koľko bolo kedysi chladničiek? Všetko sa robilo tak, aby sa jedlo čím skôr skonsumovalo. To bol, pravda, niekedy problém. Maslu škodí teplo. Preto bežní ľudia používali častejšie bravčovú masť. Tá má v istých ohľadoch lepšie parametre ako maslo. Nečudo, veď svojím zložením sa bravčová masť podobá olivovému oleju. Obsahuje menej nasýtených mastných tukov ako maslo a vôbec neobsahuje transformy mastných kyselín ako margaríny. V masle sa nájdu transmastné kyseliny, ale sú prirodzeným produktom prírody, pričom zásluhou kyseliny rumenikovej majú dokonca protirakovinové účinky.

Smerujete k tomu, že živočíšne tuky človek potrebuje?

Tuky v mlieku sú zdraviu prospešné. Kozie mlieko od nepamäti pili najchudobnejší ľudia. Kozie mlieko a syr sú mimoriadne cenené vo Francúzsku, v Španielsku, Portugalsku. Prečo u nás takmer nikto nechová kozy? Herec Jozef Adamovič tvrdil, že kozie mlieko mu pomohlo vyhrať boj s rakovinou. Nevymýšľal si. Ak kozie, ovčie alebo kravské mlieko pochádza zo zvierat, ktoré sa pásli na slnku, obsahuje protirakovinové látky.

A čo bryndza?

Je to skvelý mliečny výrobok s vynikajúcimi probiotickými účinkami, ktoré komplexne podporujú imunitu. Opísal ich náš špičkový vedec, biochemik, profesor Libor Ebringer. Nie náhodou je zástancom čistej, plnotučnej nepasterizovanej bryndze z ovčieho mlieka. Takáto bryndza, pravidelné jedlo našich predkov, má obrovskú probiotickú kapacitu, oveľa väčšiu ako v televízii propagované záračné probiotiká. Je smutné, keď počujeme náreky, že odtýk je slabý, ceny pre chovateľov oviec sú likvidačné. Aký to paradox, na jednej strane zdravá potravina a na druhej pustnúce pasienky. Namiesto pasúcich sa oviec rastie na nich bodľač.

Trápi vás to ako lekára?

Trápi ma to ako občana Slovenska, ktorý si pamätá časy, keď pasienky boli plné oviec a kráv. Najlepšie mlieko a maslo je od pasúcich sa kráv, bez slnka totiž niet v mlieku vitamínu D3. Mám blízkeho príbuzného na Orave, kde sa kravy ešte pasú. Ale kam predávajú mlieko? Dostávajú ho deti na Orave? No, môžete trikrát hádať – vozia ho na Moravu, ako bioprodukt! To je realita slovenského poľnohospodárstva. My vyrobíme kvalitný produkt a ide do zahraničia. Lebo u nás ho neraz nemá kto zaplatiť!

Hovoríme o krajine, jedle a tradícii, stravovacích návykoch. Ich súčasťou je bravčové mäso, vajcia či maslo. Ale čo taký cholesterol?

Postoj k cholesterolu sa výrazne zmenil v tom, že cholesterol v krvi a cholesterol v potrave sa vzájomne ovplyvňujú veľmi málo. Mám v ruke knihu – Európska kuchárska kniha, ktorú vydala Európska kardiologická spoločnosť. Čo myslíte, čo sa v nej píše o bravčovom mäse?

Zrejme niečo, čo vyvracia ustálenú predstavu o bravčovom mäse.

Všimnite si, citujem presne: Bravčové mäso obsahuje trochu viac tuku ako hovädzie, ale je veľmi bohaté na vitamín B, zinok a selén. Ani len slovo tu nie je o cholesterole. Cholesterol totiž nie je pre vznik aterosklerózy dominantný. Dominantné sú dve veci – nasýtené tuky a v rozhodujúcej miere priemyselne vyrábané transformy mastných kyselín. Bravčové mäso neobsahuje žiadne transformy mastných kyselín, ošípaná nie je prežúvavec. Ale keby aj ním bola, prirodzené transformy mastných kyselín sú iné ako tie, ktoré vyrobíme v chemických fabrikách a tvárim sa, že vyrábame zdravé potraviny.

Niet nad poctivo vyrobenú potravinu prírodného pôvodu?

Stále sa učíme a zisťujeme nové veci. Bravčová masť je lepšia ako maslo, preto, že zo 45 percent je tvorená z kyseliny olejovej, ktorá má bod topenia je 13,4 stupňa Celzia. A koľko má kyselina elaidová z margarínov? Pre ľudské telo nedosiahnuteľných 45 stupňov Celzia. Bravčová masť má aj nasýtené tuky, ktoré udržiavajú jej tuhosť, ale v hocijakkej teplote ju pritom môžete natierať. V tom sa veľmi podobá margarínom. Mýtus, že bravčová masť škodí a margarín prospieva, moderná veda vyvracia.

A čo hovoria posledné výskumy o vajčičkách? Ľudia sa ich boja práve kvôli cholesterolu.

Platila téza: Vysoký cholesterol rovná sa nejesť cholesterol. To je omyl – vaječný žltok obsahuje 250 mg cholesterolu, čo sa považuje za

dennú dávku, ale aj zdraviu prospešný lecitín a vitamín D3. Niektorí ľudia zjedli aj päť vajec denne a mali cholesterol pod normou. Prečo? Cholesterol vo vajci nezvyšuje cholesterol v krvi. Ten, kto zje veľa vajec, si zablokuje syntézu cholesterolu a napokon má cholesterolu v krvi menej. Vajcia vôbec neobsahujú trans-formy mastných kyselín.

Takže dávate vajciam zelenú?

Iste, veď obsahujú lecitín a vitamín D3. Samozrejme, nie je vajce ako vajce. Celkom iné je vajce od sliepky chovanej v klieťkach, kde sliepky nemajú životný priestor a vôbec nevidia slnko, a iné od sliepky, ktorá behá po dvore. To je dôkaz toho, že ekonomicky výhodné veľkochovy nie sú zasa až také výhodné z hľadiska zdravej výživy. Ale poctivé slepačie vajcia boli rehabilitované.

Máme si po jedle dožičiť pohár vína a ktorého skôr – červeného či bieleho?

Povedzme pohár frankovky, kabernetu, nero-netu, alibernetu či dornfelderu, ktoré obsahujú resveratrol. Je to antioxidant, ktorý sa vyskytuje najmä v červenom víne. Špičkový juhoafrický molekularný kardiológ profesor Lionel Opie dokázal, že resveratrol predlžuje život nielen kvasinkám. Pomáha aj človeku, pretože priaznivo ovplyvňuje bielkovinu regulujúcu starnutie. Naši vinári by sa mali viac chváliť, že v poctivých červených vínach, ale aj v tokajskom víne je vzácny resveratrol.

Je resveratrol výsadou iba niektorých vín?

Áno. Keď si kúpite lacné dovozové víno v tetrapakovom obale, obsah resveratrolu je nulový. Obsah resveratrolu ovplyvňuje pôda, slnko, práca rúk, technológia výroby a najmä macerácia. Počas nej sa uvoľňujú antioxidanty vrátane polyfenolov. Resveratrol nemá farbu, nie je červený, uvoľňuje sa zo šupky, a tá má schopnosť veľmi efektívne zabíjať plesne, baktérie a udržiavať život. Takže víno, ktoré sa vyrába maceráciou, je kvalitatívne na inom brehu. Naše vína obsahujú také isté látky ako vína v Bordeaux. Škoda, že o tom málo hovoríme, že sa nepýšime viac to-

kajským vínom. Práve cibéby, zoschnuté bobule vďaka plesni botritis cinerea uvoľňujú pri macerácii cenné látky. Ani si neuvedomujeme, čo doma vyrábame. Nezabúdajme však, že menej býva viac. V prípade vína to platí dvojnásobne. Mužom stačia dve a ženám dokonca len jedno deci, vždy spolu s jedlom, lebo víno znižuje hladinu cukru!

Malo by naše jedlo rešpektovať zvyky našich predkov?

Určite, pretože sme vyrástli v prostredí, ktoré nás poznačilo svojimi prírodnými podmienkami. Naši predkovia ich rešpektovali a premietali ich vo svojom jedle. To bolo vždy prirodzené a takým by to malo aj zostať, lebo umelý človek nejstuje. Život je pohyb. Zabúdať na pohyb nemôžeme. Pohyb má rovnakú hodnotu ako vzduch a voda.

Platí formula: Zdravý život je prirodzené, plnohodnotné, čo najpestrejšie jedlo plus pohyb?

A ešte ako. Často počujeme, že denne 30 minút pohybu stačí. Nestačí. Istý americký kardiológ vyrátal, že by to malo byť minimálne 10-tisíc krokov denne, kontrolovaných krokomerom (asi 5-6 km), a to sa nedá urobiť za polhodinu. V súčasnosti obrovsky narastá výskyt cukrovky tzv. typu 2. Naše telo vyrába dostatok inzulínu, ale ten nefunguje. Spôsobuje to inzulínová rezistencia. Inzulínovú rezistenciu môžeme prelomiť. Najúčinnější je pohyb. Musíme sa hýbať, najlepší je pohyb na čerstvom vzduchu, vo zvlášť teréne, prípadne so schodmi. Zvlášť dôležitá je chôdza, v trvaní aspoň 15 minút po každom jedle. Takto inzulínová rezistencia nemá šancu. Tým, čo sa sťažujú na boľavé kĺby, pripomínam Josefa Švejka, tiež ho bolelo koleno a rozhodil to! Veľkou pomôckou je dnes tzv. severská chôdza (nordic walking) používajúca upravené lyžiarske palice, ktoré odľahčujú kĺby a zároveň prehĺbuje dýchanie, čím sa zvyšuje aj výdaj energie. Pohyb prevyšuje v účinnosti mnohé lieky a bez mrzutého čakania u lekára, bez nežiaducich účinkov a bez doplatku!

Autor: Jozef Sedlák, Pravda

Oznámenie o pláne uznávacích konaní

Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku oznamuje chovateľom – žiadateľom o uznanie štatútu šľachtiteľsko – experimentálneho (ŠECH) resp. rozmnožovacieho chovu (RCH) oviec a kôz, že uznávacie konania na chove žiadateľov sa uskutočnia v termínoch od 20. 10. 2010 do 10. 12. 2010. Presné termíny si s chovateľmi dohodnú predsedovia hodnotiacich komisií menovaní predsedom šľachtiteľskej rady pri ZCHOK. Ku dňu uzávierky časopisu evidujeme nasledovné žiadosti chovateľov:

1. TIMEA, s.r.o., 02352 Olešná – žiadosť o uznanie štatútu RCH kôz plemena anglo-núbijská koza
2. Kozí farma Kozinka, Ing. Petra Pajaso-

vá, Mieru 298, 980 22 Veľký Blh – žiadosť o uznanie štatútu RCH kôz plemena anglo-núbijská koza

3. Farma Jašov Vrch, Ing. Miroslav MEDEK, Jašov Vrch 168, 962 25 Klokoč – žiadosť o uznanie štatútu RCH kôz plemena anglo-núbijská koza
4. Ing. Ivan Fazekaš, Ladice č. 56, 951 77 Ladice – žiadosť o uznanie štatútu RCH kôz plemena hnedá koza krátkosrstá
5. SHR Jaroslav Roziak, 11. marca 336/50, 96001 Zvolen – žiadosť o uznanie štatútu RCH oviec plemena suffolk
6. PD Liptovské Hole Kvačany – žiadosť o uznanie štatútu RCH oviec plemena valaška (pôvodná valaška)

7. RD Majdan Litmanová – žiadosť o uznanie štatútu RCH oviec plemena valaška (pôvodná valaška)

8. MVDr. Jozef Malček, Rimavské Jánovce 386 – žiadosť o zápis oviec do plemennej knihy nakúpených zo ŠECH

Vzhľadom na to, že podmienkou uznania štatútu je aj písomný súhlas príslušnej regionálnej veterinárnej a potravinovej správy a písomný súhlas príslušného regionálneho strediska PS SR š.p., je potrebné v spolupráci s predsedom hodnotiacej komisie požiadať o účasť zástupcov týchto inštitúcií na uznávacom konaní.

**Ing. Július Šutý
predseda ŠR pri ZCHOK**

BONITÁCIE 2010

MVDr. Dušan Antalík

Ovini s.r.o.

PD Detvianska Huta

PD Rejdová

PD Senohrad

RD Bzovík

PURINA®

ING. KELEMEN ATTILA

Manager pre **SLOVENSKO**

Tel.: 0907 821 192, sklad: 047 48 91 541

www.agrovinica.eoldal.hu

E-mail: agrovinica@gmail.com

Široký sortiment kŕmnych zmesí, koncentrátov a premixov

Vysoká kvalita, prijateľná cena, poradenstvo

K výchove postačí 25-30 kg KKZ / $0,263 \times 25 = 6,575 \text{ €}$

Informačné konferencie

„Aktuálne otázky v oblasti podpory pre chovateľov oviec a kôz“.

10. 11. 2010 Hotel Bránica - Belá okres Žilina

11. 11. 2010 Hotel Šachtička - Banská Bystrica

12. 11. 2010 Mestské kultúrne stredisko - Sabinov

Závazne sa môžete prihlásiť na t.č. 0905 496 797 najneskôr do 05. 11. 2010. Konferencia je pre účastníkov zdarma. Kapacita miest je obmedzená.

- Registrácia účastníkov od 8:30
- Zahájenie konferencie o 9:30
- Aktuálna situácia v chove oviec na Slovensku
- Systém podpôr a dodržiavanie krížového plnenia v chove oviec a kôz
- Výroba mäsa v prevádzkarniach s malým objemom výroby s opatreniami na úpravu požiadaviek na konštrukciu, usporiadanie a vybavenie
- Kontrola úžitkovosti oviec na Slovensku
- Analýza súčasného genofondu a perspektíva šľachtenia a hodnotenia plemenných oviec a kôz na Slovensku
- Zoohygienické a zdravotné aspekty chovu oviec a kôz

Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka:
Európa investujúca do vidieckych oblastí

Spolufinancované ES

ECQenergy
o.z.